Arnold de Droomer

Eugeen Zetternam

bron
Eugeen Zetternam, *Arnold de Droomer*. H.J. van Kesteren, Amsterdam 1852

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/zett001arno01_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

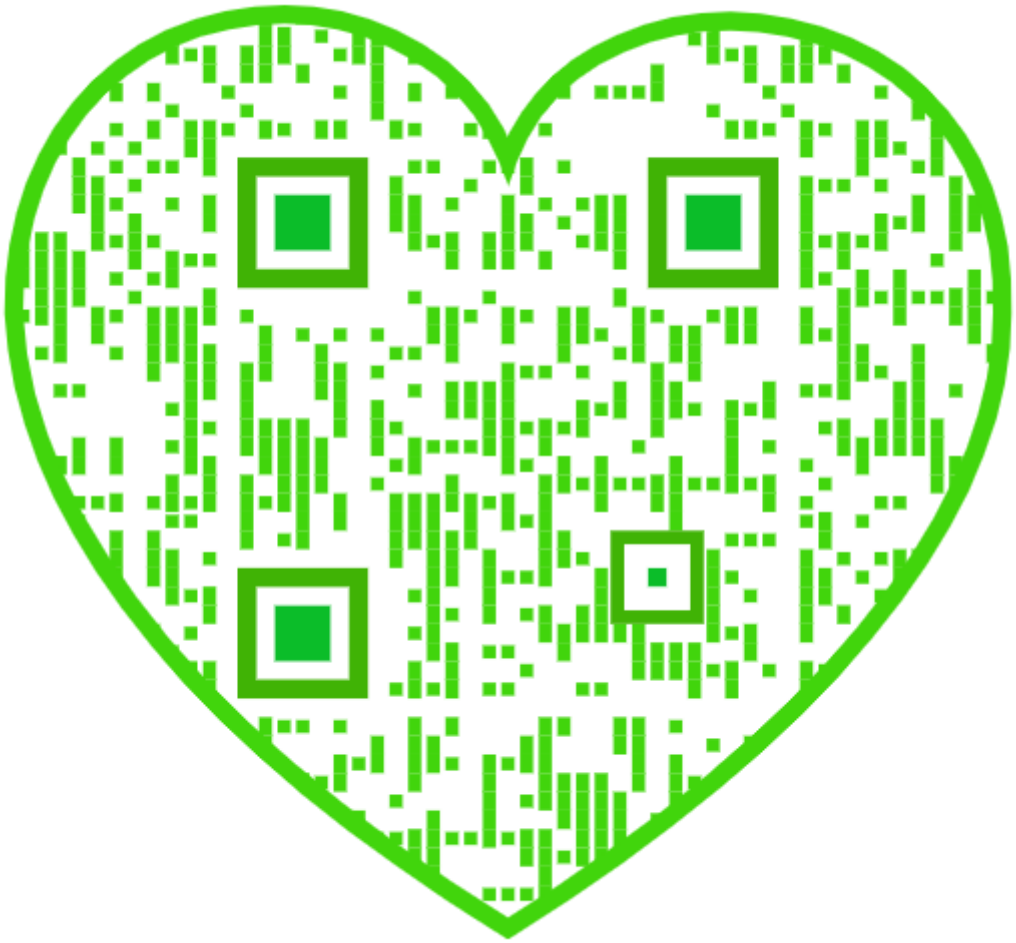

[Inleiding.]

Een schryver, hy moge al of niet met talent begaefd zyn, heeft gewoonlyk een groot getal vrienden, zyn het dan alle geene ware.

Dit is met ons insgelyks het geval, en tusschen onze vrienden bevinden zich eenige jeugdige schilders.

Wy plagten dikwils een *atelier* te bezoeken, waer de jonge kunstenaren die er vergaderden, meer kwamen om over politiek dan over kunst te praten, meer om over de ellendige twisten, waerdoor onze antwerpsche schilderschool allengskens in den grond wordt geboord, hun gevoelen te zeggen, dan om te leeren schilderen.

De kritiek was daer altyd de dagorde, met die byzonderheid: dat steeds de groote meesters beknibbeld werden en de kleinste kladderaren opgevyzeld.

Wie hen hoorde, hadde vermoed (naer hun spreekgemak te oordeelen) dat al die jeugdige snaken beroemde

mannen zouden worden, met zooveel meesterlyke zekerheid wezen zy de faem of de onbeduidendheid aen dezen of genen, 't zy bekenden, 't zy onbekenden schilder toe.

In dien atelier ontmoetteden wy somtyds eenen heer die wat bejaerder dan de overige gezellen was, en hunne redeneringen met een soort van weemoedig mispryzen aenhoorde, zonder nogtans eene enkele aenmerking op hunne gezegden te maken.

Men verhaelde ons dat hy vroeger gelyk al de makkers redekavelde, en eertyds zeer bevallige tafereelen had ten toon gesteld; maer dat hy sedert eenigen tyd niet meer schilderde en altyd even afgetrokken was. Door die inlichting aengespoord, sloegen wy de doenwyze van dien treurigen jongeling met meer aendacht gade, en het scheen ons dat hy aen een rusteloos naberouw of eenige andere hartenkwelling leed. Onze belangstelling daerdoor geheel opgewekt zynde, poogden wy de vlugtige kennis, die wy met hem hadden, tot eene nauwere betrekking toe te knoopen, en dit viel niet moeijelyk, daer de jonge heer eene groote bibliotheek had en volgaerne eenige werken over staetshuishoudkunde uitleende.

Vermits wy van zyne welwillendheid gebruik maekten, kwam er allengs een vrye omgang tusschen hem en ons tot stand, en dit hadde welligt nog geduerd,

indien hy ons niet op zekeren keer in den hoek zyner boekenkamer geroepen hadde.

Hy was zeer aengedaen en scheen niet dan met moeite te kunnen uitvoeren, wat zyn voornemen was; eindelyk sprak hy, terwyl hy ons een pak papier overhandigde:

- Zie! Zetternam, hier is een handschrift; indien gy er, gelyk ik, eenige nuttige lessen in vindt, geef het dan uit; morgen vertrek ik voor eeuwig uit deze stad, waervan de lucht als een loodzwaer baerkleed op my weegt...

- Nog een woord - hernam hy na eene poos, met ontroerde stem. - Ik wenschte dat gy dit pak niet voór morgen opendedet; want indien gy, door de lezing, de genegenheid mogt verliezen welke gy my toedraegt; indien gy my, kleingeestigen schilder, er om moest verachten.... dan verlang ik dat gy dien afkeer slechts gevoeldet wanneer ik reeds verre ben, en als uw oog den blos niet meer kan zien, dien het nadenken van myn vroeger gedrag steeds op myne wangen roept....

Ontsteltenis belettede hem voort te spreken; eensklaps voegde hy er haestig by:

- Denk niet dat dit geschrift van my is..... Neen... 't zyn gedenkenissen van een gevoelvollen vriend; maer ik speel er eene... rol in.

Dit allerlaetste zegde hy op zulken raedselachtigen toon, dat wy onwillekeurig sidderden en dubbend met het handschrift naer huis gingen.

Het is dit handschrift dat wy heden, zonder eenige verandering en met de opdragt, welke op den omslag stond, mededeelen.

Aen Emma.

Aen U, liefdevolle vrouwe, die myn gemoed verweektet en my leerdet beminnen, aen U zyn deze geheime regelen van myn hartenwee gerigt.

Indien ze immer door oningewyden gelezen wierden; indien ze immer niet mogten worden verstaen en men ze daerom beschimpte, dan zullen zy eene moederlyke bescherming vinden in uw hart, dat hen my ingaf; en waer ze, als een treurig aendenken, zullen worden in bewaerd.

Dit is al wat ik hoop.

ARNOLD.

[De droomer.]

De heide zag my geboren worden en de eerste verstandige blik, dien ik om my wierp, ontmoette eene grenzelooze vlakte en een ondoorpeilbaren blauwen hemel. Niets zag men in den omtrek onzer hoeve, dan een groep pynboomen, die hunne treurige schaduwe over het strooijen dak der wooning wierpen; de velden, door het zweet myns vaders bevrucht, en eenige eiken kanten, welke zich met moeite nevens de beploegde landouwen uit den schralen grond opgeworsteld hadden. De droevige, barre woesteny strekte zich uit tot zoo verre het oog kon schouwen, en alleen een paer torens, die links en regts van onzen woon, hunne slecht afgeteekende spitsen in het dompig verschiet lieten ontwaren, bewezen dat wy ten minste

met het oog tot aen de eindpalen eener bewoonde wereld konden reiken.

Waren het die indrukwekkende vlakte, die grootsche stilte, die gedwongen eenzaemheid, welke in my eene kwynende mymerziekte ontstaken, en myn geest en lichaem verzwakten?

Myn vader, eenvoudig landman, zegde dikwils, als hy myn teêr gestel met zwaermoedigheid beschouwde:

- Ge zult voor niets goed zyn in de wereld, jongen; de stad alleen is bekwaem om zulk krachteloos wezen voedsel te verschaffen.

Moeder, die my liefde omdat ik schoon was en, volgens haer beweeren, het voorkomen eens jonkers had, zei:

- Hy zal *artist* worden, vader; dan zullen wy er groote eer aen hebben: dat zeggen al de jagers, die hier komen.

Sprak moeder aldus, dan trok ze my zachtjens tot haer, wreef stil over myne blonde lokken, blikte strak in myne openhartige blauwe oogen, en kuste myne roode lippen, waerop steeds een weemoedige lach zweefde.

- Pluk heidebloemen - hernam zy - terwyl gy de koe wacht, en wilt gy eenige pataters onder de assche braden, ontsteek dan een klein schaddevuer. - En na ze my een holleblok gegeven had, waer een paer houtkolen in te glimmen lagen, zond ze my met de koe buiten de deur.

Dan liep ik voort met het bonte beest, dat aen den eikant graesde of de rare graspylen afknapte, welke de bevruchtende stap der menschen uit den dorren grond doen schieten had. Zigtbaer verlangde de koe los te zyn, om het beste voedsel naer keus te zoeken, en daer ik, om vry te kunnen droomen, ondadigheid en eenzaemheid behoefde, liet ik dra den leiband varen en zag slechts eene poos de onzekere schreden van het goede dier na.

Welhaest alleen, zette ik my onder de speldeboomen, zocht naer de grens der onafzienbare woestyn, blikte in het ondoormeetbaer blauw gewelf, dat alles met my omvattede; maer dacht eigentlyk aen niets, hoewel myn geest in dompige droomeryen wegdwaelde.

Soms ook volgde ik werktuigelyk de kronkellynen, door duizende kerfdiertjens op den grond geschreven of rukte met spyt eene schrale bloem van haren stengel, met schuchterheid luisterend naer het getjirk eener krekel, die in die eenzaemheid tot my te willen spreken scheen.

Bragten myne onzekere stappen my dan by een ven, dat zyn blauwen spiegel tusschen de grauwe heide toelachend rimpelde, dan bekeek ik vooreerst myn treurig gelaet in zyne zoete wateren; doch dwarrelde welhaest met den geest de zwarte bollekens na, die van het schrale mest der heide gevormd en door de slagregens in de vennen gejaegd, lang aen den kant rondspelen, vooraleer aen den grond vast te geraken.

Ik herhael het: toen had ik geene bepaelde gedachten; maer als myn zieke geest van droomen afgemat was, nam ik het uitgedoofd holleblokske en de rauwe pataten, haelde de koe, die wat verder graesde, en kwam, met het kleine kinderhoofd ten gronde gebogen, hongerig, ziek en vermoeid terug naer huis.

Alsdan schuddebolde moeder, stopte my nog wat eten in de hand en zag my bedrukkelyk na, totdat ik mynen boterham zonder smaek had binnengekauwd.

In het huis myns vaders beminde my niemand dan myne moeder, welke eertyds by eene stadsdamme kamermaegd was geweest; vader scheen zelfs een verdoken haet tegen my te voeden, en de meid en de knecht, die voorzagen dat ze nooit aen hun landwerk hulp zouden hebben van een knaep, onbekwaem om eene koe te hoeden, verachteden my.

Anders deden de stadsheeren: kwamen er van hen, die lachten dan tegen my, zegden dat myn vader vast in de stad woonde, daer ik er zoo weinig boersch uitzag, en gaven my dikwils geschenken, welke ik altyd aen moeder overhandigde.

Een dier heeren had my byzonder lief: hy was reeds bejaerd en, volgens het zeggen van vader, was hy onze huisheer. Zyne spraek klonk zonderling en versleten, en zyne oogen blikten styl en mat, alsof hy zyn leven in brasseryen had doorgebragt. Hoewel zyn verslenst

voorkomen my diensvolgens geene genegenheid kon inboezemen, beminde ik hem om zyne zachtaerdigheid, om de vriendelykheid waermede hy my soms tusschen zyne knieën plaetste, terwyl hy my kinderlyk ondervroeg; om de onuitlegbare kussen, die hy my bywylen vol ontsteltenis op de blonde lokken drukte. Ook was hy byzonder aenvallig jegens myne moeder en dikwils spraken zy lang stil tusschen beiden, en dan viel hun blik ter sluiks op my, als om te doorgronden of ik in myne onschuld nog niet bemerken kon, dat er een geheim tusschen hen bestond.

Zoodra die heer vertrokken was, werd moeder treurig en liefkoosde my meer dan ooit. Lang drukte zy my aen haer harte; maer de wyze waerop zy my kuste, was zoo vol vertwyfeling en wanhoop dat ik, in weêrwil myner onervarenis, sidderde.

Die droefheid myner moeder duerde echter niet lang; want een goede priester, die ons dikwils bezocht, wist die te verdryven door lang met moeder te spreken en door haer groote tranen te doen weenen.

Die geestelyke trok zich ook myner aen, hy woonde onder de schaduwe van een der torens, die de platte eentoonigheid van onzen gezigteinder braken en was pastor van dat dorp. Achtbaer was die zilvergryze man, en zyn rustige blik en gezond gelaet getuigden dat geen der driften, die het menschenleven verwoesten, hunne

vernielende kracht op hem uitgevierd hadden; hy was toegeeflyk en beminde de schapen die hem waren toevertrouwd. Des zondags deelde hy in de spelen zyner parochianen, en hy zag de jeugd gaerne minnen, hoewel hy de schuchtere maegden tegen de eenzame stilte des nachts waerschuwde en haer de afgelegen velden deed vreezen.

Men beminde hem, omdat hy vol liefde was en, ofschoon hy met de vernuftigen vernuftig kon zyn, maekte hy zich eenvoudig met de eenvoudigen en plooide zyne stille inborst tot eene gemoedelyke poëzy.

Eens sprak die goede man tot moeder:

- Uw Arnold zal nooit voor den boerenstiel geschikt worden: zyn droomende geest is voor de studie bestemd. Hy kome by my en ik zal hem leeren hoe men God en de menschen kan beminnen, en deugdzaem zyn.

Moeder zond my sinds dagelyks naer den man, en als het helder weder was en de zon de heide verbrandde, bragt hy my in een lommerryk prieel van geitenbladeren, dat in de pastory was aengelegd. Daer leerde hy my God kennen en hoe men zyne werken bewondert; hy beschreef my de kringen, welke de wereldbollen in het ruim doorloopen en zegde my de wyze waerop het onweder om de aerde rolt; de geheimen der wis- en scheikunde werden my ook geopend, en in de hofteelt zag ik hoe de bloemen beminnen en leven.

De talen en de geschiedenis leerde hy my insgelyks; maer

ontvouwde hy my door de laetste, hoe men de massen der menschen kan beheerschen; hy zegde my nooit hoe men zichzelven regeren moet. Het menschdom kende ik, maer de plooijen des harten werden my nooit geopend, en de magt der driften bleef voor my een geheim. Vreesde de man myne onschuld te kwetsen, en wilde hy myne begoocheling niet verwoesten?

Helaes! hy gaf my wel een ernstig onderwys, van al de winderige woordenkramery der collegiën ontdaen; maer myn hart bleef onbesmet, en hy liet my aen eene ondadigheid ten prooi, die myn leven in droomen moest doen afloopen en myn geest voor myn lichaem doen verslyten.

Waerschynlyk beminde hy myne droeve mymering, omdat zy met zyne poëtische inborst overeenstemde; maer hy eerbiedigde de lelieblankheid myner ziel te zeer en wist niet dat, als men in liefde en hartstogt onkundig is, de eerste vuile aenraking der samenleving onze engelenreinheid dermate besmet, dat de vlek als een schandmerk er ingebrand blyft.

De vrouwen werden voor my vergood. Hy liet ze my niet zien dan door een heimzinnig waes van kuischheid, en sprak slechts van haer, gelyk van deugdvolle beelden: voor hem was de moeder Gods de spiegel aller vrouwen, en daer hy zelf eene ascetische liefde voor die maegd gevoelde, was het hem niet moeijelyk my een voorkeur aen alle maegdelyke zuiverheid te doen echten.

Zoo beeldde ik my weldra de vrouwen geheel buiten het dagelyksche leven in, en de frissche boerinnetjes die my lachend groetteden, schenen my raedselachtige wezens, die geene aenspraek op de hoedanigheid van vrouw hebben konden.

Al de verzuchtingen myns harten streefden dus naer de schoone schimmen die myne inbeelding opriep, en by het aenschouwen van het schoonste maegdelyn, gevoelde ik geene dier onuitlegbare sidderingen, die eenen jongeling overvallen, wanneer voor hem het gety der driften geslagen is.

Ik was nogtans gelukkig: myne kinderlyke verlangens werden ingevolgd en ik liep dagelyks over myne geliefde eenzame heide; moeder beminde my en vader, die my thans minder zag, kreeg ook voor my meer genegenheid; maer dit geluk moest echter weldra gestoord worden en daervan had ik een treurig voorgevoel.

Vader was sedert eenige dagen afgetrokken en ziekelyk; hy scheen my te vlugten en zyn oude haet blaekte op nieuw in hem. Op een morgend, nogtans, als ik naer myn leermeester zou gaen, zocht hy my. Hy scheen verlegen, maer was sterk ontroerd en zyne oogen waren van weenen rood; met schroom vatte hy myne hand, hetgeen hy in jaren niet meer had gedaen, en daer hy te snikken begon, was het slechts moeijelyk dat ik zyn zonderlingen groet kon verstaen.

- Vaerwel! vaerwel! Arnold - zegde hy.

Die eenvoudige woorden moesten eene vreeselyke beteekenis hebben; want hoe anders hadden ze my zoo diep gegriefd? Myn hart was als gebroken en daer ik geen enkel woord kon uitbrengen, vergenoegde ik my zyne hand aen mynen boezem te drukken en, gelyk hy, te weenen. Ik voelde zyne regte hand als ter zegening over myn hoofd zweven; maer vermits ik hem van dit raedsel uitleg scheen te willen vragen, gebood hy my mynen leermeester te bezoeken.

Schreijend liep ik over de heide, maer het weder was helder, en de leeuwerikken, die in den blauwen hemel hunne liederen zongen, matigden weldra de treurige stemming, welke de zonderlinge daden myns vaders in myn gemoed hadden gestort.

De les myns meesters gaf my nog meer afleiding; hy sprak over de lucht en weêrgesteltenis en in den namiddag wees hy my wetenschappelyk de wolken aen, die in het ruim samenpakten en weldra tot een orkanenbroeisel byeen gehecht waren. Geheel de omtrek werd aschkleurig en hier en daer dreef eene ligte zwarte wolk, als een rouwfloers, onder den looden dom die over de aerde gespannen scheen. Het was stikheet en nu en dan walmde een yllicht in het roode verschiet, als wilde de weêrlicht zyne kracht spelend beproeven, vooraleer zyne verwoestingen aen te rigten.

- Het onweêr zal lang aenhouden, Arnold - sprak myn leermeester, toen ik huiswaerts keeren wilde - het ware beter dat gy hier vernachttet.

Eene onuitlegbare onrust, die sedert eenige oogenblikken in my opgerezen was en my pynlyk ontstelde, deed my dit aenbod afslaen. Wel wetend hoe gevaerlyk het is in eene dondervlaeg over een groot effen plein te loopen, omdat een uitstekend punt de barnflits het eerst natrekt, sloeg ik nogtans al de smeekingen des goeden priesters in den wind en begon op myn woon aen te stappen. Iets ongekends zweepte my voort, eene nog nooit gevoelde streefzucht sleepte my naer de plaets waer myne moeder ademde, en eene soort van heimwee deed my doorgronden dat dit onweder, zoowel als myn buitengewoone angst, op het zonderling vaerwel myns vaders betrekking had.

Slechts een kwaert uers had ik gegaen toen de storm losbarste: de regen viel vooreerst met knetterende druppelen op den harden grond; maer de luider en luider rollende donder duidde aen, dat hy met den bliksem naer onze streken kwam. Schoon nog niet laet op den avond, werd het duister, alsof de nacht zyne komst vervroegde, en tastbaer zag men de dikke wolken op den bodem dalen, terwyl zy klotsende regenplassen over den grond goten. Ik sidderde meer van schrik dan van de natte koude die door myne kleederen drong: myne blymoedige

heide, myne grenslooze vlakte was rondom my ingekrompen en, door nacht omsloten, was het alsof er wanden van duisternis nevens my opgetrokken waren. Slechts dan wanneer een barnende bliksem den omtrek in vuer zettede, kon ik het denkbeeld hervinden dat ik op eene groote uitgestrektheid was en, kwam eene minvolle flits als eene slang nevens my over den weg snellen, dan kon ik met schuchterheid gadeslaen tot hoe wyd zy hare krinkelingen voortschoot en in welke onnazienbare verte zy verdween. Ronkend rilde de donder alsdan door myne aderen en ik voelde den grond onder my beven, alsof de aerde voor eene vernieling sidderde.

Op eens hoorde ik haestige stappen; nevens my vloog eene schim door de duisternis en my dacht dat zy den weg inliep, dien ik zoo even verliet. Ik onderscheidde niets; maer van dien spoedigen tred vervaerd, begon ik luidkeels om hulp te roepen.

Myne verschrikte stem moest den geheimzinnigen looper opjagen, daer ik zyne schreden hoorde versnellen, en het was slechts flauwelyk dat de weêrschemer van een verwyderd yllicht my toeliet een dienaer myns vaders in de verte te zien verdwynen.

Wat ik my by het erkennen van onzen knecht altemael inbeelde, weet ik niet meer; maer in myn hart de overtuiging der zwaerste ongelukken dragende, begon ik huilende: brand! brand! te roepen, terwyl ik als eene hende over de slykerige heide vloog.

Toen ik myne wooning naby kwam, ontwaerde ik nogtans dat myn schrik overdreven was. Van buiten was alles rustig, en vol hoop dat myne voorgevoelens ydel zouden zyn, schoot ik binnen.

Ik zag niemand.

De gewyde keers was niet ontstoken, noch het huisgezin bad den Heer. Niet, gelyk men het by alle dondervlagen plagt te doen, bedroppelde myn vader de wanden met wywater; er heerschte slechts de grootste stilte en het was alsof ik in de wooning der dooden trad.

- Wat is hier gebeurd? - vroeg ik op zulken yselyken toon dat hy my zelven bezeerde; want om myn gemoed woelde het, alsof ik eene misdaed vermoedde.

- Wat is hier gebeurd? - maer alvorens ik myne vraeg voor de derde mael herhaelde, zag ik de dienstmaegd in een hoekje van den haerd, op hare hurken ineengewrongen zitten.

- Wat is dat? - vroeg ik, terwyl ik haer by de hand nam.

Bevend antwoordde zy:

- Uw vader is bezig met sterven, jongen, en moeder heeft my van zyn doodsbed doen gaen, terwyl zy den knecht om den pastor zond. Het schynt dat wy hier, met zulke weders by geen stervende bidden mogen, alsof de duivel in huis woonde.

De zonderlinge toon waerop die laetste woorden

uitgesproken werden, verwonderde my en ik kon daer natuerlyk niet op antwoorden; maer liep naer de kamer myns vaders, op welker deur ik met geweld begon te kloppen, zoodra ik had gevoeld dat zy in het nachtslot was.

Moeder, bleek als eene doode, met hangende haren en schreijenden blik, deed open; maer gelyk ik binnen wilde, greep ze my met kracht by den arm, duwde my over den dorpel terug en zegde my met eene wanhoop, die my door de ziel vlymde:

- Blyf daer, Arnold, uw zigt zou den donkeren blik uws vaders nog verduisteren, en uw byzyn kan niet doen dan hem smarten!

Vol ontsteltenis bleef ik lang beweegloos staen; eindelyk bevroedende dat de goede God alleen my troost over die miskenning myner ouders kon schenken, viel ik vóor de geslotene deur op myne knieën en begon te bidden.

Terwyl ik daer, met het hoofd voorover gebogen, zat, hoorde ik de stem myns vaders over de stem des onweêrs klinken en zonderlinge dingen aen moeder verwyten; zy deed niet dan schreijen en ik hoorde haer zoo erbarmelyk om vergiffenis smeeken, dat er my het hart van brak; maer hoe zeer die wonderlyke daedzaken myne nieuwsgierigheid opwekten, hoezeer deze my aenspoorde om de geheimen myner ouders tot het einde toe te onderscheppen,

myn leermeester had my te veel eerbied voor hen ingeboezemd, dan dat ik het over my kon krygen hen af te luisteren.

Hun bevel van my te verwyderen, als het gebod van niet te weten wat tusschen hen bestond, beschouwende, rukte ik my van de verraderlyke deur, en ging myn brandend voorhoofd tegen de kille ruiten der raem die op de heide zag, wat te bekoelen leggen.

Onwillekeurig staerde ik daer in den zwarten kolk, die nu en dan door een bliksem werd verlicht. Natuerlyk, moest ik voor de hevigheid des hemelvuers de oogen luiken; maer was de flits voorby, dan was het my mogelyk door de korte schemering die zy achterliet, den omtrek eens vlugtig te beschouwen. Dan viel myn oog op een niet ver van ons staenden eik, die door de eeuwen heen uit de dorre woesteny eindelyk eene bladerryke kruin gezogen had, en die de boom der ruste werd genoemd omdat ik my, als ik vermoeid van myn leermeester kwam, dikwils onder zyne schaduw nedervlyde. Moeder had daer ook nevens my dikwils plaets genomen en vader kwam somtyds ons beide daer met raedselachtige blikken aenschouwen.

Om myne gedachten af te wenden van hetgeen ik uit vaders mond had gehoord, poogde ik my te herinneren wat ik zoo dikwils onder dien boom had gedroomd, en zoo dwaelde myne inbeelding zeer verre. Maer ondertusschen

nam het orkaen meer en meer toe; er stak een wind op die heel het onweêr naer onze boerdery dreef: de regen sloeg by plassen door den schoorsteenmantel in de kamer, en de wind floot door de voegen der deuren, terwyl hy de ruiten in hare kozynen rammelen deed. De bliksemflitsen volgden spoediger en spoediger op elkander, en de slag die oogenblikkelyk na den weêrlicht donderde, bewees dat de saemgepreste wolken hare vernielende kracht vlak over ons hoofd nederwierpen.

Wie had in dien vreeslyken nacht zyne koelbloedigheid behouden? Voor my, ik werd zoo beangst dat ik niet meer kon bidden: het tempeest scheen my eene kastyding en ik weet niet waerom; maer ik beeldde my nogmaels in, dat het orkaen iets gemeens had met het lot myns vaders!

Op eens werd ik door een electrischen schok ter neêr geslagen, de barnflits sloot myne oogen en de donder knetterde, terwyl zyn licht nog brandde. Ik voelde den grond daveren, ik hoorde het dak kraken, en de ruiten, waertegen myn voorhoofd had gerust, sloegen met een yzingwekkend gerinkel aen stukken.

Hoewel ik myn bewustzyn niet verloren had, toefde het lang vooraleer ik de oogen durfde openen; want ik was vervaerd de verwoestingen te beschouwen die het vuer des hemels moest hebben aengerigt; eindelyk zag ik schuchter op: vlak voor my vlamde er iets op de heide,

de boom der ruste was vernietigd en slechts eene blauwe schemering die boven de assche danste, bewees waer hy my zoo dikwils belommerd had. Myne oogen volgden de wemeling van dien zonderlingen walm: hy geleek soms aen die dwaellichten, waer volgens het volksgeloof de zielen der ongedoopten in wederkomen, en of het nu dit bygeloof was dat op myne inbeelding werkte en of myn verstand door de schrikkelyke gebeurtenissen van den nacht was verzwakt, ik kreeg de overtuiging dat die vlam de ziel myns vaders bevattede en my dacht dat ik soms zyne bedreigende schim, van licht omhuld, wemelen zag.

Met poppelend harte, volgde ik met de oogen die verschyning welke zich allengskens van de aerde wegscheurde en eindelyk door eenige gensters, als door zoo vele starren vergezeld, in 't diep van den nacht verdween.

Terwyl ik dit nazag, hoorde ik een tandengeknars en een verstikt snikken in de kamer. Ik wendde my om: de dienstmaegd zat nog diep ineengewrongen in den hoek van den haerd, maer achter my, op den dorpel der deur van vaders kamer, zag ik moeder zitten weenen.

Ik snelde tot haer en terwyl ik haer, onder het losbarsten van een vloed van tranen, aen myn hart drukte, vroeg ik met een schuchter voorgevoel.

- Hoe is het met vader?

De dwalende blik, dien zy op my wierp, vergeet ik

nimmer, en met eene sombere onuitlegbare stem duwde ze my toe:

- Hy is gestorven van de smart u tot zoon te hebben!

Dit verwyt, die beschuldiging, vlymde als een dolksteek door myn boezem. Ik liep in de kamer myns vaders en terwyl ik my op zyn ontzield overschot wierp, riep ik hartstogtelyk uit:

- Vader! vader! ben ik het dan die u heb vermoord?

Myn mond raekte het fletse voorhoofd van het lyk en myne lippen deden zeer. Vol afgryzen sprong ik achterwaerts en of het nu de electrische kracht eens weêrlichts, dan wel een uitwerksel der omhelzing was, waermede ik sommige deelen van het lichaem had gedrukt: de regter arm myns vaders scheen zich dreigend naer my uit te steken, en met verbolgenheid blikte het lyk op my.

Eene koude rilling steeg my van de teenen tot onder de haren en het was alsof myne hersenen plotseling vervrozen; ik had de dood zien spreken en een zielloos lichaem had my gevloekt! Tyd ontbrak my om daer over na te denken, de kil myner hersenen had voor eene stekelachtige hitte plaets gemaekt; myn voorhoofd klopte snel, en terwyl het rondom my rood werd alsof ik in bloed baedde, viel ik stuiptrekkend tegen den grond.

Toen ik tot my zelven weder kwam, was myn hoofd zwaer en myn geest doof; myne leden deden my pyn

alsof zy overrokken waren en met wederzin opende ik de oogen: als een zendeling der hoop stond de goede priester voor my.

Hy staerde me medelydend aen, nam me teederlyk by de hand en zegde zachtjens:

- Koom!

Ik stond op: de zon schoot hare heldere stralen schuins in de stil gewordene wooning. Er bleven geene sporen der verwarring van den nacht, en niets hoorde ik dan een stil geprevel, dat aen bidden geleek.

Een myner blikken dwaelde toevallig in de kamer myns vaders en ik ontdekte dat er een zwart laken over de tafel was gespreid, waerop twee gele waskeersen nevens een kruis brandeden. Eene vrouw zat daer vóor neêrgeknield.

Ik had geen lust om het lyk nog te beschouwen en de moed ontbrak my om naer moeder om te zien. Geen enkel dienstbode bemerkende, volgde ik myn nieuwen vader.

Hy bragt my aen de deur, zwaeide met den arm over de grenselooze uitgestrektheid der heide en zegde, terwyl hy met den vinger naer den hemel wees:

- God!

Myn oogslag vloog over de vlakte, myne ziel streefde naer het Opperwezen; maer de rust waerin my vroeger het beschouwen der stille plein wiegelde, verzachtte

myn verbitterd gemoed niet meer! Ik voelde dat eene nieuwe loopbaen my wachtte en dat het geluk myner jeugd was vernield.

Vol van het vooruitzigt dat myne schuldelooze droomen verzwonden waren, trok ik mynen meester met een zacht geweld naer de plaets waer ik vroeger te mymeren zat en wees hem de vernielingen des hemelsvuers aen.

Niet alleen was de eik vernietigd, nog waren er takken van de nevenstaende speldeboomen geslagen, en zwarte zypelende voren slingerden zich als slangen om de grauwe en omgewrongen stammen. Eene enkele verkoolde spalk was van den eeuwenheugenden eik blyven regt staen, het overige was zwarte assche, waervan de regen walgelyk slyk had gemaekt.

- Vader - sprak ik - met dien boom is myne onschuld weggebrand. Door myn voorhoofd is het denkbeeld van een schelmstuk gegaen, en hoewel ik niet weet welk de misslag myner ouders zy, heeft my de vrees dat ze pligtig zouden kunnen wezen het hart verdroogd. Als een overschot myner gelukkige onnoozelheid zal ik de kolen dier spalk bewaren, terwyl ze my tevens voor eene nagedachtenis van vader zullen dienen!

En biddend op myne knieën stortende, gaerde ik de overschietende kolen byeen en verborg ze als een heiligdom aen myn hart.

Vol medelyden liet myn meester my begaen, welligt vermoedde hy dat ik in myn verstand was geraekt; want hy wischte de tranen uit myne oogen en geleidde my als een kind aen zyne hand over de heide naer zyne wooning.

Ondertusschen klom de zon hooger en hooger en verkwikte my door hare zoete warmte: met dit nieuw leven kreeg ik nieuwen moed en met vasteren blik beschouwde ik wat my omringde.

Een vlekkelooze hemel overwelfde my: geen enkel wolkje, niet het minste stipje onderbrak de diepte zyner ondoorpeilbaerheid; grootsch als dit ruim was de effen omtrek, en de kalme aerde scheen de kalme lucht toe te lachen. By al die rust was ik alleen onrustig, en diep ongelukkig omdat ik in myn gemoed geenen vrede vond, zettede ik my op den grond neder en begon bitter te weenen.

De priester bleef voor my staen; hy sprak my van Gods goedheid en van de zachte hand waermede Hy de wonden zalft die Hy slaet; hy puttede zyn hart uit in die gevoelvolle troostredenen, die enkel reine gemoederen in hunne diepste plooijen vinden; maer, ondankbaer als ik was, vloog ik te midden zyner toespraek regt, greep hem by de hand en hem verwilderd beschouwende, riep ik uit:

- Man Gods! is het waer dat myne moeder, die ik

zoo zeer bemin, mynen vader door haer gedrag heeft vermoord?

Nooit zal ik den verpletterenden blik vergeten, dien myn voedstervader op my wierp: het was verachting, bitterheid en verwyt dat er in doorstraelde. Lang vestigde zich die blik op my, maer toen sloeg de goede man zyne oogen ten hemel, als om daer de ingeving te vragen van hetgeen hy zou antwoorden.

- Eer vader en moeder - sprak hy eindelyk - en zyn er geheimen die hun leven vergald hebben, bedek die zelfs met een eeuwig vloers van vergetelheid.

Ik was verslagen door die strengheid; maer nog meer door den twyfel, dien zyne woorden in myn gemoed lieten; ik wilde hem op myne knieën meer inlichtingen vragen, maer geene woorden wilden over myne lippen, en geen enkele traen kwam myn overvuld hart lucht geven; met de armen naer hem uitgestrekt bleef ik zitten, en zeker moest hy van de strakheid myner oogen vervaerd zyn, want hy begon hevig met myne armen te schudden, sleepte my met spoed naer zyne wooning en deed er dadelyk een geneesheer roepen.

Wat er van toen tot langen tyd daerna voorviel, bleef steeds voor my een geheim. Allengskens herstelde zich myne gezondheid en daer myn leermeester al hetgeen de vorige gebeurtenissen kon herinneren van my verwyderde,

kwam de vrede weêr in my woonen en myn verstand werd voor het dagelyksche leven op nieuw vatbaer.

Toen ik geheel hersteld by moeder wederkeerde, troffen de plaetsen, waer het vroeger verhaelde voorviel, my niet zeer diep: het beeld myns vad*e*rs, die my nooit had bemind, was zeer in myn geheugen verzwakt, en de omstandigheden, welke zyne dood vergezelden, waren door het tydverloop met dien poëtischen nevel omwindeld, die het schrikkelykste zulke treurige aentrekkelykheid kan byzetten.

Ik had myne jeugd dus met moeder genoegelyk kunnen slyten; maer eilaes! die vrouw vond ik geenszins weder zoo als ik haer verlaten had: eene doodsche bleekheid overtoog haer gelaet en de opgeruimde spoed harer gebaren had voor eene ziekelyke langwyligheid plaets gemaekt. Weldra kreeg ik rede het verlies dier duerbare te vreezen, en zy bedroog zich ook niet over haren toestand, want eens zegde ze my, terwyl ik haer onrustig beschouwde:

- Ja, kind! ge ducht het met regt: ik ga u welhaest verlaten; de laetste herfstbladeren zullen op myn graf vallen en vóor de dorre winter daer is, zal myn hart reeds verdord zyn!

Ik drukte haer met vervoering aen myn hart, terwyl ik riep:

- Neen, neen, moeder, ge zult niet sterven.

Maer zy stiet my zachtjes van haer af, en weemoedig:

- In den nacht dat vader stierf werd myn doodsuer vastgesteld, kind! - En daer ik meer uitleg scheen te verlangen, sloot zy zich op in heure kamer en liet my met myn treurig gemoed alleen.

Overigens was het zigtbaer dat moeders einde naderde: aen het huishouden wydde zy niet de minste aendacht en de geneesheeren schuddeden het hoofd als zy haer kwamen bezoeken. Voor onzen huisheer alleen bleef zy oplettend: als die kwam, scheen zy vrolyk en dikwils sprak zy lang met hem over my. Ik hoorde haer vragen wat er met den nutteloozen mensch moest gedaen worden, die niet sterk genoeg was om te werken, en die in al zyne geleerdheid de kracht niet vond eene toekomst te zoeken?

Wat de heer antwoordde, weet ik niet; maer toen hy ons verlaten had, knikte moeder my vriendelyk toe en drukte my vergenoegd de hand.

Dit gedrag wekte myne verwondering op en, hoewel ik reeds lang de jongelingsjaren had bereikt, vroeg ik, op eene kinderlyke wyze, waerom moeder by de komst van dien heer de gezondheid scheen te herkrygen, die haer by zyn afscheid weêr verliet.

Haer oog benevelde by die vraeg en somber luidde haer antwoord:

- Die man is de oorzaek van al de rampen onzes levens: hy is het die vader ten grave heeft gesleept en my er met trage schreden henen voert!... Wacht u nogtans - hernam zy, alsof zy vreesde te veel gezegd te hebben - wacht u dien heer te haten; want als uwe ouders moet gy hem op aerde eeren.... - en in tranen losbarstend, bleef zy lang op myne borst gebogen zitten weenen.

Ik durfde geen uitleg van hare zonderlinge woorden vragen, want ik voelde dat zy een geheim verborgen, dat ik moest eerbiedigen, en de weinige stonden die moeder met my op deze wereld nog zou overbrengen, wilde ik door geene onbescheidenheid vergallen. Zy waerdeerde die teêrgevoeligheid, want zy echtte zich nog vaster aen my: als eene schimme volgde ze my op de wandelingen, en haer grootste behagen was op mynen arm te leunen, terwyl ze sprakeloos met my over de heide trad. Zoo kuijerden we dikwils gansche dagen zonder elkaêr een woord toe te sturen, en nooit hadden twee liefdevolle harten zich meer dan wy te zeggen, en nooit drukten geliefden elkaêr met mindere woorden dan wy uit, hoezeer wy elkander beminden.

Eilaes! die zielverrukkende wandelingen verkorteden dagelyks, de krachten myner teêrgeminde moeder namen tastbaer af, en weldra was het slechts met moeite dat zy de plaets bereikte waer de boom der ruste had

gestaen... Alsof zy zich daer het best aen vader herinnerde, hoorde ik daer dikwils zynen naem hare lippen ontsnappen, terwyl zy onvast op den gezigteinder blikte en my niet ontwaerde, die aen hare voeten zat en haer beschouwde.

Ondertusschen begon de zon kleinere en kleinere kringen boven de heide te doorloopen; het blauw des hemels werd grauw en de schrale speldeboomen wierpen lange magere schaduwen over den weg. Des morgens en 's avonds werd het koud en soms trok eene dikke mist als een baerkleed over de vlakte: dan zongen de vogelen niet meer, de kevertjes legden hunne eijeren en stierven, en weldra zag men niets meer op den grond dan het spits gras 't welk de zomerzon had verbrand en dat nu door den regen werd vernietigd.

Ik volgde die lange toebereidselen tot de dood myner moeder, en telkenmale dat er een dor blad op myne schouderen viel, griezelde ik alsof ik den nagalm der doodsklok hoorde, die de geloovigen naer de begrafenis myner moeder opriep. Allengskens rezen de bladeren met grooter tallen, en soms rukte de noorderwind er menigen af, die dan in kringen boven my dwarrelden en, een voor een, voor myne voeten vielen. Dan zag ik schuchter naer de boomen, en bemerkende hoe kael de eiken kanten reeds waren, dacht ik:

- Moeder zal my wel spoedig moeten verlaten, willen

de laetste bladeren nog op haer graf vallen, gelyk zy het my voorspelde!

Voorwaer! ze ging my alleen laten; lang had zy nog dagelyks rond hare kamer gewandeld, maer nu eindelyk moest zy te bed blyven: aen de onrustige spanning myns harten gevoelde ik dat haer einde naderde; doch de moed ontbrak my om de verwoestingen te volgen, welke de teering op haer aenrigtede. Met den klaren dag vlugtede ik ver van haer op de heide, en slechts met den schemeravond kwam ik by het ziekbed. Dan, als het licht ontstoken was en achter de gordynen stond om hare zwakke oogen niet te bezeeren, boog ik my over de lyderes henen, en met hare zoete stem poogde moeder my te troosten of ze hielp my God bidden.

Heel den nacht bleef ik waken en als ik haer eenigen drank had toegediend, drukte ze my dankbaer de hand. Eens dat zy aldus ontdekte hoezeer ik beefde, aenzag ze my met een zoo doordringenden blik dat ik haer tot in myne ziel pylen voelde. Ik begon te weenen en myne tranen rolden, een voor een, op haer afgeteerd gelaet; zy ook snikte, en met myne hand vaegde ze de smartperelen weg die over hare bleeke wangen liepen. Toen bragt zy myne hand aen haer hart, alsom daer haer lyden te beteugelen, en in hare liefde moed puttend om kalm te spreken:

- Ge moogt zoo niet lyden, Arnold, - zegde zy

- men moet zyn hart in de moeijelyke stonden regeren kunnen: de dood is de weg tot God en het einde van een leven dat meer smart dan vreugde baert!

Een uitzinnige blik was heel myn antwoord, want onbekwaem om uit te drukken hoe zeer ik haer beminde, wilde ik door geene koele woorden myn gevoel ontheiligen.

Zy had my begrepen en hernam met engelzoeten glimlach:

- Neen, neen, Arnold! na myne dood zult gy niet alleen zyn op de wereld, er blyft u myne herinnering en God!

Ik liet my zachtjes op de knieën zakken en begon luid te bidden, en daer zy bevroedde dat dit weldoenden troost in myn wrangen boezem moest gieten, sloot zy de oogleden en poogde te slapen.

Myn gebed duerde tot den morgend, en als de eerste schemering de kamer kwam verhelderen, opende moeder de oogen, nam me by de hand en fluisterde op hemelschen toon:

- Heden nog, Arnold, ben ik gelukkig in den Heer!

Verslagen door de vreeselyke beteekenis van dit gezegde, verliet ik de kamer zonder een woord te spreken en liep op de heide om met myn wee alleen te zyn. Een dikke smoor zweefde my tegen en sprinkelde my zyne fyne droppeltjes in het aenzigt; ik voelde de killigheid in myne aderen dringen en begon als een koortsige te

sidderen; want al de ongemakken die een overmoeid lichaem bezwaren kunnen, kwamen my bezeeren en eene onverwinbare loomheid verlamde myne leden; met moeite sleepte ik myne schreden tot aen de plaets der ruste, en ik staerde doelloos op den zelfden gezigteinder, welken moeder zoo dikwils had aengestaerd.

Om myne brandende hersenen te koelen, had ik myne muts weg geworpen, en de smookregen viel aenhoudend op myne blonde lokken; maer hoe doornat die ook waren, hoe koud het water ook was, niets bragt my lafenis by.

Achteloos hoorde ik den wind in de pynbosschen zuchten, de bladeren vielen ongemerkt op my neder en schoot en hoofd was er mede bedekt; ik had enkel voor myn hart gevoelen, en daer erkauwde ik met bitteren wellust al de smart die er in opgesloten was. Eensklaps doorgronde ik al wat ik ging verliezen en bevroedde dat moeder alleen my op aerde had bemind: zy alleen had myn zwak lichaem getroeteld en myn zwakken geest ingevolgd; heel hare goedheid, al die kleine voorkomendheden, die een moederlyk gemoed alleen kan uitvinden, en een moederlyk geduld alleen kan uitvoeren, kwamen my in den geest. Ik gevoelde hoe gansch verlaten ik op de wereld ging zyn en trachtede naer de dood!

Men kwam my roepen en zonder morren liet ik my medeslepen in de kamer myner moeder. Myn leermeester

stond daer aen de sponde; maer de knecht, die my had ingeleid, werd met de meid weggezonden: men wilde my zonder getuigen spreken; die strenge voorbereidselen vervulde my met schrik en niet wetende welke nieuwe smarten my moeders goedheid voorbereidde, zag ik schuchter naer haer op.

Zy zat de handen te samen, overeind; een groot koperen kruis dat eertyds op den dooden boezem vaders lag, klemde zy tusschen de gevouwen vingeren. De priester hield de gewyde keers over haer gebogen en by dit licht kon ik zien hoe de zysel der dood de schoonheid myner moeder had weggemaeid. Hare oogen stonden styl en glinsterden schrikbarend als zy ronddwaelden; haer voorhoofd was te saem geplooid en om hare lippen zweefde eene pynlyke samentrekking, die alleen bewees hoe zeer zy leed.

Haer oog werd zoeter toen het op my viel, en zilte tranen bevochtigden het. Ze nam me by de hand en sprak:

- Ge gaet nu alleen het levenspad doorloopen, Arnold!... Wel is waer, indien gy uw brood moest zoeken, zoudt gy diep rampzalig zyn; maer uw bestaen is verzekerd: deze hoeve is de uwe en in kalmere oogenblikken zal de eerwaerdige priester u zeggen hoeveel geld gy daer by bezit. Wees voor die weelde God en onzen huisheer dankbaer, en telkenmale als

gy u myner herinnert denk dan ook op hem, want hy ook verbeidt my zoo wel als vader in den hemel!

Die laetste woorden verstond ik slechts ten halve; het eerste deel der rede had my door zyne koelheid overrompeld, en met vertwyfeling myne handen wringend, riep ik verwytend uit:

- Welhoe, moeder, kunt gy nu van geld spreken, als myn eenige schat my wordt ontroofd? Moet die koude voorzorg de laetste stonden van ons samenzyn vergallen, en zullen wy dan nog te lang onze gevoelens kunnen mededeelen, om na te laten elkaêr uit te drukken hoe zeer wy ons beminnen.

Zy plooide haren mond tot een zonderlingen, doodschen lach, die als een brandmerk in myn geheugen gebleven is; ik begreep op het oogenblik dat ik haer had beledigd, dat ik, in de overdrevenheid myner liefde, hare liefde had miskend, en op myne knieën stortend, kermde ik om vergiffenis. Zy stak my hare hand toe, en myne blonde lokken, die verward om myne slapen en rondom haren arm hingen, slurpten myne tranen op die door hare magere vingeren liepen.

Aldus bleef ik lang, in gedachten verzonken, zitten weenen, tot dat ik eindelyk gewaer werd dat ik eene marmerkoude hand in de myne hield, en dat het leven reeds dit deel des lichaems myner moeder verlaten had...

Vol angst sprong ik op en riep:

- Is moeder dan al dood? - Maer myn blik ontmoette den weemoedigen blik myner moeder, welke sprak:

- Neen, Arnold, ik was voor u aen 't bidden.

Alles was reeds dood in haer, behalve hoofd en hart, die enkel aen my dachten en voor my nog voelden.

Ik bewonderde die aen de dood zoo wederspannige liefde, en nog meer was ik getroffen toen ze zei:

- Vreesdet gy dan, Arnold, dat ik zou sterven zonder u te zegenen?

Luid huilend liet ik my op de knieën gaen, smeekende dat ze dit zou volbrengen. Zy verzocht den priester hare handen op myn hoofd te leggen, daer zy ze niet meer kon roeren en ik voelde hare handen koud en styf als marmer op myne lokken vallen....

Hetgeen de kille regen noch de wind hadden kunnen verrigten, deden moeders verstorven handen: eene weldadige koelheid drong in myne hersenen, en de onuitstaenbare smarten van myn brandend hoofd vergingen.

Myn geest werd helder en ik kon de schrikkelyke woorden opvangen, die moeder stamelde:

- Ik zegen u - zegde zy - kind der liefde en der misdaed. Uwe geboorte was een schelmstuk en uw bestaen een berouw. Ik heb u diep bemind, hoewel ge my veel hebt doen lyden; maer de Bermhartige, die ons hoort, zal de overmaet myner smarten op uw levensboek teekenen, opdat ge min zoudt te lyden hebben.... Be-

min nooit eens anders gade, opdat gy gelukkig zoudet zyn op aerde.

Lang daerna dreunde die vreeselyke zegening nog in myne ooren. Ik sprong eindelyk op als iemand die verraderlyk in het hart gestoken wordt; ik kon niet bevroeden waerom moeder aldus myne geboorte bevlekte en haer met woesten blik beziende, vroeg ik den uitleg van dit onteerend geheim.

Hare oogen waren gesloten, haer boezem zwoegde niet meer; ik boog my over haer gelaet, terwyl ik myne hand met eerbied naer heur hart bragt, eilaes! haer adem verwarmde myne wangen niet en geen enkele polsslag trilde onder myne hand.

- Dood! - riep ik met vertwyfeling, en voelde myne haren styven. - Dood! - En ik wierp my op haer, en ik overlaedde haer met zoenen en ik drukte haer aen myn hart, alsof ik, door omhelzingen, warmte en leven in haer behouden wilde. Maer allengskens werd haer lichaem styf en toen myne lippen niet meer dan op eene vochtige kilte drukten, sprong ik met den zelfden walg der dood achterwaerts, als eertyds by myn vader.

- Zou moeder my nu ook vloeken? - dacht ik - maer een liefelyke glimlach speelde op haer rustig gelaet: de dood had de schoonheid teruggebragt door het lyden weggenomen, en het onbegrypelyke geluk des eeuwigen vredes, de voor my alleen bevatbare moederliefde straelden my van haer helder wezen te gemoet.

Overtuigd dat ze my nog over 't graf beminde, en dat haer bezorgde blik van daer op my gevestigd stond, bleef ik haer stil beschouwen, om lang nog den zoeten troost te genieten, dien haer kalm overschot my in de ziele goot.

Op eens kwam de dienstmaegd, van andere vrouwen vergezeld, binnen en myn leermeester wenkte my hem te volgen; maer de rede niet begrypende waerom hy my wilde verwyderen, bleef ik by het lyk.

Smartelyk werd ik uit myne aenbidding gerukt. De vrouwen zegden van moeder de dagelykschte dingen, en het lyk dat ik vergoodde, nam men op alsof het reeds verachtelyk stof ware geweest. Ik kon van die ontheiliging geen getuige blyven, en het hart vol afgryzen, hoopte ik alleen op de eenzame heide troost te vinden.

Niets is zonderlinger dan de dood, men begrypt haer niet, zelfs als men haer heeft beschouwd: ik had gezien en gevoeld dat moeder was ontzield, en van haer verwyderd, kon ik my nogtans niet inbeelden dat zy de wereld had verlaten. Vol hoop haer nog eens te zien, riep ik op de verlaten vlakte:

- Moeder! moeder!

Doch de echo herhaelde: - Moeder! moeder! - zonder medelyden genoeg te hebben om eens - ik ben hier myn zoon! - te antwoorden.

Ik vlugtte die stemme en snelde verder en verder

soms schuchter naer myne wooning omziende, zoo dat ik eindelyk gewaer werd dat men my opvolgde.

Aldus dwaelde ik verscheidene dagen, slapende waer men me wilde ontvangen, my voedende met hetgeen de knecht, die me nakwam, my aenbood. Vooreerst had ik nog al geweend, maer allengs werd myne smart afgetrokken en droog; met trage schreden ging ik terug naer myne wooning, doch in plaets van daer de treurige stilte te vinden welke ik er mogt verwachten, hoorde ik reeds van verre het luidruchtig gejubel van een hoop volks, die myn huis ingenomen had.

Een twintigtal vrouwen zaten aen eene koffytafel over weêr en winter te praten; even veel boeren spraken aen eene andere tafel over Napoleon, terwyl het bier, dat by plassen op den grond zypelde, bewees dat eene dronkene vreugde hen bezielde.

Men zegde my dat men moeders uitvaert vierde! Maer hoe zeer ik my over de onverschillige blymoedigheid dier menschen verbolgen gevoelde, durfde ik geen woord zeggen en sloop stillekens de deur uit.

Ik begaf my naer den boom der ruste, en moeder meer willende behagen dan de brassers, die haer doodsmael aten, sneed ik een paer takken van een speldeboom, bond ze met brembiezen over elkander, en plantede dit nederig kruis op de plaets waer moeder zoo dikwils in hare ziekte neêrgezeten had.

Geene bloemen waren er om eene kroon te maken, doch de schamele hulde myner liefde wilde ik niet onversierd laten, en ik trok eenige schrale heidegewassen af om een ring te vlechten.

Terwyl ik daer mede bezig was, verlieten sommigen het sterfhuis: zy waren dronken en schommelden over den weg. Een van hen lachte en naer my wyzende:

- Zie, hy is onnoozel!

Ik vroeg my af of ik inderdaed zinneloos was; maer in myn hart het pynlyk herdenken van het verlies moeders terug vindend, antwoordde ik:

- Neen, de zotten lyden niet! - en ging traeg met het vlechten der kroon voort.

Dit bleef vele dagen myne bezigheid; ik kon geene kroon aeneen krygen, die my beviel, en was er een saemgesponnen, dan vond ik behagen ze weder los te plukken om er de bladeren van door den wind te zien wegrollen. Dan zag ik die takjes mymerend na, en dikwils dwarrelden zy nog phantastisch in mynen geest, lang na dat ze uit myne oogen verdwenen waren.

Ik voelde dat myn verstand op dit eentoonig spel verzwakte; de heide baerde my geene vreugde meer; de vlakte was zonder moeder eentoonig, en de dennenbosschen zuchteden zonder dat hun geklaeg my trof. Ik kreeg een walg van al hetgeen sinds myne kindsheid my beviel.....

Eens verveelde ik my dusdanig dat onwillekeurig het verlangen in my kwam moeders graf te bezoeken; nog nooit had ik daer trek toe gevoeld en telkenmale dat myn meester het my voorstelde, had ik het afgeslagen: nu was myn geest zoo doof dat ik nieuwe aendoeningen betrachtede om hem op te wekken.

Eene koude zon scheen op den barren grond en 't was een dier klare dagen, die den winter zelven beminnelyk maken: ik voelde de scherpe lucht der woestyn tot op myne beenderen dringen en de spoedige stap, waermede ik op 't naeste dorp aenliep, verkwikte my. Weldra bereikte ik het kerkhof, maer vooraleer ik tusschen de versch opgeworpen heuvelen het graf myner moeder had herkend, schoot eene lange menschenschaduw voor my op den grond. Verbitterd draeide ik my om, om te zien wie my in myne kinderpligt kwam stooren; maer 't was myn leermeester die voor my stond.

Zyn gelaet was streng, zyn lach onvriendelyk, zyn blik gebiedend.

- Arnold, - sprak hy - hier op het graf uwer moeder bezweer ik u, van levenswyze te veranderen: uw geest verliest dagelyks een deel zyner kracht en met regt zeggen de boeren dat gy kindsch wordt. Men moet zyn lyden matigen en de zwakheden zyns gemoeds verwinnen. Ga naer stad, hertemper uwe ziel aen een grootschen hartstogt, dat een edel grondbeginsel uwen geest versterke en dat

t.o. 47

Eugeen Zetternam, ***Arnold de Droomer***

uw verstand u voor 't vaderland groot make! Ik had u voor het priesterdom bestemd, maer uw al te liefderyk gemoed zou u onvergeeflyke misslagen hebben doen begaen. Ga dus ter stede, bemin eene vrouw die u waerdig zy; treft gy er eene aen die het zakelyke aenvult dat u ontbreekt, zult gy een man van genie worden; vindt gy die niet, dan wordt ge.....

- Zinneloos! - vulde ik met afgryzen aen - Ja, zinneloos, niet waer? O dan naer de stad, naer de stad! - en het geld aengrypende dat hy my aenbood liep ik met snelheid voort.

Hy riep me weder en hernam:

- Herinner u goed wat ik u over de vrouwen heb ingeplant. Blyf altyd denken dat ze rein en heilig zyn, zelfs als hetgeen gy van haer ter stede zien zult u dit zou willen doen betwyfelen. Want indien gy de deugd mogt wantrouwen van haer die gy zult beminnen, zoudt gy de rampzaligste aller menschen zyn! - En met my vóor moeders graf knielend, hielp hy my een klein gebed storten; waerna ik dubbend naer Antwerpen ging.

Op die wyze trad ik in de wereld. Moeder had my wel gezegend, maer vaders vloek kleefde ook op my. Ik droeg twee aenbevelingen mede om gelukkig te zyn: de eerste, waerby moeder my verbood de gade eens anderen lief te hebben, scheen my gemakkelyk om ver-

vullen; maer de tweede, die van myn leervader, was moeijelyk.

Wilde die goede priester niet dat ik al de vrouwen voor rein en heilig beschouwde, en had moeder - voor my het schoonste beeld der vrouw op aerde - niet gefaeld?

Nogtans had ik het vaste voornemen die aenbevelingen na te komen en slechts nu en dan twyfelde ik aen myne kracht. Dan meende ik dat twee grondbeginselen, een goed en een kwaed, myn leven beheerschten, dat de schimmen van moeder en vader om my worstelden, en het was niet dan in het aendenken der liefde myner moeder, dat ik de hoop puttede, dat hare welmeenende wenschen over den vloek myns vaders zouden zegevieren.

Ter stede vattede een jeugdige schilder, die in hetzelfde huis gelyk ik woonde, vriendschap voor my op; misschien beviel hem de lydelyke toegeeflykheid, waermede ik zyn onuitputbaren spreeklust aenhoorde? Hy bragt my tusschen den kring zyner vrienden, altemael jonge kunstenaren, welke de volheid van hun gemoed in hoopryke uitboezemingen lucht gaven, en welke met eene snedige welsprekendheid al de schildergewrochten beoordeelden, die in het licht kwamen.

Hunne strenge krietiek aenschouwde ik als een blyk van krachtvolle genie, en de twyfellooze wyze, waerop zy de kunst verklaerden, haer doel en streving

uitlegden, hare bearbeiding ontlededen, scheen my uit de zekerheid, die zy van hunne glorieryke toekomst hadden, te spruiten.

Het was slechts later dat ik uit een lieftalligen mond vernam dat het spreekgemak dier jongelingen hunne nietigheid vermomde; dat hunne oordeelvellingen de stoutheid der onkunde verrieden en dat de loszinnigheid, waermede zy beweerden dat de moeijelykheden der kunst zoo ligtelyk te verwinnen zyn, slechts diende om aen hen zelven de overtuiging hunner onmagt te verbergen.

Echter bevielen my die jongelingen om de warme uitboezeming hunner denkbeelden. Sproot myne genegenheid tot hen misschien daeruit voort, dat ze my eene nieuwe kennis der wereld gaven en my de zwarte zyde des menschenharten ontblootten, door myn leermeester steeds met een geheimhoudend vloers aen myn nieuwsgierig oog onttrokken? Eilaes! die kunstenaren ontbladerden met gevoellooze behendigheid de bloemen myner begoocheling en lieten in myne borst niets over dan den doorenryken stengel van de roos der onschuld. Myn hart dat, toen ik in eene woesteny leefde, door de liefelykste beelden was bewoond, werd, nu ik van menschenvreugd en gewoel omringd was, eene woestyn: de kennis der ondeugd maeide heel den weelderigen bloemhof af, er door deugdvolle droomen in gezaeid.

Weldra bleef er my niets meer over dan eene knagende

smart, eene twyfelwekkende leêgheid, die my door hare nieuwe aendoeningen beviel, en welke soms verhelderd werd door de vlugtige verschyning eener hemelreine vrouw, vroeger door de achtbare lessen myns leermeesters in myne inbeelding opgewekt.

Eilaes, die troostende schimmen moesten nog door toeleg dier kunstenaren weggeschoven worden. Die jongelingen lazen veel en minden die losse fransche letterkunde, waer myn leermeester my gansch onkundig in gelaten had. By hen leerde ik George Sand, Eug. Sue en anderen kennen en ze gaven my Jean-Jacques Rousseau in de hand. Waer ging toen de eenvoud myner inborst henen? De gal des twyfels mengelde zich geheel tusschen den honig myns geloofs en de vrouwen, welke my de priester om hare lelieblankheid leerde achten, werden my als de volmaekste uitdrukking der ondeugd voorgesteld, en in plaets van reine maegden leerde ik in de boeken, die men my leende, geene andere vrouwen kennen, dan die zich door een schandelyk gedrag eene faem poogen te verwerven.

Wel is waer, hadden die afschrikkende schilderingen niet zoo veel invloed op myn gemoed, om my heel het vrouwengeslacht te doen verachten; maer de idealen, door myn leermeester in myn jeugdig hoofd geprent, scheideden zich van de verderflyke beelden die er nu plaets in namen, en het vrouwelyke geslacht verdeelde zich in

myne verbeelding in twee groote klassen; waervan de eene uit goddelyke wezens en de andere uit ontaerde menschenkinderen bestond.

Tusschen de schilders, welke my boeken leenden, was er een die eene byzondere schoone bibliotheek had. Hy was van Holland en werd door zyn oom, ryken koopman uit de stad, aengetrokken. By dezen woonde hy op de hoogste verdieping en daer ging ik hem dikwils vinden, om van hem vergiftige letterkundige werken in leen te krygen.

Dikwils als ik den grooten trap der prachtige wooning van den oom betrad, om het werkkamertje van den neef te bereiken, ontmoette ik eene jeugdige vrouw, welke my telkenmale vriendelyk toeknikte.

Alras had zy daerdoor myne aendacht gevestigd, en ik moest haer ook een byzonder belang inboezemen, want ik ondervond dat ze my soms, tegen dat ik van boven kwam, afwachtte, om my in het voorbygaen aen te lachen.

Wie is jong en vleit zich over dergelyke belangstelling niet? Ik was blyde dat iemand zich myner aentrok en ik kon niet nalaten aen den kunstschilder te vragen, welke toch die beminnelyke dame was, die zoo lief kon groeten?

Die schilder heette Jago, was koel van inborst en hoekig van gelaet. Myne korttydige ondervinding had my reeds geleerd op zyn wezen te zien dat ydelheid de eenige dryfveer zyns levens was en hy legde gaerne zyne liefdesavonturen uit, omdat hem dit gelegenheid gaf

de duizende vrouwen te noemen, die volgens zyn beweeren onder zyne verleidery bezweken waren. Hy vertelde dat zyne tante hem beminde, maer ofschoon hy niet letterlyk zegde dat zy ondeugdzaem was, wilde hy doen verstaen dat hy met de vrouw zyns ooms in nauwe betrekking stond.

Eene bittere aendoening vermeesterde my by zyne woorden, niet dat zyne tante myn geest sterk bezig hield, maer het jammerde my dat de eerste vrouw, die my genegenheid betoonde, verdorven was.

Toen ik in het weggaen haer op den trap ontmoette, bleef ik een oogenblik toeven, om op haer gelaet te ontdekken of de vrouw waervan de handelingen my getroffen hadden, kortzigtig genoeg was om zich aen zulken verraderlyken minnaer over te geven.

Zy toefde ook. Gelyk ik haer bezag, bezag ze my; onze toestand begon netelig te worden, toen ze my vriendelyk toeknikte en zegde:

- Dag, jonge heer!

Ik was zoo verlegen dat ik niet kon spreken; maer zy liet zich door myne schuchterheid niet afschrikken en verzocht my beleefdelyk by haer binnen te komen.

Werktuigelyk voldeed ik aen heur verzoek, en toen ik in haer zaeltje was, hernam zy:

- Ik heb u al dikwils gezien, mynheer?

Ik knikte.

- Zyt gy ook schilder? - En zy beschouwde my aendachtig, misschien om op myn gelaet te lezen of ik dezelfde hoedanigheden van haren neef had.

Door vele aendoeningen was ik reeds beproefd, maer nog nimmer was ik zoo overrompeld als door den onderzoekenden blik dier vrouw; ook begon ik mynen hoed in myne handen rond te draeijen en met verlegenheid van binnen op den bodem den naem van den hoedenmaker te lezen.

De jonge schoone ega wendde zich af, baerblykelyk om met my te lachen, doch nu hare oogen niet op my gerigt waren, kreeg ik den moed schuchter naer haer op te zien.

Zy was slank en teêr als een engel des hemels, en haer gelaet was helder en lichtend, alsof een bovennatuerlyke geest haer bezielde: iets zegde er in my dat die vrouw zoo diep, als ik, gevoelde en dat haer hart ook vol wee en bitterheid was. Echter - en waren de verhalen van den schilder misschien de schuld dat ik my dit inbeeldde? - echter scheen er eene groote tegenstrydigheid in haer te bestaen, en meende ik in hare zwarte oogen te zien dat, indien zy als vrouw by de afdeeling der goddelyke wezens kon zyn, zy even goed in de ry der ontaerde menschenkinderen plaets kon nemen.

Terwyl myn geest betwyfelde langs welke zyde ik haer zou rangschikken, deed haer gedrag my tot den

slechten kant besluiten: immers, myn onderzoek moede, vroeg zy eensklaps:

- Slecht weêr, niet waer, mynheer?

Ik zag de zonnestralen van tusschen de gordynen in de kamer schieten en haer door een gulden golf omhullen. Ik kon niet begrypen dat men aldus, zelfs als men aengedaen is, tegen de baerblykelykheid kan spreken, en wanende dat het lieve beeld dat uit die gouden stralen my troostend toe te lachen scheen, enkel die behagelykheid had aengenomen om met my te spotten, wendde ik my met bittere teleurstelling naer de deur.

- Vertrekt ge reeds? - vroeg mevrouw, heel ontsteld.

Met de kruk der deur in de hand draeide ik my vragend om, maer in den spiegel ziende hoe misnoegd ze my beschouwde, rukte ik de deur open, sloeg ze achter my met gramschap toe, en liep van de trappen, met het vaste voornemen nooit meer een voet over den dorpel te zetten van eene vrouw, met de verleidelyke behaegzucht begaefd, waervan ik eilaes! zooveel gelezen had.

Wie doorgrondt het menschelyk harte?... Nauwelyks was ik buiten de poort of ik verweet my myne oploopendheid en herinnerde my zekere gemoedelyke handelwyze van den engel die my verschenen was; en had ik dan in hare tegenwoordigheid geene zoete aendoening gevoeld, als eertyds in de tegenwoordigheid myner moeder? Ik kon my over hare inborst bedriegen en om my over het

te haestig oordeel dat ik gestreken had, te struffen, legde ik my op haer dien dag nog eens te beschouwen om my nader toe te lichten. Ik wandelde over en weêr voorby heur huis, om haer aen het venster te ontdekken, doch van den ganschen dag verscheen zy niet, en slechts des avonds zag ik eene ranke schaduwe op eene verlichte gordyn. Ik trilde; myn hart bonsde geweldig; ik werd door eene dier onuitlegbare aendoeningen vermeesterd die zoet zyn juist omdat zy smarten, en, met de hand op de borst als om die laetste gewaerwording te bewaren, begaf ik my naer huis.

Gansch den nacht droomde ik van de schoone vrouw en van de aenbeveling myner moeder, en meer dan ooit was ik besloten nooit de gade van een ander te beminnen, omdat men daerdoor ongelukkig wordt.

'S anderdaegs ging ik met de vroegte naer den schilder, om meer van zyne tante te vernemen: hy was niet op zyne werkkamer, en gelyk ik mistroostig den trap afdaelde, zag ik de zael van Mev. Wouwerman openstaen en haer in de deur toeven:

- Zou het u vermaek doen, mynheer, - vroeg ze, - by my een weinig naer heer Jago, den schilder, te wachten?

Die vraeg verzelde zy met zulken aenlokkenden glimlach dat ik haer aenbod niet kon afslaen en binnentrad. Hier deed ze my op den sopha zitten en bleef my lang

aenschouwen, maer, dewyl ik niet sprak en zy waerschynlyk geene genoeg belangryke vraeg vond om my toe te rigten, werd zy verlegen. Met tragen tred begaf zy zich naer het venster, en keek daer zoo afgetrokken naer de straet, dat ik meende, zy had my vergeten.

Eensklaps draeide zy zich om:

- Ge hebt my gisteren niet geantwoord; mag ik u nogmaels vragen of ge schilder zyt?

Die woorden vielen my zoo onverwachts op 't lyf dat ik niet kon antwoorden, want ik was met volle aendacht bezig de witheid van den kamerhemel gade te slaen en het was slechts na lang dralen dat ik blozend: - neen - schudden kon.

- Welhoe! - riep ze met eene blydschap die me ontstelde - zyt gy geen schilder?

- Neen, mevrouw - waren eindelyk myne eerste woorden.

- Dan is het echt wel! - hernam zy en vrymoedig nam zy nevens my plaets op den sopha. Na eene poos sprak zy:

- In waerheid! ge zyt dan geen schilder; ik had toch reeds op uw wezen bemerkt dat ge, niet als Jago een dier gevoellooze kunstenaren zyt, die het verhevene van het schoone niet begrypen. Gy bevat nog, niet waer, de kleur, welke de schilders heden niet meer verstaen, en die de treffendste uitdrukking is der echte poëzy?

Door die vertrouwelyke uitboezeming, welke misschien gezegd was om my te doen bevroeden dat die vrouw Jago niet minde, liet ik my medeslepen en ik antwoordde met vuer:

- Wie is er niet aen de indrukken der kleur onderworpen, mevrouw? Hy moet wel droef zyn die in den zonneschyn niet blymoedig wordt, en wie is niet somber wanneer de wolken over de huizen dryven, en de grauwe hemel ons allen in een lykwaed hult? Dan voelt men immers dat die gryze tint ons duister stemt, en waer is de mensch die alsdan niet in zyn harte weent?

Zy knikte treurig, wachtte een oogenblik om na te denken hoe het gevallen gesprek te hervatten en hernam eindelyk:

- Wat doet UE. dan, mynheer, en tegen wien heb ik de eer te spreken?

- Ik heet Arnold, mevrouw, en ben een eenvoudige boerenknaep, in de heide opgekweekt. De grensloosheid der my omringende woestyn heeft me van de oneindigheid Gods doordrongen, en de liefde myner afgestorvene moeder heeft me verteederd en weemoedig gemaekt.

- Dan kunt gy ook grootsche poëzy verstaen? - vroeg ze met opgewondenheid. - Eenvoud en onschuld is de beste beschaving van den geest, en niet als Jago,

zult ge my den Raphaël van de Lamartine nazeggen, maer in grootere geniën een echt begrip der eindelooze onomvatbaerheid eens alwezens en de onweêrstaenbare medeslepingen der liefde zoeken.

Ik aenzag haer met bewondering: ze was zoo vol vertrouwen en scheen met zulk bovennatuerlyk doorzigt begaefd, dat ik met ontsteltenis vroeg:

- Maer hoe kunt ge my zoo doorgronden, mevrouw? Neen, ik verzadig my aen geen gemaekt sentimentalismus: de echte kern eens diepen gevoels kan alleen myne ziel bewegen, en door Byron's spotterny besef ik nog beter de liefde, door Goethe's twyfel begryp ik nog beter de Godheid, dan door de gezochte aenbidding van den franschen dichter dien gy hebt genoemd.

- Ik zag in uwe oogen, jongeling - hernam ze - dat gy een verheven gemoed hebt: ge zyt dichter? En ik neem behagen in uwe weemoedige schuchterheid....

Alsof haer die bekentenis onwillekeurig was ontsnapt, boog zy eensklaps overwegend het lieve hoofd, en daer heure afgetrokkene stilzwygendheid my als een verzoek om haer alleen te laten, voorkwam, verwyderde ik my.

Door de half opene deur ontwaerde ik dat ze my droomend nazag en dat eene zonderlinge aendoening haer vermeesterde....

Op den trap werd ik ook door eene zinstreelende

aenjaging overrompeld: de vrouw, die ik daer even verliet, stond levendig en helder voor mynen geest. Hare dichterlyke tael had my de overtuiging gegeven dat ze reiner als de sneeuw des hemels en dus myne aenbidding waerdig was, en ik brandde van ongeduld om Jago myn misnoegen uit te drukken over de gevoellooze ydelheid, waermede hy de deugd zyner tante had bevlekt. Het was my dus aengenaem den schilder op zyn werkhuis te vinden, niettemin knikte ik koel, toen hy my met losheid vroeg:

- Ha! ha! Arnold, hoe gaet het?

Sprakeloos plaetste ik my achter zynen rug en beschouwde onaendachtig het vrouwtje met den papegaei dat hy op een panneel schilderde, terwyl ik overwoog hoe hem best het doel myns bezoeks uit te drukken; eindelyk beproefde ik de volgende reden:

- Ik heb met mispryzen aen de wyze gedacht, Jago, waerop ge my hebt willen doen verstaen dat ge zekere betrekkingen met uwe tante hebt. Die bevallige vrouw schynt my zoo achtbaer dat ik ongaerne iets ligtvaerdigs over haer hoor zeggen.

- Zoo, gy hebt met tante gesproken? - vroeg hy met onuitlegbaren blik.

Ik knikte.

- En zy heeft u begoocheld?

Bevend trok ik den schouder op, vol schrik over de

wending, die het gesprek scheen te willen nemen.

- Het is zonderling - hernam hy - dat al de jongelingen, die haer voor de eerste mael hooren, door haer getroffen zyn. Dan schynt zy eene buitengewoone vrouw, eene verhevene ziel, een reine engel; - maer alras vermindert het goeddunken dat men van haer heeft opgevat en allengskens daelt het goddelyk beeld tusschen de massa der vrouwen neder....

- Zoodat hare poëzy slechts bedrog, hare innemendheid spel is?....

- Schyn, - lachte Jago, - schyn, waeronder menige vrouw de aenjaging harer driften verbergt. Niet dat ik wil zeggen dat tante.... maer....

En voor den spiegel streek hy snorbaerd en haren effen, met zulke sprekende gebaren van zelfsvoldoening, dat men gemakkelyk gewaer werd, hoezeer hy verlangde dat men begreep op welken voet hy met zyne tante verkeerde.

Hy kon me niet dieper treffen dan door die onbeschaemde handelwyze en, daer ik niet kon dulden dat een dergelyk man de vrouw bezwalkte, voor welke ik eene soort van eerbied had opgevat, viel ik grammig uit:

- Wat er ook van zy, Jago, ik vind dat ge de goedheid uws ooms slecht beloont, door de faem zyner echtgenoote te vernietigen.

Eene uitdrukking van haet zweefde over de lippen van Jago; zyn blik alleen deed my bevroeden hoezeer ik my missproken had, maer welke ook de gevoelens waren die hem vervoerden, hy antwoordde met geveinsde onverschilligheid:

- Ik dacht dat we tusschen vrienden waren en dat al wat daer gezegd wordt, geheim bleef. De faem eener vrouw kon, volgens my, dus niet geschonden worden; doch, vermits dit zoo niet schynt, kan ik er niet aen doen! - En hy begon binnen 's monds een lied te schuifelen en stopte zyne pyp.

Ik wilde het gesprek weêr aenknoopen; doch wat ik ook zegde, hy handelde alsof hy my niet gewaer werd, en ik moest hem eindelyk verlaten, de overtuiging mededragende dat ik my, door myne openhartigheid, een doodsvyand had op den hals gehaeld.

Ondertusschen zouden de nevelachtige beschuldigingen van Jago niet nalaten een slechten indruk op my te maken. Ik mogt my al overreden geen geloof te slaen aen de gezegden van een man dien ik niet achtte, steeds bleef er een twyfel in myn geest. Het heldere beeld van Mev. Wouwerman kwam met vuile vlekken in myn geheugen, en ik kon my zelven de reden niet opgeven waerom my dit zoo smartte.

Die vrouw had my waerlyk te veel belang ingeboezemd, dan dat ik in dit wantrouwen over hare deugd zou blyven

verkeeren, en my inbeeldende dat zy alleen het raedsel op kon lossen, dat zich in my over haer had opgedaen, besloot ik, 't ware eender op wat wys, haer die zaek te doen toelichten. Ten dien einde nam ik voor, haer nog denzelfden dag een bezoek af te leggen.

Welk voornemen wordt met zooveel geestdrift uitgevoerd, als het is opgevat? Wel tienmael liep ik de straet op en neder, vooraleer ik durfde aenbellen, en toen de dienstmeid opendeed, bekloeg ik myne stoutheid, daer ze my, zonder my te vergezellen, verzocht by mevrouw boven te gaen.

De rede myns bezoeks was ook zoo zonderling, dat ik lang aerzelde vooraleer aen de deur harer zael te kloppen; eindelyk tikte de kneukel van mynen wysvinger byna onhoorbaer op de deur. Ik hoopte dat ze het niet had gehoord en dan ware ik met de troostende inbeelding tenmynent gekeerd, dat zy niet daer was en dat ik niettemin myn voornemen had uitgevoerd.

Eilaes! hoe stil ik ook klopte, de jonge mevrouw riep:

- Binnen!

Wel bedeesd en belachelyk moest myn voorkomen zyn, daer een spotglimlach de volgende ontvangstrede aenprikkelde:

- Hoe nu! dag, mynheer Arnold! wat verschaft my het geluk u nogmaels te zien?

Aen die zoo natuerlyke vraeg had ik my niet verwacht,

en daer ik niet wist hoe myn ontworpen onderzoek aen te vangen, begon ik de kanten van mynen hoed aen stukken te pletteren, gelyk ik in dergelyke gevallen nog meer plagt te doen.

- Foei! - riep mevrouw Wouwerman, terwyl ze lachend den hoed uit myne handen nam. - Foei! ge zult uwen hoed gansch onbruikbaer maken. Zet u zonder schroom op den sopha.

Ze geleidde er my henen, maer ziende dat de ruwe wyze waerop ze myne bedeesdheid tegenging, me diep had geschokt, nam ze my met zoetaerdigheid by de hand en, nevens my plaets nemend, vroeg ze op hemelzoeten toon:

- Zeg vry, beste jongen, wat my het geluk geeft u weder te zien.

Ik zag eens naer de schouw, eens naer de schilderyen, eens naer de zoldering en dan naer den grond, maer zweeg. Eensklaps voelend dat ze zich niet meer van lachen kon onthouden, puttede ik in de vernedering moed en met kracht in hare schitterende oogen blikkende, sprak ik met vuer:

- Welnu, mevrouw, vergeef het aen myne onervarenis, doch hetgeen gy my over de liefde hebt gezegd, heeft in my den lust doen ontstaen daerover van u meer te hooren. Grootsche denkbeelden treffen een jeugdigen geest en dewyl ik verwacht dat UEd. niet dan grootsche

denkbeelden over de liefde kunt hebben, neem ik de vryheid ze u af te vragen.

Zy scheen getroffen door die onbeschaefde openhartigheid, want ze trok me nader by, streek met moederlyke bezorgdheid myne blonde haren glad en sprak:

- Zoo is steeds de gelukkige onschuld! Nooit is ze meer te vreden dan als ze het nieuwsgierig oog in de ongelukkige wetenschap der menschen werpt! Heilryk nog, Arnold, indien ze slechts, gelyk gy, verlangt kennis te nemen van dit rein gevoel dat het hart smilten doet en den geest naer den hemel oprukt, van die heilige samenstemming der gemoederen, welke de beide gelieven een hooger bestaen doet betrachten, en hun doet bevroeden dat ze, door hunne ziel saem te smelten, de liefde van God beter bevatten kunnen.

Hare oogen glommen by die al te verhevene tael en myne borst zwol op; maer, alsof de ydele geest van Jago rondom my zweefde, kwamen zyne beschuldigingen my in het oor herdreunen en ik zei met schroom:

- Reeds dikwils hoorde ik van dit zonderlinge rein gevoel, mevrouw; maer denkt gy ook niet dat het niet tot de aerde behoort en dat de hoogmoed alleen het in der menschen verstand heeft gestort?.... In mindere verhevenheid vindt myne inbeelding de volmaektheid der liefde.... en....

Zy legde my hare hand op den mond en werd bloedrood. Ik was ook beschaemd, echter vergaf ze myne onwelvoeglyke tael en hernam met medelyden:

- Oude wysgeerige stelsels, vriend, die gy in dezen of genen boek der vorige eeuw gelezen hebt; uw gemoed schynt te zuiver dan dat dit uwe meening zy: schaem u nooit over de reinheid uws harten, en, indien gy eens enkel met de ziel beminnen kunt, denk dan dat gy het opperste geluk des aerdbodems hebt bereikt.

Hare stem klonk waerheidsvol en ik voelde de warmte van haer opregten blik in myn binnenste dringen. Verzekerd dat zy een goddelyk wezen was, ging ik my in bewondering vóor haer werpen en hare handen zoenen, toen Jago schuifelend binnen trad.

Hy groette my met spottenden lach, ging regt naer mevrouw, zeggend:

- Dag, beste tante! - en drukte haer in zyne armen.

De kus dien zyne lippen op elke harer wangen legden, was misschien enkelyk een beleefde zoen; niettemin sneed hy als een dolkmes in myn harte, vermits het my voorkwam dat er in de omhelzing van Jago opgevoerde wulpschheid was en dat dit de schandelyke beweeringen van den schilder scheen te bevestigen.

Wat die veronderstelling in myn gemoed uitwerkte,

weet ik niet; maer ik begon als een blad te beven en myne hersenen klopten. De opwelling myns gemoeds verwittigde my dat ik me moest verwyderen om niet in gramschap uit te bersten, en, bevroedende hoe belachelyk die vervoering zou zyn by een man, welke slechts die vrouw voor de tweede of derde mael bezocht, nam ik mynen hoed in de hand, vlugtte van de kamer en sloeg de deur met geweld toe.

- Ik ben dan bedrogen - riep ik - Jago sprak waerheid! Zy die daer even over reinheid en heiligheid zwetste, is eene bedriegelyke verleidster, aen wulpschheid en drift overgegeven!

Als dol liep ik naer myne wooning en verhaestte my om er op de eenzame nachtsponde alleen te zyn; myne zenuwen waren dermate overspannen dat ik vreesde ziek te zullen worden; maer toen ik stillekens nederlag, begon ik eensklaps te schreijen en nam een wrang behagen in het beweenen der deugd van de eerste vrouw, welke my, na moeder, in de wereld getroffen had.

Tot bedaren gekomen, kon ik niet nalaten God te danken dat dit alles my onverschillig laten moest. Immers, volgens de aenbeveling van moeder mogt de gade eens anderen myne minnares niet worden, en dus waren de folteringen niet te duchten door

myn leermeester voorspeld, byaldien ik ooit aen de deugd twyfelde van haer die ik beminde, en zulke folteringen moesten vreeselyk zyn, te rekenen naer hetgeen ik nu reeds voor eene *vreemde* beproefde.

Eene wellustige onrust, eene genoegelyke bitterheid, eene genotvolle opwelling van razerny omdat eene vrouw me bedroog, matteden myne ziel af. Woedend over het geen 's avonds te voren was gebeurd, haer willende doen beseffen dat men my zoo ligt niet misleidde en dat ik de onzuiverheid harer ziel achter het mom harer dichterlyke zedigheid had ontdekt, liep ik 's morgens naer heure wooning.

Geene dier aerzelingen, welke my vroeger vermeesterden, geene dier blooheden, waermede zy had gelachen! ik begreep dat niet haer, maer my, het overwigt toekwam, en vry luid en droog klonken de kloppen waeronder ik de deur van hare gezelschapszael deed dreunen.

- Binnen! - en alsof ze my had verwacht, hernam ze - dag, Arnold - zonder van hare bezigheid op te zien.

Zy hield zich onledig met de bloemen te gieten, welke zy op eene zwitzersche tafel aen het venster kweekte; heel heure aendacht scheen op dit onschuldig vermaek gevestigd, en hare houding was zoo kalm, het hoofdje

helde haer zoo rustig op den regten schouder, de lokken vielen haer zoo maegdelyk op den blanken hals, dat ik niet kon verstaen hoe in zulk schoon en zedig lichaem eene dergelyk hartstogtige ziel woonde.

Met woede was ik binnengekomen en, nu myne oogen haer beschouwden, verstierven de verwytingen in mynen mond. Vast over dit stilzwygen verwonderd, keerde zy zich om en zag my aen: haer zoete blik vernietigde my, als 't ware, en de gramschap versmolt in myn gemoed... Traeg, met schuddend hoofd en dubbenden geest, stapte ik door de kamer, totdat ik de tafel had bereikt en nevens haer stond.

Gansch ontsteld zag ik werktuigelyk naer de bloemen: er waren violen, maegdelieven... het weemoedig vergeet-my-niet pinkte met zyn blauw oogje my uit een hoekje tegen; cactussen lieten hare kleurryke klokken nederig ten gronde zakken en fyne angelier verspreidde zynen wellustigen geur.... Die indringende wasem werkte op mynen geest: onwillekeurig vestigde ik meer aendacht op het afgewisseld bloemenperk en zonder het zelfs te weten, lag myn hoofd in myne hand, leunde myn elleboog op de schoone zwitzersche tafel, en begon ik stillekens te droomen, alsof er niemand tegenwoordig ware geweest.

Ik dacht aen de onschuld dier teêre gewassen, aen de reinheid hunner geheimzinnige liefde, aen de lydelyke toegeeflykheid waermede zy hunne goddelyke glansen,

en hunne vervoerende geuren aen al de menschen, zoo wel goede als kwade, schenken. Allengskens begon ik toen te denken dat die raedselachtige vrouw ook de donzige genuchten dier bloemen had genoten en verschrikt sprak ik tot my zelven:

- Zal dat mensch dan ook den lelieluister myner ziel, den maegdelyken wasem myns harten opslurpen en gulzig verteeren, - gelyk ze met den geur dier bloemen doet, - zonder dat ik zal weten of ze de schatten myns gevoels weerdig zy?.... Neen, want ik ben zoo ryk niet aen geuren; ik bezit zoo veel glansen niet als die bloemen: dus mag ik niet lydelyk de helderheid myner inborst laten verdooven, vermits die nooit wederkeert!.....

Terwylen zag Mevrouw Wouwerman my aen; bemerkende hoe afgetrokken ik was, had ze my alleen laten staen, en na al de bloemen gegoten te hebben, vlyde ze zich op den sopha. Vandaer volgde ze de verschillende gewaerwordingen, welke myne droomen op myn gelaet afschilderden en zeker nieuwsgierig om te weten waerom myn voorhoofd samenfronste, waerom myne oogen zoo strak glommen en waerom een grynslach van mispryzen op myne lippen speelde, vroeg ze:

- Waeraen denkt ge, Arnold?

Ik zag op: myne overweging had myne verbittering opnieuw aengevuerd, en de twyfelmoedige krikkelheid, die

zich door de kennis der menschelyke ondeugden in myne inborst gemengeld had, deed my met eene bitsigheid opvliegen, welke aen myn karakter, vóor het bedorven werd, niet eigen was:

- Ik herinnerde my, mevrouw, - sprak ik, - een kluchtspel dat gisteren vertoond werd, en waer de heldin eenen onervaren jongeling door woorden van deugd en liefde misleidt, terwyl ze zich in de armen eens ydelen wellustelings overgeeft!

Het rood der verontweerdiging blaekte op hare wangen; krampachtig greep ze naer de belkoord, zeker om een knecht te roepen, die my aen de deur moest wyzen; doch, eensklaps van zin veranderend, wierp zy de koord verachtend van zich af, ging zitten, en vroeg met koortsige kalmte:

- Ik versta de bedoeling van dien zonderlingen uitval niet.

- Dan wil ik openhartiger dan gy wezen, mevrouw, en u regtuit bekennen dat het me grieft te herdenken, met welke schyngevoeligheid UEd. my gisteren over hemelwaerdige liefde onderhield, en met welke gemoedelykheid gy u daerna aen het wellustig zoenen van Jago onderwierpt!

Nog was die rede niet geheel uitgesproken, of ze begon my bitter uit te lachen, en het duerde lang vooraleer die spotlust ophield; eindelyk werd me-

vrouw kalm, en my met mispryzend medelyden beziende sprak ze op een toon die my verpletterde:

- Uwe onkunde der wereld, de afzondering waerin gy in de Kempen hebt geleefd, maken het my tot pligt u uwe onbeleefdheden te vergeven; laet my echter toe, mynheer, te vragen door wat regt ge myn gedrag beoordeelt en mynen omgang met Jago berispt?

Ze had me dermate vernederd dat ik den nooddruft eener wederwraek gevoelde, en al had de lakei gereed gestaen om me buiten te smyten, nog hadde ik niet kunnen nalaten haer met gramschap toe te voeren:

- Hetzelfde regt, mevrouw, dat gy hebt om myn jeugdig gemoed te misleiden, om my door eene hemelzoete tael in genegenheid voor u te ontsteken en my dan, door eene raedselachtige omhelzing met Jago, het hart te breken!

Ik had dit met zoo veel overspanning gezegd; myn gemoed was, by het aenschouwen hoezeer zy door myne verwytingen leed, zoo vol smart geschoten, dat ik by het eindigen dier woorden myne keel als toe geworgen voelde en dat ik luid begon te kryten gelyk een kind dat van zyne moeder wordt gekastyd.

Ook zy begon te schreijen en my sterk in de oogen ziende, murmelde zy na eene lange poos:

- Reeds jaloersch vóor hy wist dat hy beminde!....

Arme dichterlyke ziele die de folteringen der liefde reeds smaekt zonder een enkel harer genoegten, zonder een enkel harer vervoeringen beproefd te hebben, wat zult ge nog ongelukkig zyn!

En met moederlyken schroom bedekte zy het aenzigt met de handen en leunde met beide ellebogen op de tafel. Zoo voorover gebogen, verdween heel haer gelaet onder de golvende lokken, die over hare handen zakten, en ik zag niets meer dan hare tranen, welke, een voor een, door hare fyne vingeren rolden en met tikkend galmen op de tafel vielen.

- Liefde! - dacht ik met afschrik na - liefde!.... En ik doorpeilde met zoo veel angst de plooijen myns harten dat die vrouw myne sidderingen moet gehoord hebben. Dan viel myn hoofd op myne borst, ik zuchtte: - *de schim myns vaders!* - en bleef staen alsof gevoel en leven my verlaten hadden.

Intusschen weende ze voort, en na wy zoo een geruimen tyd in ons zelven verzonken gebleven waren, vaegde ze, beraden, hare tranen af, trok me by de hand nevens haer op den sopha en begon aldus te spreken:

- Ter wille uwer opregtheid zal ik de smarten vergeten, welke ge my daer straks lyden deedt; zelfs zal ik me tot eene verontschuldiging vernederen, want ik begryp niet hoe gy, Arnold, my van een misdadigen omgang met Jago hebt kunnen verdenken. Of heeft uw gelaet my be-

drogen en zyt gy de gevoelige droomziel niet, welke het my verried? Eilaes! jongeling, indien gy de man zyt, voor wien ik u aenzag, hoe hebt ge dan niet bevroed dat het my onmogelyk zou zyn de minste neiging voor een Jago te gevoelen? Of heeft uwe overvarenheid in den valschen blik diens harteloozen nog niet ontdekt dat zyne moeder juist heeft geraden, toen zy hem Jago deed noemen, en dat zy in de folteringen harer ingewanden heeft gevoeld dat haer zoon eens den held zou evenaren, die de vrouw van Othello vermoordde!.... Ja - ging ze weenend voort - ieder, behalve een heidebewooner, had lang gezien dat die schilder, hier de rol van spioen vervult en dat ik, om hem niet tot vyand te hebben, verpligt ben hem een lachend gelaet te vertoonen.

Snikken onderbroken haer, maer kort daerop hernam ze met minachting:

- En durven denken dat ik dien man zou beminnen!.....

Die bekentenis verried my hoe zeer die vrouw moest lyden en ik doorgrondde dat ze in haer huwelyk niet gelukkig was. Even als ik, had ze behoefte om iemand te minnen en om die reden had ze my zoo spoedig begrepen, en om die reden was ze zoo toegeeflyk jegens my geweest. Daer was een smachtend hart te troosten en overstelpt van medegevoel, door liefde aengedreven, vergat ik de aenbeveling myner moeder.

Ik schoof naderby op den sopha, drukte hare hand met vervoering aen myne borst en met het hoofd op haren schouder geleund, liet ik myne tranen als een verzachtenden dauw op heur hart nedervallen.

Lang bleven wy aldus zitten en de goede liet my toe heel myn gevoelen over haer uit te storten.

Eensklaps nogtans wendde ze my met ruwheid af; als door een electrischen schok voortgedreven, sprong ze van my tot in den versten hoek der zitbank, stil roepend:

- Herstel u! herstel u!

Ze was doodbleek; hare oogen waren als vuerkolen op de deur gevestigd en eene onverwinbare vrees deed haer sidderen. Ik ook werd bang; maer vooraleer ik giste wat de rede van onzen schrik mogt zyn, ging de deur open en ik zag Mynheer Wouwerman verschynen.

De toegenepen lippen diens bejaerden mans schenen altyddurend te glimlachen en hy zou ons beleefdelyk naderen, toen zyne echtgenoote hem met bewonderenswaerdige gemakkelykheid toevoegde:

- Zou ik aen mynheer de reden mogen vragen, waerom hy ons met zyn lang verwacht bezoek vereert, zonder aen te kloppen?

Met de grootste bedaerdheid ging de man terug buiten de deur, klopte aen, kwam weêr binnen en zei toen:

- Ik wist niet, mevrouw, u in zulk aengenaem gezelschap te vinden, en meende dat gy alleen waert.

- Hoe ik ook weze, mynheer, 't zy alleen, 't zy in gezelschap, wensch ik dat uwe komst my aengemeld worde; dat deze kleinigheid u echter niet langer van het genoegen beroove met dezen jongen heer kennis te maken - en my met de hand oprigtend: - mynheer Arnold, uit de Kempen... - zegde zy, en viel uitgeput op hare zitplaets neder.

Dit tooneel was my zoo vreemd en zoo onmogelyk voorgekomen, dat er myn hoofd van draeide: die koele ontmoeting van man en vrouw scheurde my het hart. Heel verstrooid bleef ik de schakeringen van het voorgevallen nadroomen, toen my een handdruk uit myne afgetrokkenheid schokte; ik voelde die hand als een koud slangenvel door myne vingeren kronkelen, en eene kille huivering doorrilde myne leden, toen ik, het oog opwendend, Mynheer Wouwerman voor my zag staen.

Zyn glazen blik was op my gevestigd en met spotzieke aenminnigheid sprak hy tot my:

- Zeer verheugd over uwe ontmoeting, jonge heer, en ik hoop dat ge myne jeugdige gemalin nog al eens meer zult gezelschap houden.

Ik boog met beleefdheid en zou antwoorden toen Jago binnenschoot. Hem werd geen kloppen opgelegd en dit trof my zoo diep dat myne rede in myn gorgel verstikte,

en dat ik als een beeld met geopende lippen staen bleef.

De schilder kwam regt naer my en sprak met den toegenegensten handdruk:

- Zoo, vriend! ge hebt reeds zonder myn toedoen vryen ingang in onkels huis; het doet my spyt dat ik zelf de eer en het geluk niet gehad heb u hier vóor te stellen.

- Hoe hy hier gekomen zy, mynheer is my welkom - hernam de oom - en aen u voorzeker ook, mevrouw?

- Zyn bezoek is my zoo aengenaem, dat het my spyt dat hy zoo laet gekomen is, slechts van daer even is hy hier.

Ik werd rood als bloed om die geveinsdheid, maer sidderde toen ik hoorde met welke kwaedaerdige schalksheid Jago die misgreep van mevrouw herstelde.

- Zie! - riep hy - is Arnold slechts van daer even hier? Ik meende hem van in den voormiddag te hebben zien binnenkomen en het wordt nu donker, zoo ik my niet bedrieg.

Inderdaed, de avond viel en het was reeds te duister om de uitdrukkingen gade te slaen, die de valsche woorden van Jago op aller aenzigt riepen. Alleenlyk hoorde ik mevrouw zuchten, wyl haer man tot haer zei:

- Het gesprek met dien jongen heer zal zoo aenlokkend geweest zyn dat de uren als stonden zyn

verloopen; een andermael zal myne gemalin het uerwerk gestadiger in het oog houden.....

Hy belde om licht en toen al de bougies ontstoken waren, hernam hy:

- Ik en Jago hebben reeds gemiddagmaeld: mevrouw eet meest altyd alleen op hare kamer en zal dit waerschynlyk nu ook gedaen hebben. Zou het u niet aengenaem zyn, mynheer Arnold, eene whistkaert te spelen?

By myn weten had mevrouw nog niets genuttigd; maer als een slagtoffer liet zy zich naer de speeltafel geleiden, men plaetste haer over Jago en de glazen blik haers gemaels viel dus voortdurend op my. Ik had reeds de overtuiging dat die man my haette; doch de aenwinst eens nieuwen vyands kon me niet ontrusten, daer al myne aendacht op de geheimzinnige lonken gevestigd was, welke mevrouw met Jago wisselde. Zelfs voelde ik den voet diens hatelyken schilders gedurig onder de tafel tegen de voeten myner beminde aenstooten.

Bestond er dan toch eene onbetamelyke betrekking tusschen dit eerlooze paer? Waren de woorden, waermede mevrouw haer minnaer geschandvlekt had, dan bedrog?... Hoe anders had zy hem zoo liefderyk kunnen tegenlachen! Hoe anders had haer vurige blik zoo dikwils zyn verlangend oog verkwikt!

Door al die verstrooijende nadenkingen geheel ver-

meesterd, was ik zeer afgetrokken by 't spelen en verloor veel.... Laet in den avond, ging ik met eene ledige beurze, met het hart vol liefde, vol jaloerschheid, en vol bittere gramschap, naer myne wooning terug.

Ligtelyk zal men veronderstellen dat, op myne rustelooze sponde, Emma Wouwerman alleen myne gedachten bezig hield: dit was niet aldus. Met wat geweld ik ook de woorden myner stervende moeder uit myn geheugen wilde verbannen, steeds fluisterde ze my hare aenbeveling in het oor; ik zag hare vermaning: *bemin nooit de gade eens anderen of ge zult ongelukkig zyn!* vóor my op de muren branden en daer nevens stond Mynheer Wouwerman met zyne glazen oogen, zyn puntigen neus, zyn lippeloozen mond, zyn vierkantig gelaet en zyne schimpachtige beleefdheid!

Ik had het voorgevoel dat die man een noodlottigen invloed op myn leven zou uitoefenen, en het was slechts, nadat al die schrikkelyke inbeeldingen my geheel afgemat hadden, dat ik in slaep viel....

Toen ik ontwaekte, mymerde ik over myne geliefde; ik doorgrondde hoe zeer ik haer beminde, en kreeg tevens de overtuiging dat onze genegenheid my nooit geluk baren zou. Ach! twyfelde ik dan niet reeds lang aen de vrouwen en had myn leermeester me niet

verwittigd hoe ongelukkig ik zou worden, byaldien ik immer de deugd myner aengebedene wantrouwde? Eilaes, wat bitter kamp werd in my voor haer gestreden! By de onuitsprekelyke liefde die ik haer toewydde, had zich een onverklaerbare argwaen gevoegd: met achterdochtigen iever spoorde ik hare minste bewegingen, hare onbelangrykste gezegden na; ik wist aen alles eene bedenkelyke kleur te geven, welke my op Emma verbitterde, en me tevens, door eene onbegrypelyke tegenstrydigheid, aen haer vaster kleefde.

Ik gevoelde zulke zoete verzuchtingen, zulke genotvolle opwellingen, myn geest dwaelde met den haren in zulke onomvatbare gelukzaligheid, ach! die stonden van heil waren kort van duer: midden myner schoonste droomen kwam Jago my uitlachen, en zeggen dat *hy* het was dien zy beminde.

Hy! de ydele wellusteling! Hy! de kortzichtige zwetser, die de faem der vrouwen bekladde welke hem hare gunsten schonken! Hy! wiens ziel gevoelloos, wiens hart dor was!

Ik werd dan door zulken nietswaerdige overtroffen, en eene vrouw schonk hem heel heur hart, terwyl ze my slechts het overschot gunde! O wat doorstond ik toen by dit bedenken? De nydige jaloerschheid woelde in myn gemoed en ik leed verbeeldingloos tot dat Emma myn wee kwam lesschen, en my, op de vleugelen der

zoetste inbeelding, door de aengenaemste droomen deed dryven

Vol van die wyfelingen begaf ik my 's anderdaegs haer Mevrouw Wouwerman; ik was reeds zoodanig aen dit bezoek gewoon dat ik vergat aen te kloppen en zonder pligtpleging binnentrad. - Deed ik dit misschien om haer te verrassen, indien Jago haer gezelschap hield?

Zy lag op den sopha uitgestrekt; maer onder haer hoofd had zy een zacht beddenkussen neêrgelegd; hare lokken waren niet opgedaen en hongen in kunstelooze strengen rondom haer gelaet en op hare borst; over heel haer gewaed, over heel hare houding en tot in den minsten trek van haer zoo sprekend wezen, lag eene neêrslagtigheid, eene kwynziekte, die me tot weemoed stemden en my, zonder dat ik een woord kon uitbrengen, haer beschouwen deden

Zy leed misschien inwendig en kon wel, om myn vorig lang bezoek, met haren man een hevig tooneel gehad hebben - hoe het zy, myn medegevoel verwittigde my dat ik de oorzaek harer droefheid was, en daerom begon ik onwillekeurig te weenen.

Maer, hoe onstandvastig is het minnend gemoed! Nauwelyks was die vermildering met tranen over myne wangen gelekt, of een blik dien zy, de oogen openend, op my sloeg, deed myn toorn opwellen en myn verweekt medegevoel in bitteren afkeer verwandelen.

Wat haer blik bevatte, begreep ik misschien niet, maer de geest van Jago fluisterde my toe, dat het wellustige begeerte was. Op stonde aen veranderde hare houding in myne oogen; hetgeen ik voor de neêrslagtigheid des lydens had aenzien, werd verleidingslist; ik vond haer wulpsch en in de smaekvolle verwarring van heur haer, in de vochtigheid harer oogwimpers, in de kunstelooze nalatigheid, waermede zy heure handen hangen liet, doch byzonder in heel het schynbaer ongezochte van haren aenlokkelyken opschik, zag ik zoo vele valstrikken in welke ze myne onschuld wilde vangen, en zoo vele middelen om zich van het leliëngewaed te ontdoen, daer ik ze in myne bewondering had mede versierd.

Te meer misnoegde my heure aentrekkelyke houding, dewyl ik geen de minste zinsaenprikkeling in hare tegenwoordigheid gevoelde, en myn hart, met geweld, Emma wilde aenbidden alsof zy een engel ware, die boven de aenvechtingen der uiterlyke zinnen, enkel voor zielengenot kon leven, en bekwaem was door inbeelding de hemelsche gelukzaligheden te genieten.

Zy verlegde met wulpsche kwyning hare handen, beschouwde my nog eens zonderling.... en sloot dan weêr de oogen alsof zy alleen wilde zyn met de gedachten welke haer bezig hielden.

Ik bezat my zelven niet meer van gramschap en vloog op:

- Mevrouw! gy die myne jeugd hebt betooverd en my aen u hebt gestrengeld met de onverbreekbare banden eener hopelooze liefde, waerom schept gy behagen in myn hart te pynigen, en waerom zuigt gy uit myn gemoed tot den laetsten druppel honig, dien myne reeds doorstane smarten er nog in gelaten hebben? Zeg my ronduit dat ge voor my niet zyt geschikt; dat ge niet droomt of gevoelt; dat uwe ziel zich niet kan opvoeren tot de edele opvatting der liefde en dat gy enkel behagen neemt in mannen welke geene hoogere wenschen hebben, dan die door de gewoonlykste menschen vervuld kunnen worden!

Ik wachtede op antwoord, maer niet het minste geluid kwam uit haren mond, alleen eene koortsige beweging des lichaems getuigde dat ze my had verstaen. Was het om me te trotseren dat ze my met een nieuwen smachtenden blik tot zich wilde lokken? Myne razerny steeg door die onbeschaemdheid ten top en ik borst in de onwelvoeglykste drogredenen, in de beleedigendste verwyten los.

- Ja - riep ik uit - ge zyt onhebbelyk genoeg uwen wettigen man te bestraffen, wanneer hy zonder kloppen binnenkomt, terwyl Jago en ik zonder pligtplegingen by u mogen binnentreden!

Ik zweeg eensklaps, heel ontsteld door de zwoegingen harer borst: my dacht dat ze vervoerende aendoeningen

had en dat heur hart ging breken. Eilaes! ze gaf door geen het minste antwoord voedsel aen myne verwyten en vergenoegde zich op nieuw de oogen te openen, my nogmaels lydend aen te staren, en hare natte wimpers terug over haren blik toe te sluiten.

Myn boezem was overzwollen van woede, myn bloed bruischte door de aderen en ik liep als ontzind rond de kamer. Eensklaps bevond ik my aen de tafel, waer Emma hare bloemen op kweekte.....

Ik bleef staen en begluerde de kuische gewassen; de geur der nederige violen was betooverend; het beminnelyk vergeet-my-niet zag my aen, en, overtuigd dat die vrouw zoo min de genoegten dier bloemen als die myns harten verdiende, riep ik uit:

- Neen, neen, ge zult geen van beide hebben! - en begon al die schoone planten, welke God voor den vreedzame geschapen heeft, uit te rukken en met stuipachtig geweld aen stukken te trekken.

- Daer! - riep ik - daer zyn nu uwe bloemen; maer vermorzeld als myn hart! - en elken stengel dien ik van den wortel, elke bloem die ik van den stengel trok, wierp ik op haer lichaem dat in dezelfde wulpsche houding liggen bleef....

Ze opende traegzaem de oogen; ze zag hare teêrgeliefde bloemen, met tranenvollen blik op haer nederregenen en, zeker heure smart niet meer konnende

verkroppen, begon ze zoo pynlyk te snikken dat tranen van medegevoel uit myne oogen sprongen.

- God! - hoorde ik haer bidden - had ik dan met mynen echtgenoot nog niet genoeg, en moest Gy my dien jongeling zenden, opdat ik hem zou beminnen en hy me meer zou martelen dan myn gemael het immer deed!

En ze bedekte haer gelaet met beide handen.

Door het volvoeren myner verwoesting, was ik zoo kalm geworden, dat ik Emma rustig kon beschouwen. De bloemen waren over haer, als over het lyk van een pas geboren kind heengevallen, en, ziende dat ik onwillekeurig aen haer dezelfde hulde had bewezen, die de heidenbewooners aen de onschuld der kleine engelen wyden, beeldde ik my in, dat ik my over de uitdrukking harer houding nogmaels bedrogen had; dat ze myne eerbewyzing om de kuischheid haers gemoeds verdiende en dat hare ziele waerdig was met de myne in de eindelooze droomenwereld rond te zweven.

En zacht mymerend, vlocht ik werktuigelyk eene kroon van de bloemen die niet ontbladerd waren, plaetste ze eerbiedig op het hoofd myner beminde en verliet op de teenen het vertrek, niet durvende omzien, om de gedachten niet te stooren, welke den geest myner Emma overmeesterd hadden.....

O beminnen en bemind zyn, welk hemelsch genot!

Weten dat, als uw hart klopt, een ander, als een nadreun, wederslaet; gevoelen dat, als men aen de geliefde denkt, deze met den geest rondom u zweeft en hare ziel in uwe borst stort, waeruit ze met de uwe wegstroomt om naer ongekende heilzaemheden op te stygen, welke slechts aen de Godheid eindigen.

Bevroeden dat de aerdbodem te klein is voor al wat het hart bevat en de geest denkt! o wat is dit grootsch! wat nadert dit de Godheid; hoe is men daerdoor overtuigd dat men meer is dan dier, meer dan mensch, meer dan...

En ik gevoelde al dit geluk, heel die hoovaerdige bedwelming des geestes: want ik beminde haer en zy beminde my! hoe anders had ze myne grofheden geduld? Hoe anders had ze myne kroon op haer hoofd gehouden, daer deze welriekend kon zyn, maer waervan de doornen der Cactussen die er in gevlochten waren, haer voorhoofd konden kwetsen of bezeeren!....

Doornen in eene liefdekroon, dit is zonderling en stemt tot denken!....

Toen dacht ik slechts aen myn geluk, en dit was zoo groot en ik voelde een zoo onverzaedbaren zucht naer oneindigheid, dat ik in de straten scheen te versmachten en om myne dorre heide wenschte. Ik

verliet de stad om de huizen niet langer op my te laten drukken en een vergezigt betrachtende, liep ik den dyk van Austruweel op. Daer zag ik langs den eenen kant den polder, waer slechts hier en ginds eene groep huizen de vlakte verstoorde, en langs den anderen kant de Schelde, die regts in het ongezien wegloopt, en links de stad bespoelt.

De plaets was bekoorlyk en, van den dyk gedaeld, vlyde ik my by de schoone rivier neder. De zon koesterde my en beflikkerde de baerkens door den stroom opgeklotst; langs beide zyden van den inham waeraen ik zat, stonden groote velden riets hunne harde stengels in het water te baden; door een zoel koeltje bewogen, zongen zy langkwelende lofzangen aen den Heer.

Tusschen hun fluisterend lied hoorde ik nu en dan helderer noten, door kleine vogeltjes van tusschen de halmen ten hemel gezonden, en alles was zoo bly in en rondom my dat ik van genot als bedweld was. Eensklaps stegen er eenige vogelen in den hooge; zy hadden my ontdekt, en met groote omwegen, ligt meenend, aldus niet gezien te worden, kwamen zy nader om te bespieden of ik soms de rust hunner liefde kwam stooren.

Eén byzonder was vol angst; hy vloog dikwils tot zeer naby, en klampte zich eindelyk aen een riet dat onder

zyn gewigt boog; vandaer aenzag hy my ondervragend als wilde hy vernemen of ik kwade uitzigten op de rietbewooners had. Ik veronderstelde dat de wooning van dien lieftallige niet ver kon zyn, en de half gemaekte kennis met hem willende nader toeknoopen, wierp ik hem eenig hooizaed toe, dat ik van eenen grassteel afstroopte.

De vink begreep waerschynlyk dat ik het goed met haer voorhad, want na my dankbaer toegefloten te hebben, droeg ze eenige zaden in de rietplek.

Daer woonde dus haer gezin en begeerig al te zien wat liefde ademde, trad ik in de biezen om het nestje te zoeken dat de geheimen der min van dit kuische diertje verborg. Lang moest ik rondzien en het water der Schelde steeg my over de knoesels vooraleer ik het vond; dan, hoe verlangend ik was, zyne liefkozingen na te sporen, hoe stil ik my daerom roerde, het paer had my gehoord en vlugtte kermend weg.

- Ik speel hier de rol van Jago - sprak ik met zelfsverwyt en zou my verwyderen; maer eene soort van aentrekkingskracht hield my op de plek; ik zag in den nest: daer lagen vier eijeren door ouderlyke zorg van alle onheilen bevryd. Voor alle vocht ondoordringbaer gemaekt, was de weeke wooning aen vier halmen vastgehecht, derwyze dat, als de Schelde hoogde, de nest mede ryzen kon, en zakte de rivier, dan zakte

het lieve vogelhuis tot aen de groote knoken van het riet waerop het hangen bleef. Ik bewonderde die bezorgdheid en vergeleek ze aen die myner zalige moeder, en myne oogen werden vochtig van zachte dankbaerheid.

Intusschen vlogen de angstige ouders altyd boven my. Ziende dat ik zyn kroost geen kwaed deed, kwam de man, die my reeds kende, nader en zette zich op een halm. Ik sprak hem minzaem aen. Hy zag de stille traen die over myne wang liep, en zyn schrik veranderde in medegevoel; zyne stem werd weenend en het wyfke dat verder zat, haren man hoorende klagen, meende voorzeker dat hare kleinen vernietigd waren en vervulde de lucht met haer geschrei.

Vol medelyden en hun die smart willende vergoeden wierp ik het overschot des hooizaeds dat toevallig in myn hand gebleven was, in den nest. De man scheen daerdoor geheel bewogen en, na my nog eens rondborstig in de oogen gezien te hebben, vloog hy op en liet zich zachtjes op zyn kroost nedervallen. Ik zag de moeite die hy nam om de verkoelde eijeren warm te krygen, en de onuitlegbare liefde, waermede hy zyne vleugelen uitspreidde, opdat toch geen enkel windje zyn broeisel zou hinderen.

Myne tranen, welke vooreerst wellustig vloten, begonnen nu pynlyk over myne wangen te stroomen. Die liefde daer was zoeter dan die ik voelde: de myne kon grootscher, verhevener, meer omvattend zyn; ze schonk

de stille gelukzaligheid niet, door dit vogelyn gesmaekt: ze was niet zoo teêr al was ze vuriger.

Die genoeglyke vaderzorg naspeurend, wierp ik een blik in myne toekomst en fluisterde smartelyk tot den vogel:

- O arm en onschuldig dier, weet ge wel dat, indien velen u zagen, er u velen zouden benyden; onder de fiere menschenwooning huist het geluk niet gelyk in dit nederig riet: ik voor my, klein vogelyn, kan dit nooit genieten, want myne liefde gaet van geene kinderliefde zwanger en moest ik het vaderlyk genot betrachten dat u verzaedt, zou ik schuldig, zou ik misdadig zyn!... Ik ware overspeler!... - En met afschrik zag ik den wellust na die my bekoorde....

Ondertusschen steeg de Schelde; de kleine nest werd met al zyne bewooneren omhoog geheven en wiegelde op de golven. Het water bereikte myne knieën en vervaerd van hetgeen ik zag, gevoelde en betrachtte, vlugtte ik naer myne wooning om daer in den slaep de kilte des waters en den warmen gloed myns harten te vergeten.

De slaep ontvlugtte myne sponde; nieuwe verlangens waren in my opgestegen; meer dan ooit ondervond ik de heilzaemheid des verbods myner moeder, nooit eens anders gade te beminnen; maer het lot was geworpen en ik kon enkel betreuren dat

de vloek myns vaders meer invloed op myn leven scheen te hebben dan de zegen myner moeder....

Toen ik daegs daerop in het huis des heeren Wouwerman kwam, was het rytuig ingespannen, en de knecht zegde dat ik my haesten moest om mevrouw te spreken, daer zy ten speelhove zou ryden.

Ik snelde de trappen op, doch nam de voorzorg van te kloppen, en wel verging my dit, want na ze my het binnenkomen had toegestaen, zegde ze met schalksche treffelykheid:

- Gelukkig, mynheer Arnold, dat gy hebt geklopt; anders had ik u moeten straffen gelyk ik het meer heeren heb gedaen.

Ik vatte den steek. Doch mevrouw deed de kamermaegd, die sjal en hoed bragt, terug gaen, zeggend dat vooraleer te vertrekken ze my nog spreken wilde.

Terwyl was ik met trage schreden naer de bloemtafel gegaen, waer niets hersteld, niets veranderd was; een enkel vergeet-my-niet was in de verwoesting gespaerd als om my toe te roepen:

- Vergeet! vergeet uwe onregtvaerdige oploopendheid niet!

Zy stond somber in myn geheugen; doch ik verhaestte my de kroon te zoeken waermede ik myne Emma had verzoend. Zy versierde een afbeeldsel der

mevrouw aen den wand; maer helaes! ik ontdekte nu dat ze meer doornen dan bloemen bevatte. Ik wendde de oogen van dit afbeeldsel der liefdesmarten en liet myn blik op de bladeren dwalen, die nog op den grond en den sopha lagen, waer ik hen gesmeten had.

Bleven die dan bewaerd om my myne redelooze woede te verwyten. Helaes, neen, want Emma nam my zachtaerdig by de hand, lachte hemelzoet en vroeg my op snarenryken toon, die tot in het merg myner beenderen drong:

- Welnu, Arnold, is uw hart nog als deze bloemen verbryzeld?....

Ik prangde hare hand aen myn boezem, dien om te barsten klopte, en geene woorden vindend om al myne liefde uit te drukken, boog ik het hoofd over haer henen en liet myne lippen eventjes hare lokken aenraken.

Ze sprong op, aenzag me met verschrikte verwondering; echter heur verwytende blik met hare lange wimpers verzachtende, verzocht ze my met haer een stond op den sopha neêr te zitten.

Hier streek ze myne blonde haren effen, gelyk hare gewoonte was, en na eene poos sprak ze aldus:

- Ik gevoel, Arnold, dat ge my opregt bemint: hoe anders zoudt ge u aen zulke buitensporigheden overgeven en hoe zoudt ge de bitterheden uitvinden,

waermede ge my bezeert?.... Ik ook bemin u..... en dit behoef ik niet te zeggen, want zoo ik u niet onuitsprekelyk liefhad, zou ik dan de beleedigingen verdragen, welke gy zoo mild over my giet?.... Maer denkt gy ook niet, Arnold, dat om deugdzaem, dat om gelukkig en zonder naberouw te blyven, het beter ware dat wy onze wordende liefde in de kiem versmoorden en elkaêr niet meer wederzagen?

Ik staerde ten gronde; myn geweten stemde in met hare woorden; doch ik was afgeschrikt van de leêgheid die in myn hart zou ontstaen, byaldien ik er al de gevoelens uitbande welke het vervulden. Met nadruk schudde ik:

- Neen, neen!....

- Eilaes, Arnold, - hernam ze - hier tusschen die koude versleten menschen, trachtte ik steeds naer eene maegdelyke ziel, welke den eersten wasem myner zielenliefde zou weerdig zyn. Ik zag u, doorgrondde de kuischheid uwer inborst en waende gelukkig te zullen wezen.... Eilaes! voor alle geluk vond ik niets anders dan onrust, knaging, versmeten en vertrapte bloemen en eene doornenkroon, die my meldt hoe zeer ik nog zal gefolterd worden..... Arnold, laet myn hart by myne koude gezellen bevriezen en ga met uwe warme ziel de ontkiemende liefde eens maegdelyns ontwikkelen!

Zy begon te weenen; maer ik sloot haer hartstogtelyk in myne armen, terwyl ik uitriep:

- Neen, neen, de vruchten onzer liefde zullen niet allen bitter zyn! Ook heilryke zegeningen zullen wy genieten, en in oogenblikken, als deze, zullen wy de smarten vergeten welke wy anders mogten lyden.

En myne brandende lippen liepen snel over heure haren en drukten zich eindelyk langzaem maer trillend op haer glad en blinkend voorhoofd.

Vooreerst prangde ze my ook aen heur hart; en dan stiet ze my met schroom van zich af, vreef myne zoenen van haer voorhoofd en van hare lokken en bad, terwyl zy op de knieën viel:

- Neen, neen, Arnold, ge moet vertrekken, ge moogt my niet bekoren.... Weet dat ik nog nooit heb bemind en dat myne liefde, door al wat ik van de mannen geleden heb, is vergroot. Ik huwde myn gemael uit maetschappelyke pligt, en hoe weinig die my eerbiedigt, hoe onuitsprekelyk hy my soms lyden doet, ik ben door eenen onafscheurbaren band aen hem verbonden, en moet hem getrouw blyven tot in de dood!.... Ach Arnold, Arnold, bekoor my niet meer; want onze liefde wordt overspel en elke zoen, dien gy op myn voorhoofd drukt, zal ons geweten doen knagen.... Vertrek, vertrek!....

Ze zag me langen tyd smeekend aen, liet toen heur hoofd voorover zakken en ik voelde myne knieën door hare tranen bevochtigd.

Overspel! dit woord was my daegs te voren ook door het hoofd gegaen, als ik voor de eerste mael myns levens aen wulpschheid dacht. Hare denkbeelden waren dus ook niet kuisch, vermits ze myne onreine verstrooijingen ontmoetteden en hetgeen ik voor louter hartenliefde aenzag, prikkelde waerschynlyk enkel hare zinnen?

Dus was zy de schuldelooze ziel niet van welke ik droomde en misschien de liefkozingen van Jago moede, haekte zy naer de eerste weelde van een maegdelyk hart!

Op eens was alle geluk uit myn gemoed verdwenen; ik vond dat haer knieval zonderling aen komediespel geleek. Zy vreesde dingen, waervan ik nooit had gesproken en ik bedacht dat ze my aldus eenen weg wilde banen om den dam van reinheid te overschryden, dien ik tusschen onze liefde opgeworpen had.

Terwyl zy voor myne voeten neêrgebogen lag te snikken, grynsde ik verachtend over haer; enkel spot en mispryzen glinsterden in myne oogen en eindelyk myne verbittering niet meer kunnende intoomen, nam ik Emma van den grond en smeet ze op den sopha, terwyl ik haer koel toebeet:

- Ik zie niet geerne dergelyke knievallen, mevrouw: ze gelyken te veel op hetgeen ik in fransche romans gelezen heb.

Het rood der schaemte overtoog haer gelaet; in heure

wimpers droogden de tranen, alsof ze door een inwendig vuer werden opgebrand; zy beefde dat gansch de sopha er van trilde, en ik wist niet waermede ze hare vernedering wilde wreken, toen Jago binnen trad.

Net of haer dit verheugde, lachte zy. Met geveinsde voorkomendheid ging ze hem te gemoed en my beziende, als om me te verwittigen dat ze myne wreedheid kastydde, stak ze heure hand naer den schilder uit.

Hy kuste die met losse hoffelykheid en eensklaps den blik op het verwoeste bloemperk slaende, dat hem niet meer vreemd scheen, zegde hy:

- Nu, tante, al zyn de gewassen uit uwen hof vernield, *uwe* bloemen blyven toch even bekoorlyk groeijen. My jammert slechts dat ik door vergelyking niet meer kan zien hoe ver de roozen uwer wangen, de roozen der natuer in schoonheid overtreffen. - En, zonder dat zy eenigen tegenstand bood, zoende hy elk harer wangen, terwyl hy met dubbelzinnige vrymoedigheid zynen arm om de leden myner geliefde sloeg!

Door de slang der jaloerschheid in het hart gebeten, sprong ik op; myn bloed kookte van wraeklust in myne krimpende borst, en, myn hoed grypend, riep ik op eenen toon, welke Jago lachen deed:

- Ik wil uwe liefde niet stooren, mevrouw! - en ik vertrok.

Buiten de deur der zael bleef ik staen. Myne jaloerschheid kluisterde my ter plaets en schilderde my hetgeen in de kamer gebeurde, met de verfoeijelykste kleuren af. Ik boog my met verachtelyke nieuwsgierigheid en luisterde....

Niets hoorde ik dan een stil gefesel; maer dit geheimzinnig gefluister kon niet nalaten mynen naïever nog meer op te wekken: gelyk een schuldige stond ik voor de deur te beven, welke misschien oneerlyke misdaden verborg en myne vuist omsloot krampachtig de kruk des slots, als wilde ik my met eigen oogen overtuigen dat ik bedrogen werd.

Een laetste sprankel van eigenweerde belette dit lage voornemen; myne hand viel lam aen myne zyde; niettemin durfde ik niet langer toeven, vermits ik my al te opgevoerd gevoelde en vreesde als slagtoffer myner snoode bespiedery, op de plaets myner eerlooze daed in bezwyming te vallen.

Al de magt welke my overbleef, moest ik gebruiken om myn achterdochtig hart van daer weg te sleuren, en ik verliet het huis met een misschien onregtvaerdigen argwaen.... Zeker was de smart op myn gelaet te lezen, want de burgers zagen my op straet verwonderd aen, en ik voelde hunne ondervragende oogen my vervolgen, totdat ik uit hun gezigt verdwenen was.

Even gelyk ik daegs te voren de stad te eng voor

myn geluk had gevonden, scheen ze my nu te nauw voor myne pyn. Ik liep als gisteren om vryer te ademen en kwam buiten de poort.

Daer dwaelde ik lang door onbekende wegen, totdat ik eindelyk eene plaets bereikte waer groote cypressen ten hemel schieten en waer, hier en daer, een treurwilg zyne weenende bladeren tot op den grond zakken laet.

Dit is Stuivenberg, het sombere verblyf der dood. Met duisteren blik overzag ik dit veld der verganklykheid, en verlustigde aldus myn stervend gemoed in den aenblik van het graf.

Wat ik al bitters kermde, heeft de Almogende alleen gehoord; myne ruwe stem klonk onharmonisch in de doodsche stilte, en de heiligschendende klagten myner jaloerschheid, verontrusteden den slaep dergenen die allen ydelen hartstogt in hunne liefde tot God vergeten hebben.

Die uitstortingen vuerden myne vervoering aen en myne zenuwen begonnen te trillen; myn bloed steeg naer de hersens en het hoofd, dat my zwaer op den boezem zakte, werd door onverduerbare polsslagen als in stukken gebroken.

- O, dooden! - riep ik uit - dooden, die al uwe ondervinding der wereld in het graf medegenomen hebt, zegt my, zegt my of er ooit iemand zoo opregt als ik beminde, en of er ooit liefde zoo onwaerdig werd beloond?

Doch het antwoord der afgestorvenen mogt ik niet

meer verstaen; alles werd rood en blauw en de cypressen en de graven begonnen in onnavolgbare dwarrelkringen om my te draeijen. Met al de kracht, waermede zich een stervende aen 't leven klampt, poogde ik naer stad te loopen, en volgde den ryweg die een stylen dyk tusschen de diepliggende velden vormt; echter kon ik slechts eenige stappen verder geraken: myne beenen bezweken, ik stak de armen hulpsmeekend uit, wilde roepen, maer viel bewusteloos neder, en de laetste sprankel van myn uitdoovenden geest liet my voelen dat ik van den hoogen dyk op het lage veld rolde.

Toen ik de oogen opende, stond er een talryke hoop arme kinderen met my te lachen. Hunne gemeene scherts bewees dat ze my voor een dronkaerd aenzagen. Ik verhaestte my op te staen en vreef met mynen zakdoek het ligte schuim af, dat uit myn mond was gebroesd en al myne kleederen had overvlokt. Het verging my alsof ik niet stevig by geest was, en myn hoofd hong zoo zwaer dat het my nauwelyks toeliet overeind te blyven; myne beenen waren styf en sleepten dermate, dat de arme kinderen in een schaterlach schoten telkenmale dat het gewoone voetpad my te eng was.

Om hunne spotternyen te ontvlugten, trachtte ik langs de binnenwegen te ontsnappen; maer ze gingen

voort met my schimpend te vervolgen en, bleven er eenige achter, die wierpen met aerdklompen naer den waggelenden dronkaerd. Niemand was er om den ellendeling te verdedigen en, als een vervolgd dier, ylde ik langs het noorderfort voorby den afgebroken hoek en kwam eindelyk te Dambrug aen.

Op den steenweg, bleven de voorbygangers het belangryk schouwspel nagapen van kinderen die een ongelukkige beleedigen. Over hen nog meer dan over my zelven beschaemd, wilde ik my in eene herberg verschuilen, toen, vooraleer ik binnen was, een aensnellend rytuig stil hield.

Een jammerkreet trof my, en eene stem die ik dadelyk voor die myner geliefde erkende, riep:

- Zie! zie! wat heeft Arnold nu?

En vooraleer myn doove geest den onrustigen toon dier vraeg had kunnen nadenken, nam Emma my by de hand en deed me in haer rytuig stygen.

- Naer myn doctor - hernam zy tegen den koetsier, die omwendde en met de zweep de kinders verjoeg, welke my zoo wreedelyk uitgejauwd hadden.

De hulpvaerdigheid van Emma was als een balsem voor myne hartenwonden; myne hersenen begonnen op te klaren, toen ik eensklaps Jago ontdekte, die zich in een hoek des rytuigs verborgen hield. Zyn daerwezen ontstak weêr al myne driften en myn bloed

gudste op nieuw naer myn hoofd. Onmiddelyk toog eene rilling door al myne aderen en, na eenigen tyd gebeefd te hebben, viel alles stil en styf: myne armen hongen lam; myne tanden waren saem geknarst; myne oogen opengespalkt; echter kon ik de wimpers niet sluiten noch den oogappel bewegen, zoodat ik enkel zag wat in de lichtstralen van mynen roerloozen blik omging.

Emma greep myn pols en zegde met angstvolle belangstelling:

- Zyne aders slaen nauw voelbaer; hy is door eene bezwyming overmeesterd. - En eene flesch voor den dag halend poogde ze my elixir te doen opsnuiven.

- Die jongen schynt u veel belang in te boezemen? - vroeg Jago.

- Inderdaed, hy is my niet geheel onverschillig, - luidde het antwoord, terwyl ze plotseling plaets nevens den schilder nam. - Het schynt eene goede inborst, die eenige aendacht verdient.

- Mint gy hem niet een weinig? - hernam Jago met heimelyken grimlach.

Aendachtig gespannen, luisterde myne jaloerschheid naer hetgeen myne beminde zou antwoorden: doch wat trof het my als Emma met minachtenden lach sprak:

- Zoo iemand! nu dan!

O ware het vrye gebruik der leden my vergund geweest, met welke razerny hadde ik het rytuig uitgevlogen en my onder de wielen laten verpletteren, opdat die vrouw zien zou, dat het min pynlyk is eensslags gedood te worden dan allengskens door hartenfolteringen ten grave te worden gesleept! Eilaes, ik kon me niet roeren en moest gedoogen (o marteling!) dat de schaemtelooze zich met geveinsde belangstelling over my boog. Ik voelde haer met een zakdoek de groote zweetdroppels afdroogen, die op myn voorhoofd perelden, en eensklaps riep ze met angst.

- Maer, Jago, zie toch eens, is de jongen niet dood? hy is zoo beweegloos!

- Neen, neen, - luidde het onverschillige antwoord - ik weet niet wat hy ook hebben mag, met zyne grillen!

- O - fluisterde zy, tevens zoo digt over my buigend dat myn oor waerschynlyk alleen hare rede verstond - o ik weet wel wat hy heeft.... ja ik weet het - en hare lippen raekten even myne haren aen, terwyl eene vlugtige traen op myn voorhoofd viel en tot in myne drooge oogen rolde.

Ach! dit bittere smartvocht smaekte my zoo zoet: het verspoelde al den alsem waermede men den ganschen dag myn liefdedorst had gelaefd. Met gespannen geest doch met even onverroerbare leden, hoorde ik Jago tot onze gezellin spreken:

- Onkel - zegde hy - zal verwonderd zyn, dat ge, in plaets van naer 't speelhof te ryden, zieken vervoert.

- Ja! maer myn man moet toch niet alles weten - - antwoordde zy schertsend.

- Ik weet niet waerom wy hem eene weldaed moeten verzwygen?

Emma's hoofd viel moedeloos op hare borst; dan na een stond hief zy hare bevallige oogen op, zag den laffen verklikker minzaem aen en zei:

- En als ik u nu verzocht dit te zwygen, zoudt ge me niet voldoen ten aenzien der liefde, welke gy steeds beweert my toe te dragen?

De schilder werd rood doch herstelde zich terstond; misschien was zyne moeije hem nooit zoo gunstig geweest. Althans hy sprak met vuer:

- Nog nooit heeft tante my iets verzocht dat ik niet seffens uitvoerde, en steeds zal ik bewyzen dat ik de wederliefde myner Emma ten volle verdien - en, zonder verdere pligtpleging, trok hy haer tot zich en zoende haer op de wang.

Waerom trof die vryheid my nu niet? Was ik dan doorgeleden en waren nieuwe smarten voor my onvoelbaer? Of begreep ik welligt dat Emma zich aen de liefkozing hares gezels overgaf, gelyk het slagtoffer aen zyn beul? Wie kan al de opvattingen des menschen-

harten ontleden? Maer het trof my niet en enkel was ik verheugd dat we by den geneesheer aengekomen waren en dat hy te huis was.

Op verzoek van mevrouw trad hy in het rytuig en zag my aen. Hy voelde myn voorhoofd, myn hand, myn pols.

- Zenuwen! zenuwen! - fluisterde hy met een bedenkelyk hoofdschudden. - Eene zieke ziel, die voor dit zwakke lichaem te werkzaem is. - En hy vroeg luid: - Is die man dichter?

- Neen.

- Schilder?

- Neen.

- Muzieksteller?

- Neen.

- Dan is het een smoorlyk verliefde!

Myne hand werd door fyne vingeren vastgegrepen, en Emma's oogen schoten vol tranen.

- Dat wy hem naer huis voerden? - vroeg ze zoo kalm mogelyk. - Jago weet hem woonen.

- Ik wil u vergezellen - antwoordde de doctor - hoewel myne kunst weinig op zielenziekte vermag. Zoete aendoeningen, involging zyner luimen, ziedaer het eenige recept dat ik voorschryven kan. Indien die ongelukkige op iemand verliefd is, welke hem niet minnen mag, is hy verloren man!

En de ervaren doctor begon van het weêr te spreken, waerschynlyk om te bewyzen, dat hy de ontsteltenis niet bemerkte welke Mevrouw Wouwerman overmeesterd had.

Wat er de volgende dagen voorviel, hangt slechts duister in myne herinnering. Een lang onbewustzyn, welligt door de kundige behandeling des arts verwekt, volgde op myne overspanning en redde myn gestel en myn verstand.

Eens zweefde boven myn aenzigt een welbemind gelaet. Door die welkome verschyning in 't leven gelokt, opende ik tevens de oogen myner ziel en myns lichaems. Het was Emma, welke my dienstvaerdig een drank toediende.

Niet zoodra had zy bemerkt dat ik haer herkende, of ze nam me vriendelyk by de hand en fluisterde zoet:

- Ik verlaet u om u niet te ontstellen; ge zyt gered; maer erdenk dat - en ze legde haer wysvinger op den mond - erdenk dat als ik ooit met Jago kome, het u nooit mag ontsnappen dat ge my hier hebt gezien!

- Altyd Jago - mompelde ik - by myn ontwaken als in myn slaep, aen myn ziekbed gelyk wanneer ik gezond ben. O lieve, heb dank voor uwe hulpvaerdigheid; maer voor Jago niet!

Zy glimlachte en verdween.

Ik vroeg aen de vrouw, welke my oppaste, of die dame meer was geweest. Ontkennend was haer knik, en ze trok den schouder op met al de teekenen van iemand die 't zwygen is opgelegd, doch spreken wil.

Die gebaren zegden my meer dan haer mond my melden kon, en ik genas waerschynlyk door de hoop van Emma gedurig aen myne sponde te ontwaren.

Inderdaed ze kwam den volgenden dag en den volgenden en alle dagen; wel is waer duerde haer bezoek niet lang; maer by haer vertrek was ze treurig, en als ze kwam, stond het genot van my weêr te zien op haer gelaet geprent. Ze nam behagen in ons samenzyn en mymerde geerne over het geluk van te minnen, 't welk alleen den mensch die gevoelt, kan doen begrypen hoe oneindig goed de Godheid moet zyn, die de liefde schiep!

Byzonder sprak ze graeg van bloemen. Emma had die lief, omdat ze stil tot het gemoed spreken en als echte gezellinnen des vrouwenharten geschapen zyn. Volgeerne hoorde ze my vertellen hoe teeder die gewassen beminnen, en wist zeer behendig ons gesprek daer op te leiden; want dagelyks bragt zy een plant mede, welker levenswyze ik moest uitleggen.

Eens - ik was toen byna geheel hersteld - gaf ze my eene daglelie. Die was pioenrood met gouden gensters op de bladeren, en het binnenste van haer kelk was glansryk en lichtend alsof er eene zon door

glom. De topjes harer teelstelen glinsterden als diamanten en bewogen zich in gevoelvolle sidderingen, welke ons de opgevoerde hartstogten dier bloem meldeden.

Hand aen hand, en onze hoofden tegen een gebogen, zagen wy de lelie langen tyd in den boezem. Wy wisten zelve niet hoe; maer onze hairlokken wemelden ineen en onze wangen raekten elkander; wy voelden onze harten allengskens warmer worden en onze adem begon te zengen als hy op onze lippen samensmolt.

Myn blik viel op het oog myner beminde; wy zagen malkaêr smachtend aen, en ons zelve aldus opvoerend, vloog Emma eensklaps in myne armen en zeeg bezwymd op myne hygende borst.

O onbegrypelyke liefde, hoe onwaerdeerbaer zoet zyt gy op aerde, en met welke geheimzinnige snaren doet gy den mensch de gelukzaligheid der hemelen droomen en bevatten!

Inmiddels wendde mevrouw zich vol schrik van my af. Ik voelde haer beven; my ook rilde angst door de aderen; ze was hoogrood en my steeg het bloed naer het gelukkig gelaet. Wy schaemden ons over onze onschuldige uitstorting en, om ons af te leiden, sprak Emma met ontroerde stem:

- Wat schoone bloem is die daglelie, Arnold; jammer dat ze slechts een halven dag leeft en 's avonds reeds ellendig sterft.

- De krachten van hem, die te veel op aerde geniet, zyn spoedig uitgeput - luidde myn antwoord. - Die bloem mint te veel en te innig en de verteerende kracht van het te overvloedig genot doodt die bloem voor haren tyd.... O - vervolgde ik na lang dralen - o wy minnen ook te veel en te innig; maer eeuwig, eeuwig is ons de wellust ontzegd, welke die gelukkige lelie zoo zalig vermoordt! - en ik bedekte myn aenzigt met beide handen, heel beschaemd over hetgeen my de hartstogt deed ontvallen.

Ze aenzag me met droefheid en bedaerd:

- Arnold, indien u nog ooit zulke woorden ontsnappen, ziet ge me nimmermeer!

En ze liet my alleen met myne liefde en myn berouw!

Alsof ze wenschte een wolkje in onzen helderen hemel te roepen, of misschien omdat ze vreesde met my alleen te zyn, kwam zy des anderdaegs met Jago. Hare houding was heel anders dan naer gewoonte en het was my onbegrypelyk hoe ze zoo koel kon zyn.

- Onze vriend Jago - zegde zy - heeft gevraegd hoe het komt dat ik u niet bezocht en hy heeft my vergezeld, om te vernemen hoe het met u gaet.

- Zoo als ge ziet - antwoordde ik zoo kalm mogelyk - nog zwak; maer toch komen de krachten weder en weldra zal ik kunnen uitgaen.

- Dan wensch ik uw eerste bezoek te hebben - zei Jago en drukte my met valsche vriendelykheid de hand.

Wy zaten aen het venster en spraken eenigen tyd over de voorbygangers, eindelyk van de kunst. Hier nam Jago natuerlyk het hooge woord: met het schitterendste vuer legde hy de meest poëtische gedachten uit en men had gemeend dat zyne yskoude ziel in een uitstortend lava was herschapen. Volgens zyn beweeren ging hy iets schilderen dat al het overige der dryjaerlyksche tentoonstelling zou doen verbleeken, en dit wonderbaer tafereel kwam eindelyk neêr op een markies aen wien een meisje een rooske biedt!

Ik draeide my met walg om en was verheugd dat Emma haren sjal nam en de kunstenaer medesleepte. Inderdaed het was de eerste mael dat hare tegenwoordigheid my bezwaerde; want het scheen my dat ze zich ontheiligde door met zulken nieteling om te gaen.

Daegs daerop zegde ik haer vrymoedig hoe ver ik het gezelschap van den schilder beneden haer vond. Met schuddend hoofd antwoordde zy:

- Wat hebt ge nog weinig kennis van de wereld, Arnold; ge weet nog niet dat men iemand, dien men veracht moet tegenlachen en minzaem zyn tegen wien men haet. O! zoo Jago zich slechts met myne vriendelyke toespraek vergenoegde!

- Wat beduiden die woorden? - riep ik met afgryzen - en is het dan toch waer dat Jago, gelyk hy beweert, voor u meer dan een neef kan zyn!

Uiterlyk scheen zy aen die schrikkelyke beschuldiging ongevoelig; maer de toon waerop ze sprak deed my van hartenwee griezelen, daer ik gevoelde hoe zeer myne jaloerschheid haer doen lyden had.

- Denkt ge dan, Arnold, - zegde ze - dat ik het verachtelyk talent heb gevoelens te huichelen, die ik niet bezit. Ge begrypt nog niet welke snoode aenvechtingen eene vrouw soms moet onderstaen!.... Ja, Jago, belaegt my om zyner ydelheid wille en om staende te houden wat hy u zoo laf heeft wysgemaekt!

- En kunt ge dit Mynheer Wouwerman niet melden, en kunt ge dien verachtelyken snoodaerd niet uit uw huis doen werpen?

- Uw naïever vervoert u - antwoordde zy bedaerd - Jago is vriend myns mans, die hem als huisspie bezigt. De eerste beschuldiging, welke ik tegen den schilder zou inbrengen zou als middel beschouwd worden om my van hem te ontmaken en aldus vryer in mynen handel te zyn. De echtgenooten stellen gewoonlyk hun vertrouwen in persoonen, die dit het minst verdienen, en degene waerop een man zyne eer bouwt, is doorgaens de eerste, die haer vernietigen wil.

Dubbend had ik haer aenhoord, en welke samenspraek

ze ook wilde aenknoopen, ik bleef afgetrokken totdat ze my verlaten had.

De steek trof vlak in het hart; ik kon aen Emma's drogredenen geen geloof echten, en het helsch wantrouwen dat die vrouw my bedroog, maekte zich op nieuw meester van myn geest. De schim van Mevrouw de Warans, de zonderlinge minnares van Rousseau, zweefde voor myn geheugen, en gelyk ik vooreerst het vrouwengeslagt in twee deelen had gescheiden waervan het eene noodzakelyk kuisch was, scheidde ik nu de vrouw zelve in twee deelen, waervan het eene droomziek was en het andere wulpschgezind.

Van stelling tot stelling kwam ik tot dit neêr: dat myne geliefde aldus inwendig verdeeld, Jago om zinsgenot minde en dat ik slechts de voltrekking harer liefde, de voldoening van den anderen eisch haers harten was.

Smartelyke twyfel! nypend denkbeeld dat heel myne uitgestrekte toegenegenheid slechts voldoende zou zyn om een enkel der wenschen eener vrouw te voldoen Wanhopende foltering der ziel, waerom zyt gy in myn verstand gedrongen en waerom hebt gy het door uwe onrust bedwelmd? Hadde ik slechts zekerheid gehad, o dan zou ik zoo gelaten myn ziek hoofd onder het groene gras te slapen hebben gelegd! Maer, neen, vreezen, vermoeden, gelooven dat men bedrogen wordt en van de vrouw, welke men verdenkt niets ontvangen dan de opregste

blyken van liefde, de geruststellendste proeven van getrouwheid.

Eilaes! leermeester, waerom heb ik uwe aenbeveling vergeten, waerom heb ik de vrouwen betwyfeld, en de deugd mistrouwd van haer die ik bemin!

Aen de koelheid waermede ik haer soms bejegende, moest Emma verstaen dat er iets tusschen ons opgerezen was; ook vermeed ze zorgvuldig in myne sombere oogenblikken van liefde te gewagen. Gewoonlyk sprak ik dan van de heide om welke weder te zien ik een onverwinbaren lust begon te gevoelen. Ik legde haer uit welke grootsche stilte men in de woestyn hoort, en hoe uitgestrekt der menschen gedachten worden op die grenslooze vlakte.

- In dien peilloozen blauwen hemel - zegde ik - ziet men van zelfs eene godheid, en de ziel, door den niet welke haer omringt voortgestuwd, wordt van zelfs naer bovenaerdsche inbeeldingen opgevoerd en geniet den invloed eener onbeperkte poëzy!

Emma bevroedde dat ik het heimwee der uitgestrektheid had, en zegde my soms dat zy voornemens was daer eens met my te gaen droomen. Allengskens echtte ik my aen dit denkbeeld, want de aendoeningen welke het bywezen myner minnares my schonk, waren eene onmisbare gewoonte geworden en ik gevoelde dat de

behaeglykheid van haer onderhoud eenige dagen te derven, voor my een ondoorleefbaer ongeluk zou zyn.

Hoewel het aendenken van Jago my steeds verontrustede, hadden wy oogenblikken van aengename vervoering. Soms verrasten wy ons zelve wanneer wy, met de handen ineengestrengeld, elkaêrs vochtige oogen te beschouwen zaten, en onze smachtende blikken, opeen gerigt, deden onze zielen te samen smelten, als om ons door een onomvatbaer genot te vernietigen en te verdelgen. Er zyn immers van die gelukzaligheden, die een mensch van zoele bedwelming als sterven doen!

Eens waren wy weder zoo gelukkig geweest; wy hadden zoo kuisch en toch zoo onuitsprekelyk genoten dat onze zielen vermoeid waren en dat ik Emma, die aen myne voeten zat, slechts door een nevel meer beschouwde. Haer hart was ook afgemat; maer een weldadige regen, uit hare oogen op myne vingeren vallend, verzachtte de overspanning van haer gemoed. Onwillekeurig droogde zy met hare schoone lokken die genotsperelen af, terwyl om hare lippen een dwalende glimlach speelde.

Eensklaps stond Jago met al zyn venyn dreigend vóor myn geest; een plotseling voorgevoel gaf my de vooruitloopende opvatting van een nakend ongeluk; ik wilde myne liefste verwyderen, haer bezweeren met aendacht

na te sporen of onze vyand niets tegen ons brouwde; - tyd ontbrak om myn angst mede te deelen, daer Mynheer Wouwerman op het oogenblik binnentrad.

Ik voelde my wegsterven en myn bloed als ys worden. Niet wetend wat die man in den zin had, was myn schrik zoo hevig dat myn hart niet gelyk by gewoonen angst spoediger klopte, maer dat het stilstond. Hoe groot was myne verwondering, toen mynheer my beleefdelyk groetede en my, door het talmend wegplaetsen van zynen hoed, bewees, dat hy zyner vrouwe den tyd wilde geven zich welvoeglyk te schikken.

Ik doorgrondde niet dat sommige zwartgallige karakters zich intoomen en hunne wraek in 't geheim aenstoven, om zich er dan slechts op te vergasten, als ze door en dóor graeg is en voor een koninklyk mael schynt bereid.

Emma's bleekheid had my echter moeten doen inzien dat ze eene vreede kastyding vreesde. Op min dan een stond was heur halskraeg geschikt, waren hare wangen afgedroogd en, met schynbare gemakkelykheid, nam ze mynen pols vast, alsom hem te voelen.

- Hoe gaet het, Arnold? - zegde mynheer intusschen. - Me dunkt, ge zyt byna hersteld en ik verheug my u welhaest tenmynent te zullen ontvangen.

Ik knikte beleefdelyk.

- En die vrouw ook! - hernam hy, terwyl hy met

zyne handschoen streelend op Emma's hoofd sloeg - die vrouw meldde my niet eens dat zy u kwam bezoeken, vast om alleen het geluk te hebben u te zien! O ik vergeef haer nooit zoo ikzuchtig geweest te zyn dit geluk niet met my te deelen en my daer niets van te gunnen! - En hy stak zyne regterhand naer my uit.

Ik was verpligt hem myne linker aen te bieden, vermits zyne vrouw nog steeds den pols myner andere vasthield en aen myne voeten beweegloos zitten bleef.

- Verontschuldig u niet - hernam Wouwerman met onbegrypelyk gemak - verontschuldig u niet my de linke hand aen te bieden: ik zie dat myne echtgenoote de regter heeft en ge kondet die inderdaed aen geen beter arts toevertrouwen. Ik wenschte slechts dat mevrouw de goedheid had my te melden of ge wezentlyk zoo naby uwe genezing zyt, als ik het geluk heb het te mogen vermoeden.

Arme Emma! hare gelaetstrekken waren als verwoest! Met nederige onderwerpelykheid zag ze de glazen oogen haers gemaels aen en, zonder een woord te spreken, zonder eenig teeken van misnoegen, stond zy op en naderde by het bloemperk, dat ze, plant voor plant, tenmynent had gebragt.

Ik voelde eene schroomvolle huivering door myne aderen ryzen, en myn blik bleef onafgewend rusten op het bleeke en nedergebogen gelaet myner geliefde.

Zy rook aen deze en gene bloem, trok hier en ginds een blaedje af en scheen gelaten het slot van dit tooneel af te wachten. Middelerwyl sprak de man my vriendelyk over het weder, over den warmen zonneschyn, over het aengename dat er in bestaet met de lange zomersche dagen den buiten te bezoeken, en over eene kleine reis die hy wilde ondernemen.

- Ik hoop - eindigde hy - dat ge daertegen zult hersteld zyn en dat ge myne vrouw alsdan dikwils bezoeken zult: het zou haer zonder gezelschap te treurig wezen, en ik kan haer niet medenemen, dewyl ik alleen met Jago wensch te gaen.

Een bedenkelyke jaknik was heel myn antwoord, en Wouwerman, die zyne tegenwoordigheid van geest geenszins verloor, gaf het sein des afscheids. Met hoffelykheid hing hy den sjal om zyne vrouw, groette my daerna beleefdelyk, wenschte my alle geluk, en den arm Emma's om den zynen slaende, ging hy met haer heen.

Ze was zoo ter neêr gedrukt dat ze my niet durfde beschouwen en een stille hoofdknik was heel het blyk van genegenheid dat ik van haer in dien vreeselyken stond ontving. Ik liep naer het venster om hen na te staren; maer ze waren vast verdwenen, want in de straet zag ik niet dan Jago, die my nydig tegenlachte en met zynen hoed tot tegen de aerde groette.

Wat hield die beleefdheid tergende spotterny en hoonende bedreiging in! Myn medeminnaer was dan de verrader, en zyn ysgemoed had eene weerlooze vrouw aen de jaloerschheid van een gemael kunnen prys geven?

Nu was hetgeen ik voor dien kunstenaer gevoelde, zelfs geene verachting meer. Vroeger, als hy slechts porcelynen vrouwen met verslenste rooskens schilderde, kon ik hem miszien; maer nu hy zynen zwartgalligen aerd aldus blootgegeven had, was hy beneden myne gewaerwordingen gezonken en myn naïever was, als by tooverslag, verdwenen.

Het eenige wat in myn boezem overbleef, was schrik: al wat zulke Jago aenstak, moest yselyk zyn, en de strafbaerste vreedheid, waermede een echtgenoot de vrouw welke hy nooit beminde, tergen kan, beeldde ik my in.

Ik legde my te bed, want de koorts had zich op nieuw van my meester gemaekt; heel den nacht bestookten my de afzigtelykste droomen en het zweet brak dermate uit myne leden, dat ik als in een dampbad lag. Hoe zwak ik ook door die ontroering werd, besloot ik myne beminde des anderdaegs te bezoeken, indien ze niet tenmynent kwam, want hoewel dit denkbeeld slechts onvast in myn geest zweefde, vreesde ik soms van haer niets meer te vernemen dan het treurgelui harer begrafenis.

Onuitlegbaer is de onrust die my bezeerde tot het

uer waerop ze doorgaens verscheen: by elke beweging myner deur sprong ik rillend op; met diepe inspanning luisterde ik naer de zachte stappen en het ligt kleedergewuifel der vrouwen op straet, en allen hoorde ik ze met myne hoop in de verte versterven. Myn gehoor werd door die scherpe aendacht zoo fyn, dat de onopvatbaerste geruchten voor my klaer werden. Zoo onderscheidde ik, van buitengewoon verre, een mannenstap en eene zeldzame ontwikkeling der zielenkrachten deed my bevroeden, dat tusschen de duizende stappen welke ik hoorde, het juist die was welke my zou inlichten. Hoewel hy snel aenging, scheen hy voort te kruipen.

Er zyn oogenblikken waerop een mensch zoo veel aendoeningen ondergaet, dat het hem onmogelyk voorkomt, dat zyn hart op zulk klein tydstip zoo veel werks kan afleggen, en het oogenblik hem daerdoor eene eeuw toeschynt. Dusdanig was voor my die stond: duizend verschillige gissingen werden door my gemaekt, terwyl de man den trap opklom, en ik was dermate verschrikt dat ik de oogen niet durfde openen, toen hy binnentrad.

Het was een dienstknecht van Wouwerman.

Nooit had er vreeselyker verschyning plaets: immers, de bode eens jaloerschen gemaels kon niet dan doodelyk nieuws brengen... Myn mond was als toegenageld en met verdwaelde oogen zag ik rond. De lakei zelf had

medelyden met my, want hy zegde dat ik me zoo niet ontroeren mogt.

Zyne beleefdheid wekte myn vertrouwen; ik nam het briefje aen dat hy my overreikte, doch my voor de rampvolle maer die het bevatten kon, willende voorbereiden, vroeg ik, alvorens het te openen:

- Hoe maekt het uwe meesteres, vriend?
- Ik heb haer niet gezien, mynheer.
- Niet gezien! - sidderde ik - en hoe zag er Mynheer Wouwerman uit?
- Ik heb hem niet gezien.
- Is er gisteren veel gedruis in huis geweest?
- Ik was niet te huis.

Was dit geene pynbank? Hoe meer ik de zekerheid kreeg dat dien man het stipst geheim was opgelegd, hoe meer ik vreesde.

- Hebt ge niets van de dienstboden vernomen?
- Ik heb hun niet gesproken.

Eenigen tyd bleef ik, in mymering verzonken, den bode in de getrouwe oogen zien; eindelyk haelde ik myne welgevulde beurs van onder myn hoofdkussen en stak ze naer hem uit.

Hy schuddede neen, verzocht antwoord en eindigde met te zeggen:

- Indien mynheer het briefje opent, zal hy waerschynlyk alles weten wat hy vernemen wil.

Die geheimzinnige handelwyze benauwde my meer en meer; ik draeide het briefje aerzelend in myn hand om en om, maer ontbrak den moed het te openen; met diep ontroerde stem en terwyl ik een smeekenden blik op den knecht wierp, verweet ik hem:

- Hoe kunt ge zoo vreed zyn me op het schrikkelyk nieuws niet voor te bereiden, dat my dit melden moet?

Dit gedrag verwonderde den lakei; het trof hem diep met zulke buitengewoone vertrouwelykheid behandeld te worden en waerschynlyk vreezend de trouw te breken, door hem zynen meester gewyd, verliet hy stillekens het bed en ging door het venster gluren.

Hy voerde die ondienstwillige beweging zoo vrymoedig en toch zoo beleefd uit, dat ik ze niet kwalyk kon opnemen, en den knecht er om eerbiedigde. Peinzend dat zulke eervolle bode geen drager van oneerlyke zaken kon zyn, brak ik het zegel open en las het schrift: daerdoor was ik niet verder dan met het stilzwygen des knechts; het briefje bevattede slechts deze woorden:

> ARNOLD,
> Vooralsnu kan ik niet meer tenuwent komen. Ge zyt byna hersteld en de overtuiging, dat ge binnen weinige dagen uw eerste bezoek by my zult kunnen afleggen, geeft my de kracht tot dan uwe tegenwoordigheid te derven.
> EMMA.

Baerblykelyk waren die koele woorden niet in volle vryheid geschreven; er straelde noch liefde, noch verwachting uit; welligt had Wouwerman hen opgegeven en dit vermoeden baerde my nieuwen angst.

- Vriend - vroeg ik dom - weet ge niet hoe en wanneer uwe meesteres dien brief schreef?

Hy schuddede neen en zei terstond:

- Mynheer moet me verontschuldigen, indien ik me over zyne vragen verwonder: ik ben enkel gezonden, om mondelings of by schrift, te vernemen of UEd. binnen weinige dagen mynen meester met een bezoek vereeren wil.

Op die stellige vraeg moest eenvoudig geantwoord worden, en de getrouwe bode kon zeggen dat ik zoodra by Wouwerman zou komen als myne gezondheid het toeliet.

Een oogenblik streelde my het voornemen den knecht seffens te volgen; maer de brief deed veronderstellen dat zulk ontydig bezoek onwelkom was. Verpligt werd ik dus mynen angst in huis te verkroppen en myne eenige verpoozing bestond, van den morgend tot den avond, aen 't venster te zitten, om uit te zien of geen voorbyganger my over Emma's lot kon inlichten, en of Jago my met geen wraekgierigen lach groeten kwam.

Maer de verrader verscheen niet en ik bleef alleen

met myne vrees. Deze had een ander uitwerksel dan men mag vermoed: in plaets van myn zwak gestel gansch te ondermynen, gaf ze my de gezondheid weder, en de betrachting om myne geliefde te zien was zoo groot, dat ze my kracht gaf een bezoek naer Mevrouw Wouwerman te ondernemen.

Gewis had ze my van uit het venster zien aenkomen, want ze stond in den ingang harer kamer met uitgestrekte armen naer my te wachten; haer oog was vochtig en haer hygende boezem zwol van zalige aendoening; zy sloeg hare armen om myn midden en sleepte my met die aengename banden in de kamer.

Wat geluk baerde my dit wederzien, en hoe zoet vloeiden de tranen, die ze vergoot, over myne wangen en haren!

- O - riep ze uit, terwyl ze my met vuer aen heur hart klemde - o wat bemint men hem, voor wien men lydt, en wat aenbidt men de bron die ons toelachend nieuwe smarten aenvoert!

Doelde ze op hetgeen Wouwerman haer om my verduren deed, en op de nieuwe folteringen, welke hy om myne bezoeken op haer laden ging? Ik weet het niet; maer als ik haer wilde doen uitleggen wat het gevolg des tooneels met haren gemael was geweest, werd ze schaemrood en bedekte mynen mond met beide handen.

Dus wilde ze dit in de vergetelheid begraven.....

Nooit waren we gelukkiger dan in de dagen welke daerop volgden, en nooit verbrasten minnaers zoo onbedachtzaem hun liefdeheil. Wy wisten wel dat er iets vreeselyks over ons hoofd samenschoolde en dat onze omgang, hoe rein ook, slechte gevolgen met zich zou slepen; maer geen ons beider wenschte zich aen de rampen die ons bedreigden, te onttrekken, daer we de scheiding als de grootste ramp aenzagen.

Overigens was het gedrag van Wouwerman byzonder geschikt om ons gerust te stellen: hy scheen de liefde zyner vrouw als eene luim te beschouwen en waerschynlyk overtuigd dat ik te groot een droomer was om overspeler te zyn, moedigde hy myne bezoeken aen.

Hy bejegende my met eene schynvriendschap, die misleidde, en nooit keerde ik van Emma naer huis zonder hem in zyn kabinet te gaen groeten. Ook vereerde hy ons dikwils met zyne tegenwoordigheid en speelde gansche avonden met ons een tafelspel, waerby hy gelegenheid vond al zyne beleefdheid en al zyne valschaerdige gezelligheid te doen uitblinken. Ik gevoelde wel dat dit gedrag onnatuerlyk was en droevige inzigten kon verbergen, echter, hoe ligt vergenoegt men zich met schyn als deze onze hartstogten streelt! Emma zoo wel als ik verdwaelde in eene gevaerlyke

gerustheid, welke door de bestookte verwydering van Jago nog werd versterkt.

Middelerwyl sprak Wouwerman soms van zyne ontworpen reis, en ik en Emma menigmael van onze wandeling op de heide. Allengskens kwam het ons voor dat wandeling en reize best tenzelfden tyde konden plaets hebben, en dat de verwydering van mynheer ons eene schoone gelegenheid gaf, om de stad te verlaten en onze liefde op de eenzame vlakte te gaen verbergen. Eindelyk kreeg dit ontwerp een bepaelden vorm, en den avond, waerop mynheer my meldede dat hy des anderdaegs, met den eersten trein, naer Duitschland vertrok, ik met Emma besloot een uer later met eene huerkoets naer de Kempen te ryden.

Daegs daerop, by 't krieken van den morgen, kwam de opstaende zon met haren roozenmond my tegenlachen. Zy piepte schalks door de spleten myner gordynen en scheen my in myne sponde te willen toeroepen:

- Op! op! heden is het een dag van vreugde!

Ik verhaestte my aen haren vrolyken oproep te voldoen en plaetste my aen het venster. De wereld was als herschapen en my dacht dat iedereen, hoewel het werkendag was, zyn paeschpak aen had; allen schenen myn huis in het voorbygaen te bezien en tegen zich

zelven te zeggen: - Zie, zie daer woont een gelukkige!

Op weinige stonden was ik zorgelyk aengekleed, nog nooit beheerschte my dergelyke vreugd; ik kon in den spiegel den lach niet genoeg bewonderen, die myne lippen overtoog en nooit was ik bevalliger; maer ging ik dan myn geboortegrond niet wederzien en de droomen myner jeugd uit de vergetelheid ophalen? Alsof myne inbeelding me reeds in myne kindschheid had herplaetst, neuriede ik een liedje, dat moeder my eertyds in den hoek des haerds, 's winters by het schaddevuer, voorzong.

Emma was gekleed toen ik by haer kwam.

Ze was zoo vrolyk als ik, en voor de eerste mael juichten wy met onbelemmerde vryheid: Echtgenoot en Jago waren er niet!....

Wonderbaer geluk, dat in de genieting eener heldere opgeruimdheid bestaet, wat zyt ge aentrekkelyk, doch wat zyn de verpoozingen kort, welke gy aen het afgematte hart vergunt!

Nu hadden wy ons over geen lot te beklagen: rondom ons wemelde niet dan jubeling, en de lucht zelve, welke wy inademden, was blyde. O wat was het lieve zonneken vrolyk, dat ons op den rid van Antwerpen naer de heide vergezelde!

Wat geurden de roozekens zoet, die wy medenamen om tegen de dorheid der woestyn af te steken! Ik en Emma roken ieder overhand als kinderen aen de bloemekens en niesden bywylen uit aentrekkelykheid en uit speelzucht.

Wy wisten zelve niet, waerom we zoo luchtig waren en toen we ons ver genoeg van de stad verwyderd bevonden om geene ontmoeting van kennissen meer te vreezen, begonnen wy, met dezelfde gemoedsbeweging, een huppellend romanske te zingen.

Wy lachten met onze kinderachtige blydschap en kwam ons een reizend boer tegen, dien hoorden wy zoo gaerne op ons gezang tegen den koetsier roepen:

- Ge voert daer wel vrolyke kermisgasten!

Ik geloof dat myne gezellin zoo byzonder verheugd was omdat geen wereldlyk opzigt haer intoomde, omdat ze geene harer bewegingen in eene styve beleefdheid moest knellen en dat zy heur hart ongestoord kon ophalen.

Weldra bemerkten wy dat de grond, rondom de stad door menschenarbeid zoo vruchtbaer gemaekt, hier allengskens dorrer en dorrer werd; ginds en daer vertoonden zich onbewerkte plekken, en het harde stekelgras en de brem en het roskleurig mos, die op den boord der grachten begonnen te verschynen, bewezen dat de barre heide naby was.

Op eens verzocht ik Emma het rytuig te verlaten.

Myne reden was dat onze gewaerwordingen, by het ontwaren der wildernis, niet mogten ontheiligd worden door het nieuwsgierig oog van een onopgevoeden koetsier, die in onze gevoelens niet was ingewyd. Ik betaelde den man en als hy ver genoeg terug gekeerd was, legde ik den arm myner Emma op den mynen en wy stapten de velden in. Wy doortrokken een smal wegeltje dat tusschen laeg schaerhout liep en op een klein speldeboschje uitkwam: dit boschje belemmerde het doorzigt en was als eene gordyn, die vóor de grootheid gespannen was, welke ons wachtte.

Weldra waren wy het wegelyn door; de denneboomen ruischten boven onze hoofden en hier en daer vloog een wild vogeltje weg - door den raren stap van menschen opgeschrikt. Wy zwegen, want onze vrolykheid had voor afwachting plaets gemaekt, en myne geliefde was diep nieuwsgierig te vernemen of de heide haer wel de voldoening zou geven, welke ik er had van beloofd.

Eensslags was al wat het gezigt verhinderde, verdwenen; de laetste ry boomen waren we voorby en onze blik staerde over eene grenslooze vlakte in den niet der oneindigheid.

Ik had den tyd niet om na te speuren wat indruk dit grootsche schouwspel op myne gezellin maekte: op eens werd ik door een overstelpend genot verwonnen en smeekend stak ik de armen ten hemel, terwyl ik op de knieën viel.

Ik wilde bidden, luid bidden; myne tong weigerde klanken; geene enkele dankzegging wilde ze stameren, maer ik kon me voor over op den grond werpen, den bodem myner geboorte kussen en weenen.

Myne gelukstranen verdwenen een voor een in den barren vriendengrond en hy slorpte ze met zoo veel dankbaerheid op! My dacht dat die gevoellooze aerde op eenmael gevoel had ontvangen, en dat ze verheugd was den jongeling weêr te zien, die op haer zoo dikwils te dwalen plagt.

Allengskens was myn genoegen uitgeweend, myn hart was ontlast; een blyde lach schoot door den treurigen nevel myner tranen en ik wilde myne gelieve met vrolykheid toespreken, toen ik ontwaerde dat ze op hare knieën te bidden zat. Haer ook rolden perelen huppelend over de wangen, en de hemelsche glimlach die heure roozenlippen overtoog, bewees dat ze gelukkig was.

Ze drukte my de hand, en my openhartig in de oogen ziende, zegde ze:

- God is groot, Arnold! grooter dan de liefde, want zyne onafmeetbare werken storten ons in eene nog wellustigere genieting dan het heilige gevoel, dat Hy in onzen boezem heeft doen ontbranden!

- Voor al wie Hem en zyne werken begrypt - riep ik - is Hy onuitsprekelyk weldadig en Hy heeft me meer dan iemand begunstigd, daer Hy my eene Emma heeft

toegevoegd, welke met my de schoonheid zyner heide kan verstaen!

Wy rigteden ons op en gingen hand aen hand verder, in langen tyd niets anders doende dan elkaêr en de vlakte beschouwen en genieten.

Eindelyk werden wy die zoele genoeglykheid moede; wy moesten spreken en den geringen klank onzer zwakke stem op die wyde uitgestrektheid hooren klinken; het was alsof we door onze teêre spraek de onbeduidendheid onzer kleinheid, in tegenstelling dier indrukwekkende grootheid, wilden meten.

Wy riepen, vast om een nagalm uit te lokken en hoorende hoe zacht en minzaem ons dankbaer woord door de onbelemmerde lucht wedergalmde, begonnen wy te samen een biddend hymne den Heer der Heeren toe te zingen.

Ondertusschen was de zon tot in het midden harer hemelbaen geklommen; hare stralen schoten pylregt op den bodem neder; maer eenige witte wolkjes, die als gazen door het ruim zweefden, belemmerden haren brandenden gloed, en een frisch vennenwindje verkoelde de lucht. 't Was alsof God dit weder voor ons uitgekozen had en dat Hy alles wilde doen medewerken om ons vermaek te volledigen.

Ook was er niets op de heide dat niet leefde. Rondom

ons gonsden werveldiertjes; tusschen de schrale kemp glinsterden de insekten en nu en dan kwam de schrille stem eener krekel de stilte bewegen.

Ik wekte de opmerkzaemheid myner geliefde op al die schoonheden, en trok hier en daer eene heidebloem af. Ze bewonderde zoodanig de onschuldige aenminnigheid dier gewassen, dat de roozen, welke wy hadden medegebragt, ons fiere, ydele zottinnen schenen, die slechts behaegzucht ademen. Terwyl wy ginds en verder nederzaten, vernielde Emma deze bloemen en de lachende roozenblaedjes werden door den wind over de vale ruimte weggezweept.

- Zoo verdwyne - zegde ik - alle valsche behaegzucht om niet dan liefde over te laten.

Emma zoende me op het voorhoofd en stak de heidemaegdelieven, door my geplukt, in haren boezem om te toonen dat ze die nederigen aen heur eenvoudig hart bewaren wilde. Ze was met my echt kinderachtig geworden, en luisterde nieuwsgierig naer al wat de opgeruimdheid my ingaf.

Ik wees de plaetsen aen, waer eens een reiziger van zyne wandeling over de woestyn had uitgerust; want daer groeijen gewassen aen den grond niet eigen, en wy bewonderden de magt des menschen, die door een enkel voorbygaen kenteekens van zyn daergeweestzyn laet op eene streek door God met dorheid geslagen!

De kleine blinkende rotskeikens, die men er zoo ten overvloede aentreft, riepen almede onze aendacht, en Emma's inbeelding poogde, met buitengewoone krachtinspanning, de gebeurtenissen terug te tooveren die de rotsen en bergen waer die overblyfsels van komen, tot zulke uitgestrekte effenheid verpletterd en vermaeld hebben.

Aldus sprekend waren wy verder in de ruimte getreden. Het bosch waer wy langs gekomen waren, was in het dompig verschiet verdwenen en slechts de toren eener dorpskerk stak zyne eenzame spits in den blauwen hemel; langs den overkant ontwaerden wy een anderen toren, welke ons als de eindpael eener bewoonde wereld tegenlachte; bezyden ons verscheen het witte huisje waer myne wiege had gestaen.

- Daer! - riep ik, terwyl ik vol aendoening er heen wees - daer werd ik geboren, maer daer ook - en hier brak myne stem - daer ook stierf myne moeder.

Die herinnering sloeg my eensklaps ter neder.... Min nooit eens anders gade - dreunde my als een verwyt door den geest en, Emma medeslepend opdat ze dit moederlyk gebod ook niet zou hooren, vlugtede ik verder in een herdershokje dat ik eertyds had gemaekt.

Het was door den tyd gespaerd en het gezellige

gras, dat myn vroeger daerzyn er had opgezaeid, zettede het door zyne taeije wortelen stevigheid by. Het bestond uit een rond schaddenmuerke, een paer voeten boven den grond verheven, en binnen was er eene zitbank in den bodem gegraven, derwyze dat, als men nederzat, de voeten diep in de aerde stonden en het hoofd amper over den zodenmuer uitstak.

Toen ik my hier nederplaetste, bemerkte Emma dat myne vrolykheid verzwonden was; ze eerbiedigde nochtans myne treurigheid en gevoelde welligt de nooddruft ook zwaerder van geest te zyn. Hoe dit weze, nevens my nam ze plaets en legde het hoofdje op myne borst: ik sloeg den arm om haer midden en boog dan myn gelaet, zoo dat myn voorhoofd op hare lokken rustede.

Het aendenken van moeders gebod had den dwaelzucht myner jeugd teruggeroepen: om my verscheen eene half vergeten droomwereld en ik verraste myne hersenen als ze myne wellustige kinderschimmen weder tooverden. Eensklaps schoot ik op; myne regte hand greep die myner beminde en, terwyl ik Emma met begeestering beschouwde, stak ik myne linke naer de effen en onbeplante verte uit.

- Ziet ge - riep ik - die hooge boomgewelven welke eene donzige schaduwe verspreiden, en het hoofd verfrisschen? Wy wandelen reeds in de goudgroene dreven langs

waer wy in hoven komen, die met hunne ryke vruchten heel de uitgestrektheid beslaen en geen einde hebben dan waer zelve de niet ophoudt. Welke verrukkende geur dauwt ons tegen en ontdekt ge de viooltjes welke dien zoelen liefdewasem uitwalmen? Welnu, pluk die bloemen en ze zullen onder uwe vernielende hand herbloeijen, want de lente woont hier met den herfst en de zomer met den winter, en uit die verschillende luchtgesteltenissen is er zulke zinstreelende ademkring saemgevloeid, dat hy van genieten bedwelmd.... De frischheid der springfonteinen verkwikt den van minnen afgesloofden boezem en men rust op slaeproozen, die onder bloemtuilen gespreid, den geest gelukzaligheden voorspiegelen, welke een sterveling noch wakende kan bedenken noch slapende kan droomen. Emma, Emma, kom met my in die hoven van wellust.... o kom!

- Droomer, ongelukkige droomer!

- Maer hoort ge dit muziek dan niet? Het is saemgesteld uit het gefluister der nederige kruiden, het zuchten der dennenbosschen, het zweepgefluit der eikenwouden, het bulderen der zee en het murmelen der beek.... Hoort ge de ongekende melodyen die de geruchten des nachts met die des dags omvattten, en die het gejubel dergenen, die 's morgens geboren worden, met het getreur dergenen die 's avonds sterven, te samensmelt? Hoort ge hoe uit de fynste deelen dier

gelykstemming een geheimzinnige toon stygt, die tot God opvoert, want Deze geniet al de klanken der hoorbare en niet hoorbare dingen in eens.... Emma, Emma, bevat ge niet met my?

- Droomer - zuchtede Emma, terwyl ze zich schroomvol aen my sloot.

Ik zweeg om stil en afgetrokken myne inbeelding te laten gaen; eensklaps neep ik myne geliefde in de sidderende hand en riep uit:

- Weet ge wat ik zie, Emma? - 't is God! - want het is het opperste geluk. Weet ge wat ik voel? - het is God - want het is de zuiverste liefde!.... Ja, Emma, 't is liefde, 't is eene hemelsche nog nooit gesmaekte liefde, 't is eene hartsbedwelming, welke zoet en teeder en smartelyk is, en die al myne voelkrachten in eens beweegt, omdat zy heel myn wezen is! - O daereven, Emma, hebben de engelen die liefde benydt: ze waren afgunstig omdat ik *meer voel* dan zy, die zich van het begin der tyden aen het grootste goed verzat hebben; ze bekloegen hunne eeuwige welvaert, omdat ze niet als ik die streelende smarten genieten, waermede de liefde myne ziel affoltert, om haer door die folteringen zelve tot den grootsten wellust op te voeren: o Emma, Emma, wat zyn we gelukkig, zeg, zeg zelve of we niet gelukkig zyn?

Ik stortte op de knieën om heure uitspraek af te

vragen; ze zegde niets: enkel drukte ze hare lippen op myne blonde lokken en ik voelde kuische droppelen over myn haer in mynen hals rollen en zoo tot op myn hart ryzen.

Myne zinnen waren van welzyn verdwaeld en nochtans verteerde een brandend verlangen myne borst: een ongemeen vuer schitterde in myne drooge oogen en myn adem hygde van onuitsprekelyk wee; myne eene hand hing om den hals myner geliefde en de andere omvattede heur hart. Dit klopte als 't myn, en door denzelfden wellust vervoerd, drukten wy onze lippen op elkander. Myn hoofd gloeide: ik sloeg het soms met geweld op den boezem myner geliefde, verborg daer dikwils myne tranen of vond een zinstreelend behagen ze op hare handen te vergieten en ze door hare bevende vingeren te zien zypelen.

Op eens werd die voldoening gestoord: Emma sprong op, alsof de verraderlyke beet eener slang haer had bezeerd; ze werd bleek gelyk eene doode en hare lippen sidderden met pynlyke snelheid. De schrik deed heur haer in den hals opgolven, en om my te betuigen dat er inderdaed gevaer was, stak zy heuren arm naer de verte uit.

Ze kon niet spreken; eindelyk steeg uit hare hygende borst eene vreeselyke waerschouwing, een vervaerlyk ‘zie! zie!’ op, waerna ze in myne armen viel.

Vooraleer de rede dier ontsteltenis te onderzoeken, staerde ik dommelyk naer het uitwerksel van zulke ongemeene onrust op Emma. Het bewustzyn verliet haer niet, doch de angst trok haer zenuwstel samen en zy hechtede zich stuiptrekkend aen my als aen heur natuerlyken beschermer.

Haer koesterend in de armen vattend, zag ik ten leste naer het gevaer uit; dan hoe nauwkeurig ook over de heide ziende, bemerkte ik niets dan twee menschenschimmen, die duister op den gezigteinder afstaken.

- Wat hebt ge toch, Emma? - vroeg ik - Ge beeft alsof u de dood naderde en er is niets dat uwen angst weerdig zy!

- En die! en die dan daer! - riep ze hygend op het paer wyzend. - Ach! het smartgevoel dat als een dolk door myn hart stak toen ik hen ontwaerde, overtuigt me dat ze kwade inzigten op ons hebben.

Ik hief den schouder op, want die mannen waren inderdaed van zoo ver onerkennelyk, en ter nauwernood ontdekten myne, aen de heide gewende, oogen dat het jagers waren die zich met vogelenblazen vermaekten. Echter bleef Emma opgewonden, en haer schroom werd zoo groot dat myn hart van medegevoel begon te jagen en heure vrees in my overging.

Nu scheen het my dat de twee heilstoorders op ons afkwamen, en zelfs een weinig uiteen liepen alsom

ons in te sluiten. Dit had hun kunnen gelukken, want tegen over hen en langs den eenigen kant die ons, by hun uiteenwyken, ter ontsnapping openbleef, lag een groot ven of water dat zich een halve myl ver uitstrekte; maer ze hadden met een heidebewooner te doen: geen steen lag op myne vlakte, dien ik niet kende; de diepten en de hoogten van den grond des meers stonden in myn geheugen, alsof ik zelve dien bodem had geschapen.

Dadelyk was het ontwerp myner vlugt vastgesteld en ik sleepte myne Emma by de hand naer het stille water. Daer zag ik om. Onze vervolgers liepen als brakken; ik had nog tyd en onderzocht het ven.

Het was azuerblauw en toelachend rimpelde zyn frissche spiegel. Vruchtbare turfbollekens wemelden op het witte zand der boorden en hier en daer speelde eene blanke waterlelie met heur langarmig lis op de golven.

- Kind - zegde ik, beangste Emma opnemend - kind, indien wy eens te samen moeten sterven, zou dit in zulk water het zoetste zyn!

Zy schuddede treurig neen, en liet zich zonder wederstand wegdragen, om de twee geheimzinnige opjagers te ontsnappen. Het ven was breed; ik betwyfelde myne magt: sedert zoo veel tyd had ik geene grachten meer doorwaed en den hobbeligen turfgrond maekte my bedeesd. Maer toen ik den aengebeden last tilde, toen

t.o. 137

Eugeen Zetternam, ***Arnold de Droomer***

heur hart tegen het myne klopte en heur adem aenjagend myne wangen verwarmde, toen ze met den arm mynen hals streelde en ik de vingeren harer linkerhand in myne haren wemelen voelde; o toen wist ik wel dat myne krachten niet falen zouden en dat ik myne duerbare in veiligheid aen den overkant zou nederzetten.

Emma beefde. Als ze de breedte des vens beschouwde, verborg ze soms met afgryzen de oogen tegen myn schouder, of keek schuchter naer de mannen uit, die onze liefkozingen onderbroken hadden en ons wegdreven. Dan trilde ze, alsof ze heimelyke aensprekingen over die vreemdelingen had, en riep soms:

- Spoed, spoed, Arnold! vlugt, vlugt!

Haer strooijen hoedeken was afgevallen en dreef over het meer; heure losgeschoten zwarte haren hongen in het water. Zy sleepten ons als een lang rouwvloers na, dat zich in 't leven om ons spreidde; en bobbelende druppels rolden als zilveren tranen over dit prachtig lykgewaed. Haer regter arm was mismoedig neêrgevallen en de vingeren tipten in de golven, terwyl hare fyne voetjes, die ik, vermoeid wordend, niet meer hoog genoeg boven het ven kon houden, nu en dan op den blauwen spiegel schampten, en door lichte sprinkelingen vlottende kringen in het water verwekten.

Ik zag al die schoonheden en verheugde my op vlugt gedreven te zyn; hoewel er spoed werd vereischt, had ik ongaerne te vroeg de wal bereikt en den wellust

verloren Emma op my te leunen voelen, en ik was verheugd zoo veel kronkelingen te moeten doorloopen om den waedweg te volgen die ons redden zou.

Eindelyk kwamen wy aen den overkant. Ze zag haestig om, vast om te onderzoeken of onze belagers ons volgden; doch de vreemdelingen waren nog verre en om myne beminde geheel en al gerust te stellen, sprak ik:

- Zyn het stedelingen, kunnen ze ons niet dan door een grooten omweg genaken, want die kennen de kronkelingen des waedwegs niet. Zyn het heidebewooners, die mogen we niet vreezen, want dit zyn vrienden.

Ondertusschen zag zy heur strooijen hoedeken op het water dryven; het wendde zich dan eens ten onzent dan weêr naer de overzyde, en verloor zwalpend de kroon van koorn- en kolbloemen, waer het mede was omkranst. Eene treurige opwelling deed het ons nazien, zonder dat een van ons beide lust gevoelde het terug te krygen, en wy namen een raedselachtig behagen in met den blik de gemaekte bloemekens na te volgen die zich, een voor een, loswrongen en wiegelend over de golfjes zwierven.

Dit droomend tydverdryf belettede onze vlugt. Wy vergaten, om zoo te spreken, onzen angst, die overigens zeer verminderd was door het groote water dat tusschen ons en de vervolgers lag. Misschien hadden

we beiden het onuitgedrukt verlangen te zien wie ons naspoorden, en we bedachten niet eens dat, indien wy hen erkenden, wy ook door hen erkend konden worden.

Op dit oogenblik kwamen de vreemdelingen aen den kant, welken wy verlaten hadden. Ik zag scherp op hen om te ontdekken wie ze waren; maer de zon daelde naer het westen, en dewyl wy in het oosten stonden, staerde ik vlak in den stralenglans. Slechts zwarte schimmen teekenden zich op dien gulden luister, doch uit haer omtrek kon ik opmaken dat het geene heidebewooners waren, want haer rug was niet gebogen en heure lidmaten waren in passende kleederen gedraeid.

- Het zyn vrolyke jonkers - riep ik - die van verre ontdekt hebbende dat een paer in de woestyn zwierf, een schalksch behagen nemen ons geluk te stooren, en die zich over het welslagen van hun onschuldigen luim verheugen.

Het spotgelach dat van over het ven tot by ons galmde, scheen die veronderstelling te bevestigen, en het werd zeker toen de spuiters schadden en steenen byeen raepten, om naer het fraeije hoedeken myner geliefde te smyten dat steeds op 't water dreef.

Wierpen ze mis, dan hunkerden zy; maer trof een hunner schadden de onschuldige prooi, dan hoorden wy hun uitbundig gejubel tot by ons knetteren en verre over de uitgestrektheid schallen. Allengskens overzwalp-

ten de golven den hoed, al zyne bloemekens waren reeds weggedreven en iedere steen welke hem raekte, deed hem dieper en dieper zinken; nog eens vertoonde hy vreesachtig zyne boorden en toen verdween hy, niet nalatend dan een los gewemel dat ook stilaen verstierf.

Reeds lang waren de onbekenden na die loffelyke daed weggegaen, en nog stond ik de plaets der verdwyning te beschouwen; en als ik eindelyk bevroedde dat het tyd was dit belachelyk tooneel te verlaten, wendde ik my naer Emma.

Hare wangen waren met tranen overdekt. Ofschoon ze heure lokken had opgevlochten, scheen ze ter neêr gedrukt.

Ze aenzag my met wanhopende oogen en zei:

- Vriend! gelyk de bloemen, waermede myn hoofd was getooid, zyn de vreugden van heden in den niet des voorbyzyns gezonken, en gelyk het strooijen wrak, laetste overblyfsel van myn lieftallig hoofdsieraed, door die booze vreemdelingen is vernietigd, zal de laetste glimp van ons geluk door de boosaerdigheid der menschen worden uitgedoofd.

Tranen ontschoten my; niettemin poogde ik haer te troosten: ze was niet meer vervaerd maer gelaten in het lot, dat ze voorzag; hoe toelachend de vooravond werd en hoe blozend de zon daelde, we bleven onder het wigt harer weemoedigheid, en noch de slaepzang der vogelen,

noch het geruis van het vennenkoeltje bragten verpoozing aen haer bedrukt gemoed.

Ik mogt er ook niet in slagen hare treurigheid te verwinnen. Overigens werd het my zelven niet wel te moede, en voor tydverdryf plakte ik heidebloemen, met welke ik voor moeders kruisje eene kroon vlocht.

Zoo stapten wy naer de hoeve waer de zonnewarmte my voor de eerste mael troetelde, waer vader my vloekte, moeder my zegende.... En naermate wy dit geheugenisvol oord naderden, werd ik door een ondoorgrondbaren schrik vermeesterd.

Rondom de plaets van den boom der ruste was alles in den zelfden stand gebleven en men had de natuerlyke gedenkzuilen eener diepgevoelde smart geëerbiedigd: de verschroeide dennen stonden daer nog met hunne gehavende takken en de slangensporen, welke de bliksem er op geslagen had, wees ik Emma aen.

Ze aenzag dit schuchter en stelde met godsvrucht het half verrotte kruisje regt, vroeger door my geplant; de oude verwelkte kroon liet zy over het smarthout zwieren; doch, om haren eerbied voor myne moeder by den mynen te voegen, nam zy het nieuwe heidekroontje uit myn hand en hong het aen 't kruis. Dan liet ze zich zachtjens op de knieën zygen en begon half luid te bidden.

Door aentrekking medegesleept knielde ik insgelyks

en myne ontroerde stem beantwoordde de zachtfluisterende gebeden myner geliefde.

Hoe lang wy aldus onzen kinderlyken weemoed uitstorteden is my onbewust, maer zonder het te weten waren wy nader by elkaêr geschoven. Ze zat aen myne linker zyde en hare regter hand lag over mynen schouder, myne linker was om haer midden geslingerd en de overige handen voegden zich als onze harten te samen. Zeker was het gebed krachtig dat twee verbonden zielen aldus ten hemel stuerden, en hunne stille wenschen moesten worden verhoord.

Nochtans bleef ik angstig.

Was het de herinnering aen moeder of de overtuiging dat ik hare bevelen niet volbragt, die my benauwde? Myn argwanend oog drong in al de spleten van het ons omringend hout, en myn oor, op de geruchten der heide afgerigt, luisterde naer de minste looverbeweging.

Op eens scheen het dat er iets onnatuerlyks in het hout ritselde! een tak sidderde drymael zonder dat de wind myne lokken bewoog; ik schoot myn blik als een pyl in de bladeren, en twee glinsterende oogen vlamden op ons. Als een jager, door een bloedgierig dier overvallen, sprong ik regt en boog over het hout om te ontdekken wat gevaer ons dreigde; eensklaps vloog ik achterwaerts, greep myne geliefde in myne armen en riep, terwyl ik voortylde:

- Vlugt, vlugt, Emma, ik heb Jago gezien!

- Ik wist reeds lang dat hy daer was! - antwoordde ze met engelachtige gelatenheid, terwyl ze zich van my afweerde. - We zyn in een lagen strik gevallen en we moeten het lot ondergaen dat die vreede menschen ons voorbereiden.

- Ik zal u toch tot den laetsten druppel bloeds verdedigen - hernam ik, en Emma met kracht voortslepend, vlugtte ik in het huis waer ik vroeger als meester had geleefd.

Een onderzoekende blik deed my Wouwerman ontdekken, die aen eene tafel zat. Het was te laet om te kunnen ontsnappen, en daerom bragt ik myne ongelukkige minnares in een afgelegen hoek.

Men verkocht bier, ik vroeg er; Wouwerman deed ons eene flesch wyn voorzetten, uit eenen korf die nevens hem stond en die van de stad was medegebragt.

Emma nam met onderwerping plaets; op haer gelaet schetste zich dat droevig gevoelen dat de vrees opvolgt en eene toegevende afwachting van zekere ongelukken is.

Wy hoopten dat Wouwerman ons zou aenspreken om, op zyn aenval, ons gedrag te regelen; echter ziende dat de man zich enkel met wyndrinken bleef bezig houden, meende ik dat het tyd was hem te

groeten om, op de eene of de andere wyze, uit onze ondragelyke verlegenheid te geraken.

- Mynheer! - zegde ik met den hoed in de hand - wat geluk u hier te zien?

- Niet waer? - luidde zyn antwoord, terwyl hy een glas voor my volschonk en het zyne ledigde. - Maer zeg het regtuit, zoudt ge niet gelukkiger zyn, indien ik te Keulen ware? - en hy dronk gulzig twee glazen wyn achtereen.

- Neen! - hernam ik bedaerd - de tegenwoordigheid van Mynheer Wouwerman is my altyd even aengenaem.

- En mevrouw - vervolgde hy met treffende spotterny - hoe vindt die het?

- Aen hetgeen God beschikt, heb ik, arme vrouw, niets goeds of slechts te vinden, mynheer, en welke gevolgen uwe onvoorziene tegenwoordigheid ook zou hebben, ik zal even gelaten zyn.

- Ik weet - vloog de echtgenoot op - dat ge u altyd lafhartig onderwerpt, opdat ik myne gramschap niet zou kunnen uitwerken. - En na zyn glas geledigd te hebben, sloeg hy het aen stukken.

Heel beschaemd over die grove onhebbelykheid zag ik met ingetrokken verlegenheid dat de huisbewooners zich in de kamer vergaderden om het zonderlinge tooneel aen te schouwen. Wel wist ik dat men in hun byzyn

tot geene dadelykheden kon overgaen, maer ik verkoos het gevaer der eenzame heide boven het geruststellend tentoonschavot, waer myne geliefde nu stond: daerom zei ik koel:

- Uwe opgewondenheid voert u te ver, mynheer, en wat gy ten aenhooren al dier vreemden zegt, zal u morgen berouwen.

- Ja - antwoordde hy, eene versche flesch ontstoppend - het is beter met zyne schande te lachen dan er boos om te zyn! - En hy dronk zoo onversaegd dat zyne oogen vochtig begonnen te glimmen en zyne tong zwaer doddelde.

Jago trad binnen. Net of hy met zyne tante in de beste verhouding stond, groette hy haer vriendelyk, gaf haer de hand en legde een zoen op heur voorhoofd.

Het verging my alsof hy een gloeijend brandmerk in myn hart drukte: zyn kus was de kus van Judas, en het slagtoffer dat hy omhelsde, had hy, als die laffe Godverzaker, verraden. Ik was dusdanig over zyne schaemteloosheid gebelgd, dat ik naer iets greep om hem op het aenzigt te slaen; doch het vernederend denkbeeld dat een kroegengevecht onze heilige liefde zou bezwalken, deed myne gramschap in moedelooze toeschouwing verkeeren.

Eene poos volgde, waerin men niets hoorde dan de flauwe beleefdheden van Jago tot mevrouw, en het

vullen en ledigen des bekers van mynheer. Eensklaps stond de schilder op:

- Me dunkt, tante - sprak hy - dat we bekwikt zyn en naer ons rytuig moeten wandelen. Het zal laet worden eer wy de stad bereiken!

- Inderdaed! - kwam de huisbaes er tusschen - want de zon ligt op den gezigteinder en seffens zullen wy heur rood geblikker slechts op de wolken meer zien.

- Gaen we dan! - riep mynheer als uit een droom ontwakend; en na betaeld te hebben, bood hy zyner gemalin den arm aen.

In het uittreden bemerkte ik dat hy twee flesschen wyn medenam, hoewel hy zwymelde en myne geliefde alle moeite had om hem regt te houden. Jago volgde met my sprakeloos; ik beraemde een plan.

- De heide - dacht ik - heeft over meer dan een schelmstuk gezwegen; zorgen wy dat ze nu geen aenschouwt.

In het doorgaen begluerde ik wat in de herberg gebeurde en de boeren uit onzen kalmen gang opmakend dat het brekspel geeindigd was, trokken een voor een binnen. Ze waren mis, want Wouwerman staerde ook dikwils achterwaerts, om te zien of hy met ons en zyne voornemens alleen was.

Er moest gehandeld worden.

Ik bleef achter en Jago, mogelyk om aen zyn oom vryheid te laten zyn wraeklust op Emma te voldoen, toefde met my. Eensklaps greep ik den deugniet by den strot, trok uit myn boezem een dolksken dat ik er tegen allen voorval in verborgen had, en het hem op de borst stekend, riep ik dof maer krachtig uit:

- Verwyder u of ge sterft.

Ware hy moedig geweest, dan hadde hy de magt gehad my omver te werpen; maer wanneer is moed met laffe verradery vereenigd?

Hy beefde als een poppelblad en smeekte:

- Laet me gaen: ik wil toch geen getuigen zyn van 't geen gebeuren zal!

Was dit eene bedreiging om my nog meer angst in te boezemen?

- Vertrek, slang! - riep ik, en wees naer de baen welke van ons wegvoerde.

Door een kleinen omloop kon de laffaerd met gemak zyn oom inhalen; maer was hy inderdaed vervaerd van 't geen tusschen onkel en tante voorvallen ging? Hy vlood en ik, die hem wilde verwyderen omdat ik tegen een man alleen myne geliefde beter beschermen kon, snelde naer Emma.

Hetgeen haer bejegende was afzigtelyker dan schrikbarend; haer man was zóo dronken dat hy alle eigen-

weerde vergat: hy overlaedde haer met scheldnamen en het verwonderde my zulke gemeene woorden in zulken ordentlyken mond te hooren. Van al wat hy uitbraekte, durf ik slechts het volgende neêrschryven:

- Niet waer, Emma, dat ge myne eer wonderwel bewaert? Ge zult haer opluisteren tot dat er eene spruit de laetste kroon op plaetsen zal.

Hy lachte dom; greep de hand zyner vrouw en neep zoodanig dat deze een gil van pyn slaekte; toen vervolgde hy, terwyl zyn aenzigt zoo digt tegen het heure kwam dat zyn, naer drank stinkende, adem haer verpestte:

- Niet waer? God zegende ons huwelyk nog niet; nu, gewis, en zie het op myne achtbare kruin, zal een erfgenaem ons welhaest verheugen.

Hy wrong de hand zyner gemalin dat deze van smart ineenkroop; dan een zyner flesschen boven heur hoofd zwierend, riep hy met walgelyke vreedheid:

- Maer vooraleer my dit geluk wedervaert, klief ik u den kop! - En zyn verachtelyk wapen ging hersenpletterend op myne beminde nedervallen, toen ik haer wegrukte en my voor den dronkaerd wierp.

Nu ik aldus voor hem schoot, begon hy luid te lachen; want de drank had zyn geest dermate verward, dat er geen gevolg meer tusschen zyne gedachten was; met moeite keek hy door de flacon en hernam na eene poos:

- 't Is waer, 't zou zonde zyn het vat te breken vooraleer het ledig is! - En de flesch aen den mond plaetsend, slurpte hy het bedwelmende vocht binnen.

Emma weende en mompelde smartelyk:

- Dat die huistooneelen niet in het vertrouwde huwelyk verborgen blyven, en dat ze, tot zelfs door Arnold, moeten worden gezien!

Myn blik bevestigde haer dat dit schandgeheim in my bedolven lag, en verder hield ik me uitsluitetelyk met Wouwerman bezig.

Deze wist niet meer wat hy deed en uit zyn binnen's mondsch gebrabbel kon ik slechts Jago's naem verstaen. Zyn gang was zoo onzeker als zyne spraek, en met moeite hield ik hem regt, daer hy me door zyn zwenken soms ten gronde rukte.

Emma sprong my ter hulp; ze nam den anderen arm hares echtgenoots en door beiden aldus ondersteund, strompelde hy lammelyk voort. We waren zoo beschaemd dat we elkaer niet durfden aenzien, en geen enkel woord kwam over onze lippen; het slagtoffer des wyns alleen was vrolyk, en soms zeeverde het een liedeken, waervan zyn bezwaerd hoofd de maet schudde.

Ondertusschen viel de zon achter het verschiet en uit de woestyn steeg een natte nevel op; de koude noorderwind sloeg soms dit witte overtreksel open en deed het by flarden in het ruim verzwinden; echter

sloot de steeds toenemende rook der aerde die opening des nevels weder digt, en by dien dreigenden voorbode der ongezonde heidekilte, voegde zich de donkere voorbode van den nacht, welke in den oosten opstond en met spoedigen tred zyn zwarten mantel over den omtrek spande.

Het huis myner ouderen was reeds ver weg; nochtans moesten wy nog wyd gaen om andere herbergen te bereiken: wel kwam een kwaert uers voor ons een dennenbosch teekens van menschelyke tegenwoordigheid geven; maer ik wist dat dit niet dan een voorlooper der bewooning was, en dat slechts ver achter de zuchtende speldeboomen de zuchtende stervelingen zich ophielden.

Ik berekende dan ook dat het niet doenlyk was met den dronkaerd in eene hut te geraken; en overlegde hoe best den nacht in de woestyn door te brengen. De noodzakelykheid van dit oponthoud bleek al ras. De koude lucht bespoedigde de gisting des wyns by onzen ongelukkigen reisgenoot; zyne beenen werden heel lam en het hoofd viel hem krachteloos op de belemmerde borst. Moed ontbrak ons niet; maer magt verliet Emma. Haer man was slechts een paer keeren op de knieën gezakt, toen ze de kracht miste om hem weder op te heffen.

We lieten hem stillekens ten gronde zygen en waren besluiteloos, terwyl Emma in stilte weende, en hare

droefheid was zoo wettig, heur ongeluk zoo groot, dat ik geen enkel woord vond om haer te troosten.

Het was echter onmogelyk daer te blyven: de koude bezeerde me reeds en door den donkere zag ik dat myne geliefde haer sjal op heur hoofd had geslagen om het te beveiligen. De beweeglooze man versteef, en ons aller gezondheid eischte, dat wy ten minste tegen den snerpen wind der vlakte beschud waren.

Aen Emma en my ware het gemakkelyk gevallen te vlugten; maer dan moesten wy onzen vyand aen den moorddadigen vennensmook overgeven. Het denkbeeld door die nalatigheid den man uit den weg te ruimen, die onze liefde dwarsboomde, steeg geenszins in ons op; ons eenig verlangen was hem te redden en na eene wyl bedenkens nam ik hem op den schouder.

Myn zwak gestel kromde onder dien last; doch in het gevaerlyke der omstandigheid putte ik moed om myn vyand voort te slepen, en het viel my behagelyk den genen van eene doodelyke ziekte te redden, die ons waerschynlyk met snoode inzigten had opgezocht.

Emma dankte met geene woorden; de moederlyke zorg waermede zy het zweet der vermoeijenis van myn voorhoofd droogde, meldde de erkentelykheid harer ziel. Alzoo droegen we dien dronkaerd door het midden des nachts en der eenzaemheid: zyne armen waren om mynen hals geslagen en zyn brandende adem zweefde

door myne reine lokken: ik voelde dien gloed als een vuer tot op myne hersenen dringen; maer die warmte in stede van te koesteren, scheen de mistlucht aen te scherpen, want yskoude sidderingen rilden my by tusschenpoozen van den hals tot in de teenen.

Die ziekelyke aendoening vermoeide meer dan de domme vracht, en dikwils moest ik de beenen des ellendigen laten losschieten, zoodat ze, als de versteven lidmaten eens dooden, over de aerde sleepten.

Dit baerde pynlyk afgryzen: soms beeldde ik me in dat een walgelyk dier my in de klauwen hield en met wellust op mynen schouder rustte. Dan wilde ik den ongelukkige van my werpen: de hand zyner rampzalige echtgenoote kwam in het duister de myne zoeken om my hartelyk te smeeken myn arbeid voort te zetten.

Zoo vorderden wy, soms toevend en rustend; dan weêr moedig den moeijelyken togt ervattend. Eindelyk zagen wy eene tastbare duisternis den donkeren nacht eenige treden van ons verzwarten; en naermate we gingen, omvattede ons die voelbare somberheid.

Onze stappen kregen een naburigen weêrgalm; wy hoorden rondom ons zuchten en de wind, die vroeger door ons sneed, drong met moeite door poppelende bladeren en floot nydig tegen de zwierende takken, gram zynde omdat hy geene menschen meer kon teisteren.

Wy waren in het bosch.

Ik legde myne vracht neder en Emma ontving het hoofd haers gemaels in heuren schoot; ik hoorde heure hand over zyne haren glyden, en ze koesterde zyne wangen, die door den wind versteven waren. Het neep my dat die zachtzinnige vrouw een man verzorgde die harer onweerdig was, en, me vleijend dat ik zelf die streelingen verdiende, verwyderde ik my, heel misnoegd, eenige stappen.

Een angstkreet van Emma deed me terug keeren. Ze doorgrondde wat in my omging, want ze trok myn hoofd tot by haer mond en zoende my zedig op het voorhoofd.

- Bedenk - fluisterde zy - dat Wouwerman voor God myn gemael is, en dat hem myne eerste zorgen toekomen.

Vol bewondering luidde myn antwoord:

- Emma, ge verdient meer liefde dan ik u kan geven. - En bescheidden plaetste ik my op eenigen afstand van het echtelyke paer.

Maer nauwelyks zaten we daer eenige stonden roerloos of onze tanden begonnen te knapperen. De wind kon onze leden wel niet verstyven; maer de smook doorklamde onze kleederen en joeg ons de koorts op 't lyf: Wouwerman rilde en ik drukte het voornemen uit, vuer te zoeken.

Wat schrik Emma mogt gevoelen van, in dien nacht, met een dronken man alleen te zyn, de weet dat er warmte, voor de gezondheid haers gemaels, noodzakelyk werd, was haer voldoende, om my tot vuerhalen aen te sporen.

In myne kindschheid had myne koe me dikwils in dit bosch gebragt, waer de boerenknapen gemeenlyk spelen.

Ik herinnerde my dat ze daer niet zelden hout ontsteken, om gezamentlyk peën en pataters te braden en ik hoopte overblyfsels van dien haerd te ontdekken. De natte nevel, die zich over den grond sleepte, verzwakte wel eenigszins myn vertrouwen daer hy de assche kon uitdooven; des niettemin zocht ik met vlyt de speelplaets der koewachteren op. Emma was met my overeengekomen dat ze zou roepen, byaldien ze vreesde dat ik me te ver verwyderde: dan kon myn antwoord haer bewyzen dat ik naby genoeg was om haer te beschermen. Nu galmde voor de eerste mael heure stem; doch vermits dit op aenmoedigenden toon was, klonk myn antwoord hoopvol. Maer ze begon meer en meer te roepen en daer ze telkenmale benauwder kreet daelde er ook schroom in myn gemoed.

Ik had de speelplaets der boerkens bereikt en scharde met verlangen over den smokkelgrond: hoe ik ook

tastte, myne handen ontmoetteden niet dan hier en daer een vochtig ongedierte dat my door zyne walgelyke kilheid deed huiveren. Myn hart poppelde; want het reikhalzend geroep myner geliefde dreunde voortdurend in de boomen. Ongaerne keerde ik zonder troostend vuer; doch geen vindend moest ik haer gaen bekennen dat we van koude ziek moesten worden of sterven.

Met snelheid ylde ik terug, toen myn struikelende voet, als een gouden gensterregen voor my deed heen spatten: het was een vuer waer smeulend assche genoeg in was om vlam te krygen! Tot meer geluk deed my de schemer des sprankelgloeds eenige schadden ontdekken, door de knapen op voorraed uitgesteken.

Blyde liep ik met die verkwikking naer Emma, toen een yzingwekkende kreet my met angst vervulde. Ik liep als een zinnelooze. Eilaes, de gil was de laetste hulpkreet haers bewustzyns geweest: ze lag roerloos uitgegestrekt op heur gemael.

- Dood! - riep ik met afgryzen terwyl ik de vonkende schadden nederwierp. - Dood! - en ik klemde haer aen myn boezem en legde haer op myn schoot, terwyl ik me by haren dronken echtgenoot nederhurkte.

Was het koude, hartenwee, of schrik, die haer had vermoord?

Daer zat ik nu verre van hulpveerdige menschen, met eene beweeglooze vrouw op de knieën en een brooddronken man aen de voeten. Onbeschryfelyk is het pynlyke dat myn verstand doorwoelde. Eene nog nooit gekende vrees beklemde myne borst, en het verlammend bewustzyn myner onmagt om de gebeurtenissen te keer te gaen, benam my den moed iets aen te vangen om ons te behelpen.

Door overmaet van aendoening lydelyk geworden, liet ik me door afschuwelyke droomen medeslepen en luisterde werktuigelyk naer de my omringende geruchten. Slechts de toppen der boomen verroerden en nevens den grond was het stil gelyk in een graf. De bovenste takken knalden, en hunne geteisterde bewegingen bragten ondoorgrondelyke klanken voort, niet ongelyk aen het gefluister van geesten, die my in het luchtruim uitlachten.

Van verre op de heide floot de vennenwind; met moeite bragt hy my den kloktoon aen, die middernacht op den toren van moeders begraefplaets sloeg, en die als een nagalm van doodsgeklep dreunde. Op eens hoorde ik de zang der priesteren, welke moeder begroeven; ik zag de zwerm boeren, die haer lykvaert vierden, en zy zelve verscheen my met droef gelaet, verwytend den vinger naer my uitstekend.

Eensklaps verzwonden al die schrikbeelden voor eene

beweging op myn schoot. De wezentlykheid was daer. Hoewel met de gedachten ver van Emma, had ik haer onwillens steeds vaster en vaster aen myn hart gedrongen. Myn hoofd was over het hare gebogen en vast door de zoele warmte myner omhelzing tot zich zelve geroepen, liet zy een loozen zucht uit de beprangde borst ontglippen.

Ik drukte haer een zoen op de bevende lippen, en willende dat eene koesterende vlam haer by heur bewustzyn zou tegenlachen, legde ik Emma op den grond.

Eilaes! de vonken waren met wachten uitgedoofd! Het vuer, dat ons moest redden, dat ik met zooveel inspanning had gezocht, dat ik zoo wonderbaer had gevonden, was niet dan koud zand meer!

Emma - riep ik - zullen we dan hier van huiveren sterven! - En door den schrik der dood wanhopig, scharde ik in de kille assche en blies alsof in myn adem een brandbegin besloten was.

Is dit zoo? of werd de stof door het gloeijend verlangen myner ziel bewogen voor Emma weldadig te zyn? Ik voelde allengskens eenige warmte onder myne blazende lippen en de ontstokene gensters begonnen eenige schemering te verspreiden; weldra waren door dorre spelden, onder de dennen opgeraept, de schadden aengekomen en een ontdooijend vuer ontspande Emma's versteven leden.

Ze liet zich sprakeloos koesteren en na den dronkaerd

onderzocht te hebben legde ik hem nevens het vuer. Hy was zoo huiverig dat ik myn overrok uitschoot en er zyn lyf meê bedekte. Dan ontbond ik mynen halsdoek om hem over dien myner geliefde te winden, maer deze weigerde en slechts na ik lang gesmeekt had, mogt ik hem haer aenknoopen. Myn medelyden was dermate voor dit paer opgewekt, dat ik niet wist wat uitvinden om het te verlichten; eindelyk plaetste ik Emma weder zachtjens op mynen schoot; het hoofd heurs mans trok ik op myne knieën, zoodat hy met den rug tegen myne beenen leunde....

Aldus zittend troetelde ik Emma als een kind, ik wiegelde haer over en weder, om haer in slaep te sussen en wilde haer sjal nauwer toesluiten. Eensklaps wist ze dien los te rukken en ze sloeg hem om myne leden zoodat wy met hetzelfde deken omwonden waren. Haer boezem zwoegde tegen myne byna naekte borst en de warmte haers monds, dien ze tot my had gekeerd, drong my door de kleederen tot in het hart. Eene bedwelmende gelukzaligheid vermeesterde my en ik vergat al de ongemakken die we hadden doorstaen.

Emma bleef echter over myn welzyn waken: tegen haren wil en dank had ik me van myn halssjerp ontbloot, en ze werd gewaer dat de koude langs daer myne zwakke borst bereikte. Vooraleer ik het

bemerkte, ontbond zy hare zyden lokken en wipte ze om mynen hals; ik voelde de weelderige dons dier levendige haren om my woelen, en van genieten overstelpt sloot ik myne vochtige oogen.

Zoo had ik lang in my zelven dit geluk gesmaekt, toen ik opziende ontwaerde dat Emma's blik ontvaster en ontvaster werd. Hare lange wimpers befloersden gedurig haer oogappel en slechts nu en dan kon zich haer schemerende blik naer my wenden. De aendoeningen des dags, de koude des nachts hadden haer afgemat, en de warmte des vuers, de scherpe reuk der schadden, maer byzonder myne teedere troetelingen goten haer eene weldadige kalmte over het gemoed.

Weldra beantwoordden hare lippen den zoen niet meer, dien ik er soms op drukte, en hare ademhaling werd regelmatig en stil: ze sliep.

In den beginne verheugde 't my haer te voelen rusten; immers ik mogt my zelven danken over het welzyn dat ik allen had geschonken; maer die bedriegelyke opgewondenheid duerde niet lang: het benauwde my ras dat myn geest alleen leefde, en verre van wooningen alleen waken beangst steeds den mensch.

Door de bewegingen myner geliefde niet meer bezig gehouden, volgde myne inbeelding op nieuw den indruk van het my omringende, en de zaligheid waer van myn

binnenste daereven was vervuld, maekte voor wettigen schroom plaets.

Eerst trof my het dof geronk van den slapenden dronkaerd; het grolde bedreigend door de stilte en geleek aen het geknor eens tiegers, die zyne prooi beloert. Aendachtig volgde ik die angstwekkende toonen..... Eensklaps galmde my iets vreeselyker in het oor. De boschuilen ontwaekten en kreten als kinders, die men van hun speelgoed berooft.

De liefde is ook een speelgoed! - schoot my te binnen - en schuchter zocht ik in den omtrek of geen dier onheilspellende dieren my rampen kwam voorzeggen. Myn aengetrokken blik bleef op twee levende glinsterpaerlen in het woud gevestigd en na ik nog eens schrikbarend hooren krassen had, sloegen twee zware vleugelen open en eene logge schim verdween uit den gulden nevelkring, door myn vuer in het bosch verwekt.

Bevend zag ik rond of ons geen gevaer naekte, en uit den vochtigen grond stegen heimzinnige dwaellichten. Sommigen verdwenen dadelyk, andere dansten lang op en neêr, of wandelden met den wind rond, maer de meeste kwamen my nader en nader en schenen my den dood, waervan zy het afbeeldsel zyn, te willen herinneren.

Myne ziel wendde zich tot God; gewis werd het gebed des onwettigen minnaers niet verhoord; want eensklaps scheurde de boschnevel en zyne lange vlokken

dreven door de boomen, als schimmen met witte lykkleederen omwonden. Tusschen dien doodendans erkende ik mynen vader.

Hy lachte, maer die lach bleef bedreigend als toen zyn lyk my vloekte, en zyn verbolgen vinger wees zegepralend op den beschonken die aen myne voeten lag.

Ik liet een schreeuw, want alles waerschuwde my met myne geliefde af te breken en Wouwerman aldus te beletten de wraek uit te voeren, die hy beraemde. Ik was dan zoo diep van zynen haet overtuigd, dat zyn slaep my eene huichelary scheen. Myne inbeelding verwittigde my dat hy myne insluimering afwachtede om myn lief op myn hart te vermoorden en vol ontsteltenis staerde ik over Emma naer heur jaloerschen man.

Myn kreet had haer ontwaekt, en door de strakheid myns bliks getroffen, sloeg ze angstig hare armen om myn hals en riep:

- Arnold! Arnold! wat is er?

- Er is - fluisterde ik somber - dat uw man snoode plannen maekt en dat hy zyn minneniever in schelmstukken blusschen zal.

Ze wendde zich naer heur echtgenoot, en hem de wangen streelende zag ze my geruststellend aen:

- Neen - sprak ze - de grootste vraek myns gemaels zal eene mishandeling zyn. Het doet me leed dat ge dit vernederend geheim hebt ontdekt; maer

de drank zou de booze geest myns mans wezen, indien Jago zyn duivel niet was.

Ze verborg de oogen in heure handen.

- Ik heb van die slang aen uwen boezem gedroomd - hernam ze dof - en uit dien yskouden schilder spruiten nog eens brandende rampen!

Al hare leden beefden en ik kon niet nalaten te zeggen:

- Indien uw droom onheilspellend was, is het eene nieuwe voorzegging van ongeluk.... Onze beangste geest kan elk wel een verschillend persoon als stichter dezes ongeluks aengewezen hebben; maer wil dat soms niet zeggen dat uw gemael, zoo wel als Jago, ons verpletteren zal?

Ze bedacht zich een stond, dan schudde ze vol vertrouwen, neen, en antwoordde:

- Wouwerman haet u nog niet; hy bevroedt dat zyn hart te koud is om heel myn liefdezucht te bevredigen en zal nooit beletten dat myn gemoed zich aen het uwe loutert. Hy ziet uwe liefde voor opgevoerde vriendschap aen en is te zeer van uwe deugd verzekerd om u te vreezen. Ook, sterk door onze kuischheid, heb ik hem dikwils tot rede gebragt en hy zou u niet benyden, indien Jago het niet op zich nam twyfel en achterdocht in hem te storten.

- Maer wat spoort dien schilder aen ons te vervolgen?

- Wat? - herhaelde ze met bitterheid. - Bemerkt ge dit dan niet? Hy is zoo jaloersch van u als gy van hem, en hy haet u omdat ge my bemint.

- En met wat regt is hy jaloersch? Hebt ge hem welligt ook bemind? - En niet aenhoorende dan myn minneniever, die my op nieuw wysmaekte dat ik slechts den dichterlyken nooddruft myner geliefde vervulde, stiet ik haer van my af, roepend: - Neen! neen! ik woon met geen Jago in uw hart.

Door die beweging ontwaekte Wouwerman, zoo dat Emma verhinderd werd my gerust te stellen. Hy vreef zich de oogen open, waerschynlyk om zich te overtuigen dat hy niet droomde, en zyn roes moest zyn geest verdooven, daer hy zeer lang dom opzag, vooraleer zich een denkbeeld van onzen toestand te vormen.

In die tusschenpoos verscheen de dag.

Een warmend roozenrood klaerde den gryzen hemel en hier en daer blikkerde een gouden genster op de hoogste spelden van het mastenwoud. De nevel smolt, de vogelen zongen in de boomen en de heidebloemekens openden hare kelkskens om de druppelen te ontvangen door de takken afgeschud. Alles was vrolyk rondom my, myn hart alleen was droef.....

Of de minnennyd Wouwerman insgelyks teisterde, weet ik niet, maer hy zag zyne vrouw en my beurtelings ondervragend aen. Hy was verlegen en, toen de wyndampen heel en gansch uit zyn hoofd vervlogen waren, nam hy zyne ega by de hand en vroeg of zy hem vergeven kon.

Ze bood hem haer voorhoofd: hy kuste het. Alsdan zich misschien herinnerend dat hy eenige verpligting aen my had, zegde hy:

- Vergeef me, Arnold, den last dien ik u veroorzaekte: ieder vergeet zich al eens in den drank. Het is ook die verduivelde Jago, welke my die speelreis ondernemen deed.

Dit laetste vuerde mynen naïever tegen den schilder nog meer aen. Wouwerman bemerkte dat ik afgetrokken bleef en, om uit verlegenheid te geraken, nam hy my en Emma, ieder by een arm. Het schoot my te binnen dat we 's avonds te voren ook in die rangschikking wandelden; maer toen waren wy het die den man voortsleepten; nu was hy het die ons mede nam.

Alles scheen vergeten, en de gebelgde echtgenoot sprak niet dan van feestpartyen en vermaken; op allen noodigde hy me zoo vriendelyk uit, dat ik me nogmaels over zyne inzigten bedriegen liet, en niet begreep dat Wouwerman het my nooit zou vergeven dat ik zyne verachtelyke grofheden had bygewoond.

Die man had overigens de lafheid van zyn onzekeren toestand. Hy aenzag me, gelyk Emma met regt beweerde, eer als den vriend dan als den minnaer zyner ega en hy betreurde geenszins dat een vertrouwde by haer de oogenblikken vervulde, waerop zyne bezigheden heur man verwyderde. Hoewel het hem speet dat het hart zyner vrouw hem niet heel toebehoorde, was hy niet genoeg diepvoelend, zich daerom te vreken, en wy hadden onder ons dry en zeer genoegelyk geleefd, ware Jago er niet by geweest.

In het rytuig dat ons naer Antwerpen voerde, was Emma zoo afgetrokken als ik: misschien was ze verbitterd omdat ik, na heure vertrouwelyke toegenegenheid van 's nachts, haer nog verdacht. Twyfelde ze welligt aen myne liefde, en vreesde ze, door mynen argwaen op Jago toegelicht, dat ik haer niet achtte?

Ik verraste eene vlugtige traen op heure wang; maer, toen ze gewaer werd welk belang my dit inboezemde, vaegde ze die schielyk af als om my te verbieden aendacht op haer wee te geven.

Het zy Emma me wilde tergen, het zy ze hem wezentlyk beminde, nauwelyks waren wy te huis of ze vroeg naer mynen medeminnaer.

De schilder scheen verwonderd ons allen wel te pas aen te treffen; hy omhelsde zyne tante met ver-

legenheid, terwyl hy me met woede beschouwde. Hem was echter de zege, want Emma bleef hem als een lieveling omhelzen, en gebaerde heel de vervoering, die ons by het onverwacht wederzien eens minnaers begeestert.

Ten bloede gehoond, wenschte ik plotseling aen Wouwerman vaerwel en liep wanhopig naer huis.

Dat was het slot dier aengename wandeling! Zoo eindigde het geluk waer we ons gevoel sedert zoo langen tyd op hadden gescherpt! Al de schoone oogenblikken door my met Emma doorgebragt, waren aldus geeindigd, en steeds volgde verbittering op de warmste uitspatting onzer liefde.

Ik begreep dat onze verbindtenis een dier hartstogten was, waer minnennyd en gramschap hun venyn tusschen geworpen hebben, en dat onze omgang niet meer dan wrange vruchten kon voortbrengen. De ydelheid van Jago, die zich op schuldige betrekkingen met Emma had beroemd, brouwde al dit kwaed, en myne kuische liefde, uit die onregtveerdige beschuldiging van wulpschheid gesproten, kon met zulk raedselachtig begin, niets dan een treurig einde hebben.

In weêrwil dier onrust groeide myn hartstogt aen; in myn pynlyken afgunst, in de folterende reinheid myner liefde, welke naer ongekende wellusten snakte,

lag een smartelyk genot dat myn hart verlekkerde. De sombere toekomst lachte my toe, omdat ik waende dat ze my niet dan genoeglyk wee voorbereidde.

In die gemoedsstemming bezocht ik des anderdaegs Emma. Maer wilde ze my doodmartelen? Enkel Jago werd toegelachen, en slechts een medelydende blik viel toevallig op my; ze sprak my niet dikwylder aen dan de beleefdheid vorderde, want heel heure aendacht was door de schyndichtredenen van den schilder ingenomen.

En zoo ging het al de overige dagen. Als vreemdeling werd ik behandeld, terwyl Jago in heur hart woonde en heele avonden zat ik, als een getrouwe hond naer het reeds afgeknabbeld been zyns meesters, naer den medelydenden blik myner Emma te wachten. Wat was myn medeminnaer vergenoegd en wat genoot hy vreedelyk zyn voorregt! Zegevierende scheen hy me toe te roepen:

- Welnu! zyt ge wel ooit zoo gelukkig geweest?

Er was niets van dien hartelooze dat Emma niet beviel, tot zelfs zyne nietsbeduidende schilderyen boeiden haer. Gansche uren stond ze zyne papieren vrouwen te bewonderen en had den moed my volmondig aen te preken dat er bloed achter het afgewassen vel dier ingebeelde fransche nymphen was.

De gesloten brief zyner *Lionnen*, de ontlokene roos zyner *Coquetten*, wekten hare toejuiching en eens durfde

ze een tafereeltje goedkeuren, waerop eene eenzame baedster hare knie laet zien.

Al die fransche kleingeestigheid, die heden door het schuim onzer schilderen wordt nageboetst; al die *diepe* gedachten, welke op de parysische suikerdoozen de reis rond de wereld maken, en overal om het smakelyk lekkergoed, dat er onder verborgen ligt, bewonderd worden; al die schilderprullen, die een man van gevoel uit onze hedendaegsche kunstexpositiën zouden jagen, konden hare verwondering wekken en de toegevendheid van Emma ging zoo ver dat ze de zedenschetsen van Teniers voor grof, de onvergelykelyke kleur van Rubens voor overdreven uitmaekte!

Door die verkeerde handelwyze zag ik allengs den genoegelyken wasem van het beeld vallen, dat ik in myn binnenste had vergood; doch, denke men niet daerom dat ik haer niet meer beminde: ze was my des te meer lief, naermate ze my meer lyden deed. Alle avonden ging ik tenharent het droomvergif inzuigen dat myne inbeelding des nachts affolterde en had ik haer killen blik ontvangen, dan ging ik daermede tenmynent om hem aen de wegslepende vriendelykheid te vergelyken, waermede zy Jago bejegende.

Die vergelyking bewees my dat de liefdewind niet langs den droomzucht waeide, en dat de, in twee hartstogten verdeelde, vrouw een onweêrstaenbaren lust naer zinstreelende vermaken had.

Wat zulke overtuiging my lyden deed, wie zal zich dat inbeelden? Myn mymerzieke geest was immers zoo opvatbaer! Eene roos was hem een hemel, een doorn eene hel, en myn zwak hart, steeds in de uitersten des gevoels geworpen, dobberde my af. Geluk zoowel als ramp waren my pynlyk omdat ik het overdreef, en als my genot kon smarten, wat martelie moest my dan eene wettige jaloerschheid voorbereiden?

Wat al schrikkelyke droomen my pynigden herinner ik my niet, maer soms verraste ik my; als ik het hoofd met geweld op het rusteloos kussen sloeg om myn geest te beletten Jago te zien, die zich in onbegrypelyke omhelzingen met zyn lief verlustigde. Ik had bedwelmende opvattingen van zyne genieting. Zyn geluk kwam my des te hemelryker voor daer ik het nimmer smaekte, want myn maegdelyk hart had slechts vlugtige aenvechtingen van wulpschheid te doorkampen gehad. By *haer* waren myne zinnen steeds kuisch en een zoen was myne grootste begeerte, daer ik haer slechts met het hart, met de inbeelding, met de ziel beminde.

Ik doorgrondde nu dat die reinheid eene onvolmaektheid was, en schaemde my, telkenmale dat ik er aen dacht, hoe dikwils ik die vrouw in liefdegloed had ontsteken....

Belachelyk was dus myne liefde! Die groote opgewondenheid myner zielvermogens, die aenbidding,

welke ik aen de voeten myner geliefde als by eene godheid bragt, was dus een kinderachtige droom, vol ydelheid, vol waen! En Emma had regt boven my een koelaerd te verkiezen, omdat hy door zyne ongevoeligheid nog volmaekter, dan ik met myn blakend hart was!.... God, God, wat schandelyke gedachten kunnen een zwakken geest omwoelen, en wat kan een zinnelooze mymeraer zyne inborst verderven!

Ik werd gewaer dat myn verstand zwakker werd: myn onderwyzer had my gezegd dat, indien ik geene vrouw vond die hetgeen my ontbrak, aenvulde, de zinneloosheid my wachtede; welnu, Emma was de vrouw niet die ik behoefde, en het dolhuis stond voor my open. Ik zag me daer reeds gebonden in een luchtloos kot werpen, en voelde my met zweepen slaen, terwyl ik van reinheid en liefde raeskalde en Jago my uitlachte.

Onverduerbaer was dit vooruitzigt; myne gezondheid nam dagelyks af; telkenmale als ik in den spiegel zag, was ik bleeker, en de glans der sluipkoorts des waenzinnigen dwaelde in myn blik; ik voelde dat aen die foltering een einde moest komen of dat ik moest sterven.

Eens ging ik met die overtuiging naer Emma. Ik wilde stellig weten wie ons beider, my of Jago, zy beminde. Reeds meermalen had ik gewenscht haer dit

af te vragen, maer telkens was dit door het byzyn eens derden verhinderd; nu, alsof men begreep dat er tusschen Emma en my eene verklaring plaets moest hebben, vond ik Emma alleen.

Zy omklemde met beide handen myn gelaet en my moederlyk in de oogen ziende, snikte ze:

- Maer wat let u toch, Arnold? Ge zyt afgetrokken, vervaerlyk! Uw vel is droog en uwe oogen staen hol. Gaet ge sterven, vriend, en my alleen in het rampzalig leven laten?

- Sterven, niet waer? - antwoordde ik, met bitteren lach my losscheurend. - Sterven! Wat wonder!.... Als ge my dagelyks den gifbeker toedient en als ge me alle avonden, gelyk een doorleerde beul, kleine spelden in het hart duwt, om mynen doodstryd lang en pynlyk te maken!.... Sterven! wat wonder! als ge u aen Jago overgeeft en my in weedom stikken laet!.... En versteld staen dat ik sterve....

En myn lach moest zonderling zyn, want myne geliefde sloeg de handen in heure haren, en met schrik achteruit springend, kermde:

- Zyt ge dan zinneloos? Arnold?

- Ja - was myn antwoord terwyl ik haer in de handen neep. - Ja ik ben zinneloos! - Zinneloos van smart! - Zinneloos van jaloerschheid - Zinneloos van liefde, wantrouwen en haet! - Zinneloos van verlangen om te

sterven, - en zinneloos van verlangen om gelukkig te zyn.

- En ge denkt dan toch dat ik Jago min? - vroeg ze met pynlyke verwondering; 't geen my trof. - Maer wat ben ik dan in uwe oogen? Ben ik een monster van smaed, van oneer en verachting? Ben ik een wanschepsel dat nog geen klop van uw maegdelyk hart verdient? o vriend, wanneer zult ge niet meer droomen, wanneer zal uwe argwanende mymerziekte u den rampzaligsten aller menschen niet meer maken? Maer hebt ge dan niet gezien dat myn gedrag eene opgelegde pligt is, dat ik eene voor my folterende komedie speel? Weet ge dan niet dat myn man u tegenwoordig haet en dat hy u zou vermoorden, indien hy het minste vermoedde? Ik heb Jago gestreeld, ja, omdat hy myn man met geene logentael zou opmaken, ik ben blymoedig, vriendelyk jegens hem geweest, ik heb hem zelfs gezoend; maer weet dat ik al die walging verkropte om het genot te behouden u 's avonds in de vochtige oogen te zien, en ten minste dien enkelen stond gelukkig te zyn!

Ik bleef eenigen tyd hare reden nadenken, dan hernam ik met vreede bedaerdheid:

- Ha, ge vreest dat uw man my zou vermoorden?

- Maer al verbood hy u slechts myn huis, was dit niet genoeg om my godtergend te doen lyden? Ge weet dan niet? Uw blik is myn leven, uw byzyn myn bestaen, Arnold! Arnold!

Myne vooringenomenheid was te groot dan dat ik die warme tael zou begrypen. Met dezelfde onmeêdoogenheid hernam ik:

- En verkiest ge dan zelve my te dooden? Is het beter dat ge my door smart vergiftigt, dan dat uw man met een stael my de afgefolterde borst doorsteekt? Emma, geloof me, liever sterf ik op het oogenblik dan door uwe liefde tot Jago allengskens vermoord te worden!

- Maer gelooft ge me dan niet? Is myn mond dusdanig aen logentael gewend, dat ge zyne liefdeklagten als spotterny aenhoort? Blik me dan in de oogen, ongelukkige, en zie daer wie ik min!

En ze aenzag my zoo strak dat ik den blik afwenden moest.

Maer ik had te veel geleden om niet eigendunkelyk te zyn; er lag behagen haer ook van hartewee te zien krimpen; twyfelend schuddede ik het hoofd en was zelf verwonderd toen ik die schrikkelyke woorden aen myne jaloerschheid hoorde ontvallen:

- De blik faelt, de mond liegt. Gelyk ge Jago bedriegt, kunt ge my bedriegen, en de liefde die ge voor hem huichelt, huichelt ge welligt voor my. Ik zou in den zetel der liefde, in uw hart, moeten kunnen lezen, wilde ik gelooven dat ge my bemint.

- Welnu - riep ze en sloeg met wanhopende ra-

zerny voor my op de knieën. - Welnu! nog liever dan door u verdacht te worden wil ik sterven.... Daer, daer is myn boezem; hier! hier is myn hart! Welnu! ruk het met myne liefde uit myne borst, doorkerf, doorzoek het en overtuig u of er iets anders in woont dan uw beeld!.... O zoo te lieven en nog verdacht zyn, zoo te lieven en nog veracht worden! Wat is het toch rampzalig bemind te zyn!

Haer hoofd viel op myne borst, welke door hare tranen bevochtigd werd; ze stak heure handen smeekend naer my op en was zoo diep ongelukkig dat medelyden my bewoog. Ik regtede haer op, nam haer op myn schoot, en haer als een kind in de armen sussend, poogde ik tusschen een vloed van betraende zoenen, haer te troosten en vergiffenis van myne vreedheid te verwerven.

Maer ze bleef lang ontroostelyk, tot dat ze eensslags, een besluit genomen hebbende, opstond:

- Luister - zegde ze bedaerd - die jaloerschheid vervolgt ons sedert het begin onzer betrekking; meer dan de valschheden van Jago, meer dan de grofheden myns gemaels heeft ze ons ongelukkig gemaekt; ik wil een einde aen die smarten stellen, en u een onwederlegbaer blyk geven dat ik u alleen bemin. Ge hebt het gezegd: het hart is de zetel des gevoels, en ik hoor hoe het uwe verdubbeld klopt als myn hoofd tegen uwe borst rust; het myne pop-

pelt ook in elken stond van ware liefde. Welnu, voor Jago slaet myn hart nooit spoediger en dit zult ge ondervinden.. Kom morgen namiddag, vóor de avondschemering, zoo dat het treffende van ons wederzien bekoeld zy tegen de donkere valt: dan, in de duisternis, dat niemand het kan zien, zult ge uwe hand op myn hart leggen, en zoo het een enkele warmere klop slaet, zeg dan dat ik lieg, dat ik bedrieg en dat ik de verachtelykste der vrouwen ben!

En na my met verwyt aenzien te hebben, liet ze my alleen.

Ik was onhebbelyk genoeg behagen in dat ontwerp te nemen: het denkbeeld dat het my de overtuiging kon geven, dat myn minnennyd redeloos was, lokte my aen, en ik vleide my dat als die edik uit onze liefde was, er enkel honig zou overblyven....

Des anderdaegs namiddag begaf ik me dan ook vol afwachting naer Wouwerman. De zon had me zoo gemoedelyk toegeschenen dat ik den besten uitslag verhoopte. Emma zat reeds op den sopha, gansch bereid de proef te onderstaen, maer ze was bleek, afgemat en ziekelyk en hare gemelyke ongemakkelykheid schreef ik aen onrust toe. Ik legde myne hand op haer hart: het klopte warm....

Zoodanig was ik over het slagen dier eerste ondervinding voldaen, dat ik Emma met streelingen over-

laedde en al de erkentelykheid voor haer uitstortte die ik gevoelde. Toch, naermate de schemering naderde, werd ze ongeduldig en soms stond ze angstig op, alsof ze de komst van Jago vreesde.

Dan sloeg heur hart driftig en ik beefde het blyk te krygen dat zy den schilder lief had.

De proef begon my te verschrikken; want nu het er op aenkwam de zekerheid van Emma's ontrouw te krygen, was het te voorzien dat die overtuiging nog meer dan twyfel smarten zou. Echter viel het my onmogelyk de proef op te geven, vermits dit lafheid scheen en ik liever van wee stierf dan niet vast te weten wie ze minde.

Of Emma zoo veel angst doorstond, weet ik niet. Ze liep gedurig over en weder en, waerschynlyk hare onrust niet meer kunnende bedwingen, plaetste zy zich nevens my, legde myn hoofd achter over in haren schoot en my aldus droevig in de oogen ziende:

- Twyfelt ge nu nog aen my? - vroeg ze.

Haer toon was zoo liefderyk dat hy als een balsem myn gemoed verzoette; echter kreeg ze geen antwoord en schuddede daerom treurig met het hoofd. Eensklaps borst ze in tranen los en perelen harer smart vielen op myne oogen en rolden in myne lippen. Ik proefde het zilte van haer wee en vervuld van medelyden snikte ik uit:

- Neen, neen, Emma, ik heb wel de overtuiging dat ge my mint en laet ons in weêrwil van Jago gelukkig zyn.

Klonk myne stem valsch, of las ze in myn hart? Althans hernam ze terwyl ze met heur wysvinger dreigde:

- Dit is de eerste mael dat uw mond zegt wat ge niet denkt. Ja, u foltert nog wantrouwen! Welnu! dat uwe hand de maet myner liefde neme en dat God my genadig zy.

Wy plaetsten ons op den sopha, en Emma's hoofd viel moedeloos op het kussen; niet dan na lang toeven bedaerde zy.

- Ik word kalm - was alwat ze nog zegde en dan werd het stil onder ons, stil als op een kerkhof, wanneer men iemand gaet begraven. Gelyk daer hoorde men in de kamer niet dan soms een zucht, en dit doodsche zwygen vervulde my met voorgevoelen de vrees.

De schemering bragt nieuwe naerheid by. De roode zonnesprankels waren een voor een heengegaen en de duisterheid, die uit der aerde naer den hemel steeg, drong in de kamer. Alles werd rondom ons onduidelyk en wy zelven moesten aen een bezoeker onbepaelde schimmen schynen.

Dusdanig bleven we zoo lang wachten dat de hoop de proef uitgesteld te zien, my verligtte.... Doch alsof Jago gevoelde dat zyn wegblyven my kon behagen, kwam hy schuifelend aen.... Het hart myner geliefde klopte spoediger.

Met afschuw hoorde ik zyne naderende stappen, en

koude zweetdroppels perelden van myne wangen, telkenmale dat, by elken tred, Emma's ontroering hooger klom. Ter verwittiging drukte ik haer de hand; maer heure aendoening vergrootte - vreesde zy de proef? - Haer boezem zwoegde hygend toen myn medeminnaer de deur opende.

Myn bewustzyn verging en in my stond een onweêr van gramschap op, Emma beefde en was het schrik of welk ander gevoelen was het dat haer aendreef? Ze duwde my van zich af. Diep gehoond, diep vernederd, nu de overtuiging meenende te hebben dat ze den schilder toch beminde, erkende ik my zelven niet meer. Ik kneep hare vingeren in de sidderende vuist, en, toen Jago naderde om haer als na gewoonte te zoenen, greep ik hem wanhopig by de borst en riep, terwyl ik hem achterwaerts stiet:

- Genoeg ben ik overtuigd! Voeg dien zoen niet by myne woede, ik weet al lang dat ik bedrogen word...

Een valsche lach was heel het antwoord dat hy aen dien onverstandigen uitval gunde; maer toen hy zag met welke vooringenomenheid Emma my terugtrok, toen hy hoorde met welke liefde ze myne opgewondenheid poogde te bedaren, overstroomde zyn hart van razerny; en zoo jaloersch, zoo vraekgierig als ik, riep hy uit:

- Welnu, Wouwerman zal oordeelen wie van beide,

ik of gy, de minnaer is. - En zonder meer liet hy ons alleen.

Een doffe gil was, by zyne verraderlyke woorden, uit Emma's borst gevlogen, uit eene reeks van naderende gevaren, die ze my opsomde, kon ik enkelyk de vreeselyke waerschuwing: - myn man komt! myn man komt! - verstaen; en vooraleer ik haer eenigen onderstand kon bieden viel ze bewusteloos ten gronde.

De haet had my dermate weggesleept; durf ik het bekennen: de gramschap had my zoo zeer vervoerd, dat slechts na eenige oogenblikken ik heur val my uit kon leggen.

Doch toen ik haer roerloos liggen zag, toen heur boezem, daer even zoo vol leven, niet meer zwoegde; dan schoot er my als eene vlam van wanhoop uit het hart naer het hoofd, en voorziende wat al wee ik over haer getrokken had, stortede ik schreijend op haer.

Ik riep - Emma! Emma! - zoo hartelyk dat heure ziel van genoegen moet getrild hebben: want al myne jaloerscheid was liefde geworden. Maer wat ik riep en kermde, Emma luisterde niet en bleef beweegloos.

Ik klemde ze in myne armen, ik wrong heur aen myn hart, ik kuste ze op de lippen en poogde door myn verlangenden adem het leven in haer over te gieten; eilaes! hoe ik haer koesterde, streelde en zoende; Emma bewoog zich niet en geen gevoel kwam in haer weder.

Bevroedende dat haer byzyn noodzakelyk was om ons uit den neteligen toestand te helpen, rukte ik haer keurslyf open om lucht te gunnen. Er vielen verdroogde bladeren in myne handen en ik hield die vol pynlyke verwachting vast, niet wetende wat ze zoo eerbiedig aen heur hart bewaerde. Toen Jago met licht binnenkwam, erkende myn ontstelde blik de bloemen op de heide geplukt, en dit eenvoudig blyk van Emma's liefde was de grootste kastyding myner oploopendheid.

Van lyden overstelpt, viel myn hoofd moedeloos op Emma's knieën, wanneer een magtige arm my by den schouder greep en midden in de kamer wierp.

Ik zag op. Daer stond Wouwerman bleek van gramschap op my te staren.

Zyn oogslag beschaemde my niet, en tergend op myn slagtoffer wyzend, riep ik uit:

- Ja! ja, man, ik heb uwe vrouw bemind! Ik heb haer bemind als myn lichtappel, als de ziel die God my schonk! Dat ze daer zoo bewustloos ligt is de schuld myner jaloerschheid, want ik haet Jago, ziet ge, ik haet dien schilder, die u onteert, u bedriegt, uwe vrouw affoltert, en rampspoed brengt waer heil en zegen woonen kunnen.

Die tael was zoo opgewonden dat Wouwerman my verbluft beschouwde, en verschrikt riep:

- Is die man dronken? of heeft die vrouw een zinnelooze bemind, en kon ze niemand anders kiezen dan een ellendigen zot?

Ik luisterde naer geene spotterny en liep terug naer de beminde; weêr sleurde hy my van haer af, barsch roepend:

- Blyf van myn eigendom!

- Niet zoo! - gilde ik - *Die* is niet alleen *uwe* vrouw! Behoort ze aen u door de wet, aen my is ze door het hart. Ge stoot me niet van haer, terwyl ze in gevaer is; want ik ook schenk haer hulp!

De miskende echtgenoot werd bleeker dan een lykdoek en met schrikwekkende bedaerdheid, verzocht hy my weg te gaen.

Voor éenig antwoord viel ik schreijend op het lichaem zyner vrouw, en daer had ik welligt lang blyven liggen, indien geene ruwe kerels my weggerukt hadden. Het waren lakeijen door den laffen gemael ten bystand geroepen!

By die beleediging verloor ik alle eigenweerde, en worstelde tegen de knechten om op de kamer te kunnen blyven; dan, zy hadden meer magt dan ik, trokken my van den trap, en hoe ik ook gilde, met welke kracht ik my aen elken staef der greep echtte, ik werd onmeêdoogend weggesleurd en als vuiligheid op straet geworpen!

Voor de poort bleef ik liggen weenen; doch, toen ik, by eene kortstondige wederverschyning des verstands, bemerkte dat een aental menschen me omringden, gaf my de schaemte het begrip van mynen toestand, en ik ging als een misdadige loopen.

De nieuwsgierigen volgden my lang, eindelyk hielden ze af en, onder den kalmen starrenhemel, in de rustige straten, kwam bedaerdheid my met naberouw vervullen en ik doorgrondde hoe slecht myn gedrag was geweest.

Emma's eer was geschonden, de hoop haer eens weêr te zien was vernietigd, en myne waenzinnige opgevoerdheid had een onoverklimbaren scheidsmuer van schande en wee tusschen my en haer opgeworpen.

Dit pynlyk nadenken rigtede myne schreden naer Wouwerman's woon. Er was licht op Emma's slaepkamer en ik hoopte uit de handelwyzen der schaduwen, die op de neêrgevallen gordynen wandelden, eenig narigt van het slagtoffer op te maken. Eerst wemelden de schimmen veel over en weder, welligt om het noodige toe te dienen; allengskens verminderde de bedryvigheid en ten leste werd het er stil als by een lyk.

Ik hoopte nogtans dat de bezwyming niet gevaerlyk was en eene verlangende betrachting deed my denken, dat Emma aen het venster zou verschynen om my van heure vergiffenis te verzekeren. Immers ze moest gevoelen dat

ik daer was en naer eenigen troost van haer snakte!

De uren verliepen en ik wandelde honderde malen de straet op en neêr; toch bleef het voor my zeker dat ik niet nutteloos wachtede: inderdaed toen alles rustte, toen ik alleen meende te waken, verscheen eene duistere schim op de klare gordyn. De edelheid harer vormen, de sierlykheid harer kwynende gebaren, alles overtuigde my dat Emma langzaem, als eene zieke, naer het venster kwam. Myn hart smolt van verwachting; de valstaer werd opgehaeld, ik hoorde de raem openen, en Emma boog zich schuchter naer buiten.

Eene dankbare verzuchting voerde myne ziel by de hare; ik stak de gevouwen handen smeekend tot haer uit, biddend:

- Emma, Emma, vergiffenis!

Gemoedelyk, liefdevol, riep ze: - Arnold! Arnold! - doch sloeg schielyk het venster digt.

Ook had de maen daer even eene strael op den weldoenden engel geschoten; een galm van stappen klonk door de eenzaemheid; menschen naderden met spoed en, eer ik was weggevlugt, stonden Wouwerman en Jago voor my.

- Ge kykt wel laet naer de maen! - sprak de schilder.

De laffe oom vergenoegde zich met my vraeklustig aen te lachen, en ze verdwenen in hun huis alvorens

de ontsteltenis my toeliet een woord uit te brengen.

Eene schielyke belemmering wederhield mynen adem: ik had opgemerkt dat Wouwerman dronken was! Door wien werd het my ingegeven dat de zieke Emma den troost, welken ze my met zoo veel moeite had gebragt, schroomelyk boeten zou? Vol angst zag ik naer de verlichte gordyn.... Eene mannenschaduw maekte dreigende gebaren, en het scheen my dat ik alle soorten van scheldwoorden hoorde. Met inspanning luisterde ik naer die redenen.... terstond trof gezucht en gekerm myne ooren en ik voelde het wee myner geliefde tot in het merg myner beenderen dringen.

Beraden liep ik naer de poort en schelde en schelde.... Maer wat ik luidde, belde en klopte, de deur bleef gesloten en de echo des voorportaels beantwoordde slechts de slagen, waeronder myne vuisten de poort deden daveren. Zoo vroeg ik lang, lang om binnen gelaten te worden, totdat alles my bewees dat ik eene rust moest eerbiedigen, door ieder in dien rampzaligen woon gehuicheld.

Heel ontzind van schrik en wanhoop, stapte ik tenmynent om in gezelschap myner tranen den tragen morgend af te wachten.

'S anderdaegs vroeg belde ik by Wouwerman; de deur werd my geweigerd; ik ging nog drymael dienzelfden dag en dan den volgenden, en den volgenden, maer de

ngang bleef gesloten en het was my onmogelyk over den dorpel te komen.

Hadde slechts een enkel woord my over Emma's toestand gerust gesteld, wat ware dit my zoet geweest. Neen! de knechten waren zoo stilzwygend als onverbiddelyk! Smeekingen, pramingen, beloften, geld, niets kon hen tot het slaken eener enkele tyding bewegen! zy handelden alsof er altyd iemand achter de deur stond om hen te beletten my in te lichten, en ze beantwoorden al myne vragen, met eenige vreeselyke ooglonken, een gerimpeld voorhoofd, en een bedenkelyk hoofdschudden.

Die achterhoudendheid vergrootte mynen angst. Dat Emma ziek was, dit mogt niet betwyfeld worden, want even als voor my, bleef de poort voor allen nutteloozen bezoeker toe, maer verborg dat zorgvuldig opsluiten geen schrikkelyker geheim dan eene ziekte?

De grofheden van Wouwerman, zyne mishandelingen, het stond my alles zoo klaer voor den geest, en leed Emma aen de gevolgen zyner laetste vreedheid, of boetede zy hare liefde nog dagelyks?

De dagbladen spraken eens van een deftigen man, die zyne vrouw had opgesloten om haer, buiten alle bewaking, zyne beulsche tergingen te doen verduren. Vernieuwde Emma's gemael het schelmstuk diens barbaers misschien? want de haet, door my, sedert de laetste

gebeurtenissen, tegen Wouwerman opgevat, deden my hem voor alles bekwaem denken.

Ik schreef hem brief op brief, ik zond hem bode op bode; brieven en boden bleven als ik voor den dorpel en kwam een myner schriften te regt, er werd niet op geantwoord.

Alle avonden ging ik op straet zien of er geen licht op Emma's kamer brandde; maer de voorgevel harer wooning bleef in zwygende duisternis gewikkeld. Men kan denken wat kwellende onrust my affolterde en zich inbeelden welke yselyke droomen myne slaeplooze nachten aenvulden. Soms zag ik myne geliefde in het deernisweerdigste wee uitgestrekt; ze lag afgemarteld en roerloos te lyden in de pyn.... Ik zat by haer, biddend om vergiffenis, met dure eeden aen Wouwerman zweerend dat zyne vrouw hem nooit had onteerd, dat zyne vraek doelloos was; maer den woestaerd niet kunnende bewegen, doopte ik myn zakdoek in Emma's bloed en riep tot den vreedaerd:

- Dit zal u altyd en overal van onmenschelykheid beschuldigen. - En dan stak ik dit bloed tegen myn hart.

Des morgens zocht ik vergeefs naer het heilig overblyfsel; doch hoewel my dit overtuigde, dat zulke zieltreffende verschyningen ziekelyke droomen waren, prentte hunne gedurige vernieuwing ze zoo klaer in mynen

geest, dat ik de zekerheid in my droeg dat er aen Emma iets afschuwelyks gebeurde.

Zoodanig speelde my dit in het beneveld hoofd, dat ik voornam myne vermoedens den geregte te klagen; dikwils stond ik aen de deur eens beambten, bereid om te bellen. Hoezeer ik aerzelde, had ik dit voornemen welligt uitgevoerd, indien eene onverwachte gebeurtenis mynen geest van dit ontwerp niet had afgeleid.

Gelyk ik het dagelyks deed, schelde ik eens aen Wouwerman's deur. Mynheer deed zelf open, en na my lang met zyne glazen oogen beschouwd te hebben, wenkte hy my binnen te komen.

In het voorportael bleef hy geduldig naer myne smeekredenen luisteren. Ik zegde hem al wat my door het hoofd vloog. Of hy door myn opgewonden bidden werd bewogen en of Emma hem reeds tot toegeeflykheid had overgehaeld, hy sprak eindelyk:

- De deur is u zoo lang geweigerd geworden, mynheer, om mevrouw, die doodelyk ziek was, door het zigt van een man, die haer zoo vreedelyk lyden deed niet te ontroeren. Ze is nu byna hersteld, en ge kunt haer bezoeken.

Had die man vergeten dat hy my door lakeijen uit zyn huis had doen smyten? Waer bleef zyne

jaloerschheid? Meende hy dat ik Emma niet meer liefde, of had deze hem door vrouwelyke behendigheid op myne genegenheid verblind?

Maer neen! hy kon niet aen myn hartstogt twyfelen, want daereven stortede ik ze vurig voor hem uit, wanneer ik hem erbarmelyk om eenige inlichting over myne beminde kermde!

Ik verstond het heimelyk gedrag van dien zonderlingen echtgenoot niet! Alleenlyk vernederde het my door hem, dien ik als vrouwenmishandelaer beschouwde, verweten te worden dat ik zyne gade had doen lyden. De doelmatigheid zyns verwyts trof my zoo diep dat ik eer als misdadige, dan als minnaer in de kamer myner geliefde trad.

Ze lag op haren sopha gelyk toen ik heure bloemen verwoestte. Ofschoon de omstandigheden zeer verschillig waren, kon ik niet nalaten aen het vroeger voorgevallen te denken, en myn oog viel op de doornenkroon die ik eertyds vlocht en welke zy over heur portret had gehangen. Overwegende dat ik voor die beminnelyke vrouw nog niet dan doornen had geplukt, viel ik berouwvol op de knieën, haer vergiffenis vragend voor al hetgeen ze om my geleden had. Ze stak hare hand verzoenend uit; er vielen eenige myner verdoken tranen op. Toen plaetste ik my in een zetel.

Haer gemael zag dit alles koelbloedig na, doch scheen

my geen vertrouwelyk gesprek met zyne ega te willen toestaen; hy bleef beraden zitten. Diensvolgens was het my slechts vergund myne beminde sprakeloos aen te staren, want daer ik ons wederzien door geene dagelyksche gezegden wilde ontheiligen, sprak ik niet een enkel woord.

Na een half uer dien onhoudelyken toestand verduerd te hebben, wilde ik vertrekken; alsdan rigtede Emma hare oogen op my en haer nadrukkelyke en raedselachtige blik zweeft my nog voor den geest, daer hy zoo vol aenbevelingen was dat ik hem niet verstond.

Wilde ze my verbieden weêr te keeren? verzocht ze my te komen? Ik weet het niet: doch 's anderdaegs bezocht ik haer even als de opvolgende dagen; maer wat uer ik verkoos, het zy ik 's morgens het zy ik 's avonds kwam, 't was my onmogelyk met haer een enkel vertrouwd woord te wisselen, vermits steeds heur man of Jago haer gezelschap hield.

Middelerwyl verscheen een vlugtige gezondheidsblos op Emma's wangen, en myn bezoek was eene huisgewoonte geworden, die dikwils met een kaertspel eindigde. Heel den avond vermaekte ons de whist en of dit spel gekozen was, omdat het eene, in schyn onvoorbereidde, bespieding toeliet, weet ik niet: Jago en Wouwerman waren altyd even vriendelyk.

Hunne beleefdheid werd zelfs losser en scheen gemeen-

zaemheid te willen worden; echter welke poogingen zy aenwendeden om myn vertrouwen te winnen, ik bleef voor hen een onuitsprekelyk gevoel van verwydering koesteren.

My dacht dat er iets onder hun onnatuerlyk gedrag broeide, en dat blakende vraekzucht onder de schors van oplettendheid des heeren Wouwerman smeulde.

Misschien had ik beter gedaen geheel weg te blyven; maer ware het niet laf geweest Emma, op het oogenblik dat zy door een onbekend gevaer werd bedreigd, te verlaten? Beschermde myne tegenwoordigheid haer niet? En zou men wel iets onwettigs tegen haer durven ondernemen, zoo lang ik haer belangstellend gadesloeg?

Gedurende dien raedselachtigen omgang werden er vele speelreizen ontworpen: men sprak van Parys, Londen of Italië te bezoeken. Natuerlyk moest ik van het gezelschap zyn. Bevorderden die verre reizen de geheime inzigten van Wouwerman niet, of ontbrak hem, gelyk hy voorwendde, de tyd. Al die plannen werden verworpen en men scheen zich by kleinere partyen te zullen bepalen.

Van de togten naer den vreemde was men op toertjens langs het land gevallen, en deze krompen allengskens tot het bezigtigen van schilderachtige dorpen in.

Van dit alles zou niets komen, toen er toch een ontwerp meer bepaeldelyk in den geest bleef: Jago had namelyk verteld dat niet ver van Antwerpen, langs de Schelde, op het fort Lillo eene kermis gevierd wordt, die behalve de polderboeren, vele stadsmenschen, poëten, kunstenaren en muziekanten uitlokt. Hy vyzelde dit feest byzonder op door de aengename vaert tot daer in een boot op den stroom; door het afschetsen van de eigenaerdige kleedy der boerinnen, welke hy polderbloemen heette, en door het zonderlinge voorkomen van het fort, waer het voordurend verblyf der douanen eene kleine stad heeft van gemaekt.

Het denkbeeld met Emma naer dergelyke gemeentekermis te gaen, kwam my zoo wonderlyk voor, dat er my de uitvoering ongebeurlyk van scheen; echter sprak Wouwerman er zoo dikwyls over dat het my min vreemd werd. Ik verstond dat hy die vermaekparty betrachtede en al wat ik er tegen mogt inbrengen, werd door hem en Jago zegepralend bestreden.

Zou ik het bekennen? Ten leste begon my die speelreis ook toe te lachen.

In volksgewoel zou het my mogelyk zyn Emma ter zyde te spreken, en is het niet aengenaem met zyne beminde in een boot op het wiegelende water te zwalpen?

Wat haer betreft, ze had over geen der vermaeks-

ontwerpen haer gevoelen uitgebragt. Vreesde zy die misschien? Wat daer van zy, Emma scheen zich sedert lang aen alles gedwee te zullen onderwerpen, en wanneer de vaert naer Lillo was vastgesteld, aenveerde zy haer zonder verlangen, maer stemde er ook zonder vrees in toe.

Eindelyk verscheen de dag: hy was, gelyk al de vrolyke dagen myns levens, helder en zoet; 't was alsof God, die my nooit hartenvrede schonk, my het door schoon weder wilde vergoeden; zyne zon blaekte koesterend de aerde en de blauwe lucht riep my toe:

- Wek uwe ziel uit haren weeënsluimer en laef u aen de bron der blydschap!

Myne geliefde was vroeg veerdig en toefde reeds met haer man, toen ik by hen kwam; Jago was integendeel met een vreemden kunstschilder uitgegaen en liet ons wachten. Men weet, als men voor eene vermaekparty gereed staet, hoe elk oponthoud verwreveligt.

Wouwerman wandelde dan ook met grimmig ongeduld door de kamer en ik hoorde hem binnen's monds harde verwytingen naer Jago sturen.

Eindelyk kon hy zyn misnoegen niet meer vermeesteren en stampvoetend riep hy uit:

- Die verduivelde schilder is er nooit, als hy er noodig is.

Ik aenzag Emma by die zonderlinge woorden en meende te ontdekken dat ze beefde. Er steeg ook angst in my op, maer Wouwerman stelde ons gerust: hy voegde er haestig by:

- We zullen dan zonder dat breekspel gaen.

Een lakei bragt een briefke.

Mynheer, na het gelezen te hebben, smeet het verfrommeld in een hoek.

- Daer meldt nu de ongelukkige - riep hy uit - dat hy den vreemdeling rond de stad moet brengen, en hy verontschuldigt zich van onze party geen deel te kunnen maken! Welnu, we zullen het zonder hem gedaen krygen!

En hy nam zyne vrouw aen den arm en ging naer de Schelde.

Ik volgde met tegenzin; de argwaen dat Wouwerman gezamentlyk met Jago iets tegen ons had beslagen, 't welk de laffe schilder niet dorst uitvoeren, bekommerde my. Het vaertuig, voor ons besteld, versterkte nog dit vermoeden.

Het was eene jagt met kruiszeil, die met een paer roeijers kon varen; by voordeeligen wind kon ze zelfs haren weg zonder riemen afleggen. Wetende dat ik dikwyls alleen op de rivier zwalpte, en zelfs eenige kennis der bootsvaert hebbende, had Wouwerman dergelyk schipje genomen om, zegde hy, geene onbekende matroozen aen

boord te krygen en onzen speeltogt echt gezellig en huishoudelyk te laten.

Hoewel ik grooten lust had op kaei te blyven, vond ik geene welvoeglyke reden om mynen wederzin der reis te wettigen. Myne vrees verklaren ware beleedigend geweest en geldige ontschuldiging inbrengen was onmogelyk daer ik zoo vroeg en vol vertreklust by Wouwerman gekomen was. Ik moest my diensvolgens naer de omstandigheden schikken, en stak van wal.

De wind was mede en de ty voer af; echter moesten ik en Wouwerman gezamentlyk riemen, wilden wy, vóor het klimmen des waters, Lillo bereiken; nog beweerden kenners dat wy niet met de ebbe tot daer zouden komen, en de leegte der Schelde deed my dit ook vreezen.

Niettemin roeiden wy met iever; myn zwakke geest, die zelden langen tyd den zelfden in druk behield, had zyn wantrouwen vergeten en liet zich door het aengename van het varen medeslepen.

De zon brandde vurig, maer over het water snelde dat wellustig windje dat slechts op breede stroomen waeit en dat, door zyne zachte indringendheid, de zenuwen prikkelt en het lichaem in streelende ligtvoeligheid brengt; voeg daerby het flok geplons der golven dat den boot eentoonig wiegelt en eene donzige slaperigheid verwekt.... Allen werden wy door weekheid verwonnen

en onwillekeurig hieven Wouwerman en ik de riemen uit het water, om ons eenige stonden aen dit zoete welzyn over te geven.

Ik bemerkte dat Emma ook genoot: met kinderlyke argloosheid speelden heure handen in de baerkens en met kwynzieke weelde speurde zy de kringen na, in het water gerimpeld door de druppelen die van hare vingeren rolden. Ten halve ingesluimerd, luisterde ze naer zangen, door vrolyke kermisgasten in hunne jagten uitgeschald, en 't scheen dat haer geest in eene kwelende mymery rondzwierf.

Het was slechts by het zien dat al de andere vaertuigen ons vooruit stevenden, dat we op nieuw begonnen te roeijen: door naïever aengevuerd, wilden wy de achtersten niet gelaten worden, en, om onzen moed gespannen te houden, hief Wouwerman een engelsch lied aen, dat ik dikwils van matroozen had gehoord, en waervan ik de maet kon nadreunen. Emma ook scheen zich door de klanken haers mans te bezielen en nu en dan straelde hare zilveren stem boven onze mannelyke toonen, gelyk soms by overtrokken nachten de maen door de wolken schiet.

We waren echt gelukkig, en hoe kon het anders?

Rondom ons heerschte niets dan vreugde, van die ongehuichelde volksvreugde, die uit het gemoed opryst en een welgemeende lofzang der goedheid Gods is. Wy hoorden die menschen, welke heel de week gewerkt

hebben, vrolyk zyn en lachen, en hun dikwils loszinnig gekeuvel bewees, met wat opregte kommerloosheid zy hun hart ophaelden.

Schuitjes, met aldus gestemde mannen en vrouwen gevuld, dobberden ons vooruit en menigmael wielde er een stoomboot voorby; deze vergastede ons op het muziek, dat van zyn breede dek klonk, terwyl hy ons vaertuig op de baren, door hem in de kalme Schelde opgeklotst, deed dansen en stampen.

Alle geweld spanden we in om met die kermisschepen voort te zeilen, doch we moesten eindelyk achter blyven. De andere roeivaertuigen waren of beter bemand of beter bestuerd, en we zagen allengskens al die blydschap voor ons weg snellen en achter de kronkelende dyken, waerin de zwaeijende rivier opgesloten is, verdwynen.

Dit alleenzyn misnoegde Wouwerman: om ons op te beuren haelde hy van onder het roerdekje eene likeurflesch, waervan hy ons een roomer deed nuttigen. Dit gaf my gelegenheid te zien dat daer een wynkorf verborgen was en, hoewel zulks te verregtveerdigen viel door de zekerheid van te Lillo geen drinkbaren drank aen te treffen, liet die ontdekking niet na nieuwe vrees in my te storten.

Ondertusschen was de stroom zoo laeg gedaeld dat de worsteling, die tusschen ebbe en vloed ontstond, hem beweegloos maekte. Het koeltje was door het naderen

des middags ook gevallen, en wat geweld we met de riemen deden, onze poogingen strekten alleen om ons af te matten, en lieten ons terzelfder plaets liggen.

Noodzakelyk werd het dus aen wal te steken en het overige des wegs te voet af te leggen; we landeden aen en, daer we juist niet verre van het fort waren, bereikten we weldra het doel onzer reis. Wouwerman deed zynen wyn door een gehuerden arbeider nadragen....

De volksvreugd, die ons op de Schelde zoo zeer had vermaekt, bezwaerde ons al ras op het fort. We verlieten dit dan ook vroegtydig om in de polder, op eene afgelegene hoeve, min luidruchtige opbeuring te zoeken.

Zoodra we daer gegeten hadden, en den wyndrager weg was, verzocht Wouwerman van zyne vermoeijenis te mogen uitrusten.

- Wat u beiden betreft - vervolgde hy - ge zyt jonger en beter te been dan ik, zoodat ge moet gaen wandelen.

Wilde de voorzigtigheid dat wy dit aenbod afsloegen? Maer alleen zyn met wie men mint, alleen zyn met het licht zyner oogen en het voedsel zyns harten, als men dit voedsel en dit licht reeds zoo lang gederfd heeft, - dat genot is zoo aenlokkelyk dat het de voorzigtigheid opweegt en meer invloed uitoefent dan de vrees.

Daerom bood ik Emma den arm aen, en deze ging

na eenige aerzeling mede; ze was ongerust en zag met vochtige oogen naer de hoeve om, totdat deze door de verte werd overneveld. Ik ook was ontsteld; maer deden wy het om door geen angstig gesprek ons duerbaer alleenzyn te vergallen? Geen ons beider deelde aen den andere zyne droeve gewaerwordingen mede.

Het gaet zoo altyd: heeft men een bitter voorgevoel, dan schaemt men er zich over gelyk over eene lafheid en men poogt zich te verblinden op gevaren, die zich in het verschiet vertoonen.

Ook had onze angst geen tyd zich woordelyk te openbaren, onze sombere stemming week voor de helderheid die ons omringde, en de vrede van het rustig polderlandschap weêrspiegelde zich in ons gemoed.

Rondom ons lachten malsche graspleinen, waer, hier en daer, vrolyke huisjes hunne witte geveltjes schalks van uit een groep kastanjeboomen staken, en overal kronkelden grachten en beken, die als zilveren draden den ganschen omtrek met een glansend net overweefden.

Bonte ossen zetteden aen dit smakelyk geheel levendigheid by en, terwyl dit hoornvee in de weiden stoeide, knabbelde eene kudde lammeren het schrale gras der wegen af.

Verrukt over die kalme schoonheid bleven we staen; het was alsof een nieuw vermogen, om fyne aendoeningen te vatten, door dit gemoedelyk zigt in ons werd opge-

wekt en, om onzen inwendigen vrede en den vrede des velds nog meer te smaken, plaetsten wy ons op den boord eener beek neder.

We stelden onze aendacht op het treurig geloei der koeijen, het minnelied dat de leeuwrikken in de wolken zongen, op het klagend geblaet der schapen, 't welk van uit de verte zyne melankolieke toonen tot ons bragt... Vóor onze voeten heerschte ook zachtzinnig leven en nu en dan schoot een kikvorsch blymoedig door het lis der gracht, terwyl eene wilde hommel ons door haer fluitend gegons verraste.

Met weemoed luisterden we dit alles na; doch allengskens wendde zich onze geest van die natuertafereelen en een sympatisch middenpunt trok onze blikken aen: vooraleer wy zelven het wisten, zaten we hand in hand de wederspiegeling des landschaps in onze oogen te zoeken, of om regteruit te spreken, we zagen in elkanders hart.

Zonderling is het dat, hoe meer zich geliefden te zeggen hebben, hoe minder ze spreken, maer is het niet zonderlinger dat ze zich zooveel toevertrouwd hebben zonder dat een enkel woord over hunne lippen is gevloeid? Wat ons betreft, ik herinner my niet dat we elkaêr meer dan eenige eensilbige woorden toewierpen, en toch, - als de zon aen 't dalen was, als de duisternis met den dauw uit de grachten steeg,

als het verschiet de twyfelachtige gryze tint des avonds kreeg, en wy Wouwerman vervoegen moesten, - verging het ons alsof wy gansche strophen hartsgevoel hadden uitgestort, en alsof we onze innigste gewaerwordingen hadden medegedeeld.

Toen we op de hoef terugkwamen, was daer alles stil en doodsch; 't scheen dat de bewooners by 't naderen eens oproers waren gevlugt of dat de godin des grafs hen had weggemaeid. Met diepen angst klopten wy aen, en onze schrik vergrootte toen de oude moeder, welke opende, teeken deed geen gerucht te maken en zachtjens binnen te sluipen. Het eerste voorwerp dat we, by den rooden schemer van het houtsvuer, ontdekten, was Wouwerman die, met het hoofd in de armen, voorover op de tafel lag; zyn zware adem ronkte brieschend door de kamer, en een ligte wyngeur getuigde dat het vrolyke vocht aen dien slaep pligt had; een blik in de fleschmand deed my afmeten tot hoe ver het bewustzyn des dronkaerds ondergedolven was, en een teedere handruk bewees aen myne geliefde hoezeer ik in hare schaemte deelde.

We stonden eenigen tyd besluiteloos, toen sprak Emma:

- Laet ons hem wekken en naer Antwerpen varen. Het wordt laet en het is des nachts eendig op den stroom.

- Wat zoudt ge hem wekken? - antwoordde de

huisbazin - de Schelde zakt op nieuw en tegen ty roeijen kunt ge niet. Het zal wel middernacht zyn eer het water begint te wassen, en zoo ik u raden mag, zou ik mynheer tot dan laten slapen, tenzy ge verkiest met hem te voet, langs den dyk, naer stad te gaen.

Dit was onondernemelyk, en mismoedigd namen we plaets aen den haerd. De goede vrouw poogde ons den tyd te korten en berigtede hoe dat heel het gezin ter kermis was, en hoe de knecht zou komen melden wanneer de ty wies. Ze gaf ons warme koemelk en vertelde kleine polderlegenden, die ons bang maekten en in de moeijelyke stemming bragten, die tusschen verveling en vrees zweeft. Voor afleiding begluerde ik het vuer en volgde de gensters welke met den walmenden draei des rooks de zwarte schouw in stoven, en Emma blikte naer de koperen ketels en tinnen tellooren, waer de dansende vlam doodsche schimmen op dwalen deed. Meer nog was Emma's oog op den dronkaerd gevestigd want, even als ik, vermoedde ze dat zyn ronken huichelary was, en dat hy niet sliep.

De vrees van bespied te worden bragt ons in pynlyke verlegenheid: we durfden niets vertrouwelyks zeggen, veel min elkaêr beschouwen; immers hoe kan men een oogslag uitleggen?....

In dien gedwongen toestand vorderde de nacht; de maen overgoot, door eene spleet der zonneblinden, den

beschonken met licht, en het overige des vertreks verdween in bedenkelyke duisternis, want het vuer was uitgegaen en de oude vrouw, die al vertellend insluimerde, dacht er niet aen, den haerd op nieuw te ontsteken.

Die zwygende donkerheid vermattede ons geheel en al; beweegloos zaten wy den gevaerlyken slaper aen te staren en we wisten zelfs niet waerom een rustende man zoo bedreigend was.

Eensklaps brak een hupsch gezang door de nare stilte: een vrolyke boer kwam waggelend naer de hoef, en klopte luidruchtig aen.

- Daer is Peerjan! - riep de moeder die wakker schoot, en Wouwerman sprong tevens op, geeuwend zich de oogen vryvend.

- Wel, dag lieve Emma, dag Arnold - zegde hy.

- Ge moogt inderdaed dag zeggen - viel de doddelende knecht, die juist binnentrad, er tusschen - 't is over middernacht en 't is buiten zoo klaer als 's middags in den zomer.

- En hoe staet het met het gety? - vroeg mynheer.

- De Schelde is op haer leegste; en nog wel dry kwaertuers zal het aenloopen eer de vaert gemakkelyk is.

- Dit is de vraeg niet; kunnen we van nu af naer stad?

- Ja wel! doch dat ge gezelschap zult hebben, dit

geloof ik niet! De kermisgasten weten dat zy zes uren voordeeligen stroom hebben, en zullen zich wel wachten zoo vroeg tegen ongunstig water te worstelen; wen ge goed doorriemt, zult ge tot Austruweel zyn, vooraleer iemand uit Lillo vertrekt.

- We hebben, God lof, geen gezelschap noodig, - hernam Wouwerman die in lange zoo dronken niet was, als het my vooreerst toescheen - we hebben dezen morgend ondervonden, dat met den hoop afstekend, we achter moeten blyven, zoo dat, als we nu vroeger wegzeilen, we in volle gezelschap ter stede komen.

- God geve het! - antwoordde de boer, terwyl hy het geld in den zak stak, hem door mynheer in de hand gestopt.

Hoe natuerlyk dit tooneel ook ware, het maekte op my grooten indruk. Byzonder kwam het my zonderling voor dat Wouwerman zoo eenzaem wilde vertrekken. Echter had ik den tyd niet er ernstig op na te denken; want, zonder meer, nam hy zyne echtgenoot by den arm en verliet de hoef. Nu ondervonden wy dat de moeijelyke stemming, waerin wy den ganschen avond doorgebragt hadden, ons op de inzigten des mans bedroog: nooit was hy zoo voorkomend, nooit verhelderde vrolykheid zyn gelaet aldus! Zyn gemoed moest door de blydschap des ryken starrenhemels zyn medegesleept, want hy zong om aengenaem te zyn. Was die vreugde

koortsachtig, dit was den wyn te wyten waervan hy de zenuwprikkeling niet geheel uitgeslapen had.

We kwamen met de beste gestemdheid aen de plaets; waer de boot geankerd lag. De Schelde was zoo laeg dat het onmogelyk was het vaertuig heel by wal te praeijen, en even onmogelyk was het Emma door het rietslyk te doen gaen, dat men, om den boot te bereiken, overschryden moest.

Op verzoek van mynheer, zou ik myne geliefde dragen, terwyl hy de sloep zoo digt mogelyk byhaelde. Dus rustte ze nog eens tegen myn harte, dus trilde ze nogmaels op myne borst, dus fladderden hare lokken nog eens van uit heuren hoed tegen myne wangen, en, diep ontroerd, kon ik den lust niet weêrstaen haer een zoen te ontstelen.

Merkte Wouwerman dit? Hy gebaerde alsof hy niets had gezien. Echter was ik bedrukt wanneer myn voet de banken des boots raekte en, als een mensch die vallen gaet, moest ik my vastklemmen toen het ligt vaertuig door myn optreden zwenkte.

Zonder poozen stak men van wal. De wind waeide van Antwerpen, zoodat het zeil nutteloos werd, en mast en doek en touwwerk werden terzyde in het vaertuig geborgen. We moesten riemen....

Emma had aen het roer plaets genomen, en haer man roeide met my op de middenbanken; zyne vrolykheid

steeg van stond tot stond en hy zong nog luidruchtiger dan onderwege de hoef. We waren nu in het midden des strooms en sneden met groote krachtinspanning door het draeijend water, dat tusschen ebbe en vloed dobberde; we vorderden met meer spoed dan ik hopen dorst, en weldra scheen Lillo in den helderen maennacht een smookend uitgebrand gevaerte dat den rooden weêrschyn zyner halfgedoofde kolen in den zilverachtigen gezigteinder versmolt.

- We zyn te haestig - riep eensklaps Wouwerman - van zingen en roeijen wordt men moede, en ik wil nevens myne vrouw op het roerdekje wat uitrusten.

- Dat zal haer welkom zyn - antwoordde ik en nam zyn riem aen om voor twee te roeijen.

- We hebben tyd - hernam hy - vermits, gelyk de boer beweerde, het nog lang zal aenloopen vooraleer nieuwe kermisgasten afvaren. - En, alsof hy een onwelkom gedacht wilde uit zyne hersenen stuiven, schuddede hy bedenkelyk met het hoofd, toen hy nevens zyne ega plaets nam.

Op dien stond trof my dit geenszins; de vroegere vrees was door de natuerlyke handelwys van Wouwerman in gevaerlyke gerustheid verwandeld; maer wie had iets kwaeds vermoed in dien vriendelyken nacht?

De maen blikte treurmoedig op aerde en er was geene star, die niet stralenvol pinkte; alles ademde liefde:

en de stilte die zich in de wemelingen van het koeltje verloor, en de nachtvogelen die tegen elkaêr oppiepten, en de krekels die hun schril liedje zongen en het water dat de klaerte herkaetste. Alles was aentrekkingskracht en werkte op het gemoed: eene geheimzinnige snaer trilde tusschen myn en Emma's harte, en eene onuitlegbare overeenstemming deed ons te samen voelen.

Gelyktydig waren al onze gewaerwordingen; want blikte ik op haer dan zag ze my tegen, en vlogen myne oogen lovend tot den hemel, dan werd my door inspraek verkondigd, dat ook haer dankgebed ten Eeuwige opsteeg.

In die duizeligmakende weelde vergaten wy haer echtgenoot, en myne riemen hingen onbewogen boven het water alsof ik sliep. De boot bleef liggen, en enkel de kleine plonsing der golven verwekte die betooverende wiegeling, welke het zinstreelendst genot der riviervaert is. Op eens drong de zelfde toon uit onze borst; onwillekeurig versmolten onze stemmen, en, zonder het te weten, zongen wy eene liefdeshymne aen den Heer. Roerend moesten onze liederen zyn, want tranen biggelden over myne wangen en in den blik van Emma lag bitterzoete smart, grootste wellust der zielenliefde. Myn onaendachtig oor volgde intusschen de geruchten der aerde, en ik hoorde de trillende stemme myner Emma zilverachtig tintelend

over het murmelend water in het riet versterven, dat zich als 't ware van aendoening boog en door zacht geruis onze minneklanken tot aen de verste boorden der Schelde overbragt.

Van weekheid overstelpt, opgevoerd door dit weeryk geluk van een bedrukt hart, dat zich met een smartvol hart verbindt, voelde ik my van de aerde togen; myn oog volgde de vlugt myner ziele, en ik staerde in een starrenglimmenden hemel, van waer grootsche rust my aenlokte. My dacht dat we naer dit zalig oord werden opgeheven, en inbeelding zegde my dat we lang genoeg in het tranendal geleden hadden en dat het tyd was om te sterven.

Plotseling schokte my een schreeuw op; 't was of men myn hart doorboorde, zoo vlymend was de gil. Zelf nog bedwelmd zag ik Emma over boord werpen, en vooraleer ik kon handelen, stiet men my achter over met het hoofd op den mast.

Terstond voelde ik de zeilkoord om myn hals draeijen, en terwyl men me worgde, zag ik het grimmend gelaet van Wouwerman boven my.

Ofschoon eene soort van hoofdzwym myne krachten verdoofde, bleef myn geest genoeg opgeklaerd, om Emma te hooren kermen. Met wanhoop poogde ik my los te werken, doch Wouwerman haelde myn hals-

band strakker en strakker toe, en zyne beleedigingen overklonken Emma's klagten.

- Ha! baerdelooze jongeling - spottede hy - meent ge dat men vruchteloos het hart eener vrouw rooft en een man onteert? die kan zyne razerny lang verstikken, die kan vriendschap huichelen, terwyl hy zyne wraek bereidt; maer als het oogenblik daer is plast hy in het genoegen der kastyding en drinkt hy zich zat aen het gekerm der bedriegster en het hygen des verleiders! - En terwyl drukte hy met de knie op myne borst om my den adem te ontnemen.

Ik mogt worstelen, hals en beenen uitrekken, myn rug als een boog omhoog rukken, de moorder wist de sterkste pooging te verydelen, en, was ik er in gelukt zyne drukkende knie af te weeren, dan wist hy door het toehalen der streng, zyn overwigt te hernemen.

- Ja - klonk zyne woede na hy my aldus had terneêrgedrukt. - Ja! ge moet sterven!..... Sterven op eene wyze die geen nawee voor my wekt. De stroom begraeft schande, vraek en jaloerschheid en het likteeken der koord, welke uw bewustzyn wegneemt, vooraleer ge in het water plonst, zal uit uw hals zwalpen, terwyl uw rottend lichaem over den grond dryft, totdat een visscher het in zyn gevloekt net ophaelt! - Sterf!.... Maer om uw laetsten snik

bitterder te maken, hoor den laetsten snak uwer geliefde die onder de gulzige baren verdwynt. - En om myn gehoor meer kracht te geven, gaf hy den worgband toe.

Ik vernam van de drinkelinge nog eene enkele klagt, doch zóo zwak, zóo flauw alsof het water reeds in haer mond golfde. Niet zoo stil was die hulpkreet of hy bragt me in opgewonden begeestering: myne zenuwen werden strak als yzer en myne beenen kregen, in de worsteling, de veêrkracht des staels. Door eene gelukkige onoplettendheid van zynentwege, kon ik den moordenaer by den schouder vatten, en om zich los te rukken spartelde hy op myne knieën.... Doch hoe nauw hy myn hals toewrong, hoe het bloed my naer de hersens stroomde, door eene bovenmagtige opschokking myner beenen en eene wel toegeduwde nederdrukking zyner schouderen deed ik hem. als een kunstmaker, over kop tuimelen en hy viel met den rug in 't water.

Spoedig was de koord van myn hals; ik zag de moorder zich aen het vaertuig klampen, en niet volgende dan de inspraek myner liefde, sprong ik in de Schelde om Emma te helpen. Door de kleederen bovengehouden, was ze naer kant gedreven; maer ik was te zeer uitgeput om haer te redden; toch versterkte zich myn lichaem aen den wil myns harten.

Ik zag myne beminde nog eventjes als eene water-

bloem boven wemelen: dan, alsof een onweêr de lelie ondersloeg, zonk ze eensklaps; slechts opborrelende blaeskens bleven over.

Ik duikelde en was gelukkig genoeg haer te vatten, vooraleer ik verpligt werd lucht te scheppen. Schuins plofte ik naer wal; doch als ik op de golven verscheen, kwam de boot naer my gevaren en Wouwerman's lachen verlamde myne armen.

Voor ik den oever had bereikt, stiet het vaertuig tegen myne voeten; en, alvorens ik een laetsten hulpkreet kon gillen, deden my twee riemslagen in de Schelde zinken.

Alles werd zwart rondom my en het was alsof ik stierf.....

Toen ik eenigszins tot my zelven kwam, stak myn hoofd onder het riet: de gebroken halmen waren als een lykwaed over my heen gebogen, en myne beenen hongen in het diep der Schelde. Met de eene hand omklemde ik stuipachtig den grond en de andere was om Emma geslagen, die ver boven my op den kant lag.

Een ingeboren zucht naer behoud had myn lichaem, zonder medewerking des geestes, aen myne redding doen arbeiden; doch wat was de ondoorgrondelyke aensporing des harten, die aen myne voellooze stof Emma had doen bewaren? Myne liefde was dan wel diep,

daer ze tot in de bewustelooze deelen myns wezens was doorgedrongen.....

Die denkbeelden zweefden my door het bedwelmde brein tot dat ik besef myns toestands kreeg, en op redding dacht.

Ik klauterde met moeite het rietveld op, klemde Emma met uitzinnigheid aen myn boezem en terwyl zag ik den moordenaer, met geweld van riemen, naer Antwerpen vlugten. Het hoofd gebogen, sloop ik als een dief door het gewas, opdat hy ons niet zou ontdekken; maer aen den voet des dyks moest ik me nederzetten daer de krachten my begaven. Ik nam myn lief op mynen schoot - nu zag ik eerst dat ik slechts een levensloos lichaem omhelsde en dat myne lippen niet drukten dan op de matte lippen van een lyk.

Die slag trof me dusdanig, dat hy my het begrip van het verlies benam, en slechts de magt liet kinderlyk te schreijen..... Niet zoodra hadden tranen my ontspannen, niet zoodra had de balsem des geweens my versterkt, of ik kreeg de kracht der wanhoop, lachte met spottend verlangen tegen de Schelde, spiegelde my het bitter aengename eener versmooring in de armen der beminde voor, en ylde naer een inham, die tusschen twee rietvelden het diepe water tot tegen den dyk stroomen liet.

Juichend ging ik my voor over storten, roepend:

- Wouwerman uwe prooijen worden u teruggebragt - wanneer Emma's stramme hand den stroom met nadruk afwees.

Ik stond verpletterd, verkilde by het zien diens dooden arms, welke uitgestrekt bleef, en riep, den dwalenden blik op Emma gevestigd:

- Leeft uwe stof dan ook nog door liefde, en krygt uw lyk ingevingen van de oude gewoonten uws harten? o Neen, Emma, want dan zoudt ge myn geluk willen en me laten sterven!

Intusschen bleef ik besluitloos staen, en ging zacht biddend voort:

- Niet waer, minnend overschot myner Emma, ge wilt niet dat ik leve? Zou ik tot straf myner genegenheid, als een verlaten lam moeten rondzwerven, en een benevelden geest en een onverzadigbaer verlangen mededragen? Zeg, is het niet beter dat ik verdrinke en dat onze twee zieltjes te samen naer den Heer gaen om daer gelukkig te zyn?

Hare hand rigte zich onafwendbaer ter Schelde. In myn hart rees de schrik der zelfmoord en traeg en somber zettede ik me op nieuw neder en legde Emma op myn schoot. Hoe langen tyd er aldus verliep is me onbewust; maer op eens kwam er beweging in hare styve leden; ik kreeg de hoop dat ze leefde, en met den overspannen haest eens uitzinnigen, ylde ik op den dyk om onderstand te zoeken.

Menschen - geen - niemand die hulp kan bieden - niets dat hulp doet hopen dan misschien dit klein huisje, waer de maen, te midden der weiden, hare aenwyzende stralen op spelen laet.

Als eene vervolgde hinde vlieg ik door den polder, en de zucht om een duerbaerder leven, dan het onze, te redden, moet bovennatuerlyke veêrkracht geven, daer ik met Emma beladen, grachten overwipte, welke ik in kalmere oogenblikken, zelfs zonder vracht, niet zou durven overspringen. Ik was weldra by het huis en klopte: eene vreesachtige stem vroeg:

- Jan, Jan, zyt gy het? - en na dat er geopend was, stormde ik binnen.

De vrouw, die haren man van de kermis verwachtte, gilde verbaesd; maer onzen toestand ziende, nam ze Emma uit myne armen en begon haer te ontkleeden.

Ik viel bewusteloos ten gronde.

Al de poogingen door my aengewend om Emma te overhalen niet by haren gemael terug te keeren, waren vergeefsch; misschien was myn verstand, door die opvolgende slagen, te zeer verdoofd om gezonde reden aen te halen. - Ik voerde haer naer heure wooning weder.

Zeker stond Wouwerman met de onrust eens kna-

genden gewetens in den straetspiegel te zien of er niets hem belangend, aenkwam; want nog hadden wy de poort niet bereikt, toen hy opende. Hy was zeer ontsteld, doch beleefd.

Droogjes dankte hy my, omdat ik hem zyne echtgenoote terugbragt, en verklaerde dat hy een verdichtsel had uitgevonden om onze dood aen een ongeluk te wyten.

- Van korts na ik meende dat ge vermoord waert - sprak hy - is men naer u aen 't visschen, en men gelooft dat ge naby de stad over boord zyt gezwenkt. Ge verstaet ligt - vervolgde hy - dat ge om ons aller faem te behouden, myn vertelsel moet bewaerheden en herhalen dat ik alle moeite heb aengewend om u te redden, maer dat het geweld des strooms my, onervaren schipper, mederukte.

Hoofdknikkend beloofde ik dit; dan verwyderde hy zich met zyne vrouw, my verzoekende wat te toeven tot Emma naer bed was, vermits hy my een woordje zeggen moest. Ongeduldig wachtede ik op den moordenaer. Hy bragt my in zyn kabinet, en na dit gesloten was, hernam hy met de uiterste wellevendheid:

- Ge verstaet ligt, mynheer, dat het belachelyk zou zyn nog vriendschap en deelneming te huichelen om u in een valstrik te lokken: ge weet nu dat ik u en myne vrouw haet. Ik wil u alleenlyk verwittigen,

dat ge van my geene moord meer te vreezen hebt; want ik ben geen man om myn hoofd, door een dolksteek, op het schavot te brengen, of om door eene treurige zelfmoord myn graf te schenden. Een beter vraekmiddel heb ik uitgedacht - vervolgde hy, terwyl van genoegen zyn fletsch gezigt bleek, en zyne vale lippen blauw werden - een middel dat niet zigtbaer werkt, maer zeker is.

- En wat is dit middel? - vroeg ik bevend.

- Myne vrouw van droefheid en wee te doen sterven! Haer dagelyks zóo te vernederen, te hoonen en te bespotten, dat ze van schaemte en zelfverachting doodkwele!

- Dat zal ik verhinderen, mynheer! Maer dit zal niet gebeuren! ik zal haer dagelyks komen beschermen, en indien ge iets....

- Dan zoudt ge me aenklagen? - lachte hy bitter - en der vrouwe faem, de myne en de uwe nutteloos bezoedelen; immers, Emma eerbiedigt zich te veel om uwe beschuldiging niet tegen te spreken?.. Wilt ge zelf haer dien dolksteek toebrengen, doe het, dan heb ik nog het genoegen, dat heur eigen minnaer myne vraek volvoert... Koom dus dagelyks, opdat het smartgif op myne twee vyanden tevens werke, want naermate de vrouw zal lyden, zult ge afgefolterd worden. Ge kent myne inzigten; vaerwel!

- En met dezelfde beleefdheid bragt hy my aen de deur.

Myn geest was dermate verbysterd, dat er hem geene geheugenis overbleef; gansch den nacht zocht ik in myn verdoofd verstand naer de beteekenis van Wouwerman's woorden, en begreep niets anders, dan dat er iets schrikkelyks nakend was.

Toen ik den volgenden dag Emma bezocht, lag ze kwynziek op haer sopha. Reeds van buiten de kamer had er eene spottende aenspraek in myne ooren gedreund en mynheer wandelde, vraekgierig lachend, door de zael.

Wat hy al uitbragt, wat hy al verweet, op welke vernederende wyze hy en my en haer uitlachte, 't is my altemael uit het hoofd gegaen; maer het schiet my te binnen dat hy eindelyk riep:

- Zoo! wanneer dan de vergrooting onzes gezins? Wanneer breng ik fier ons kroost ten doop, en zal Arnold peter zyn?

Ik greep hem met woede by den kraeg: gramschap was al lang in my aen 't wellen: dit wulpsch verwyt, dat hy zoo verachtelyk in 't aenzigt der reine Emma spoog, deed my uitspringen.

- Schurk! - riep ik, hem vreeselyk schuddend.

Hy wilde zich loswerken; ik stiet hem vooruit tot in zyn kabinet, en hem daer van my afsmytend:

- Weet ge - riep ik - dat gy een helsch man, een afgerigte beul, een afgryselyke logenaer zyt! Doch, indien dit uwe jaloerschheid blusschen mag, hoor den eed, waerby ik u verklaer dat nooit bepaeld verlangen onze zedige liefde ontheiligde!

- En denkt ge, jongeling, dat het huwelyk niet geschonden is als het harte der vrouwe is geroofd? Denkt ge dat de man niet lydt als hy, in plaets van den warm zwoegenden boezem eener ega, niets dan de koele borst eener vreemdelinge in de armen drukt?..... Het is niet de kroone der bedrogen echtgenooten die het hoofd des mans bezwaert - want dit sieraed is te algemeen om opspraek te verdienen - het is byzonder de verlatenheid waerin hy verkeert, de koelheid die hem omgeeft, de krikkelheid waermede men hem bejegent; het medelyden waermede men hem verdraegt, de koude oplettendheid die men voor hem heeft en welke hem doet gevoelen dat hy banneling is in zyn eigen huis!... Verstaet ge nu, jongen, hoe myne vrouw my heeft beleedigd, weet ge nu waerom ik my vreek?

Ik had dit alles met kalmte nagehoord, maer moest my over 't voorhoofd vryven om het te doorgronden: sedert eenige dagen was my het gebrek overvallen, niet seffens te begrypen wat men my zegde, en er lang te moeten over nadenken eer het my klaer werd.

Als ik eindelyk Wouwerman's rede meende te kennen, nam ik hem by de hand en sprak:

- Welnu, ik wist dit niet: myne onervarenheid heeft myn hart doen falen en ik heb bemind... Luister wel: ik zal haer verlaten; ik zal ergens gaen sterven; - in 't geheim van honger sterven, gelyk een trouwe hond, wiens meesteres men heeft vermoord. - Vergeef haer dan myne overvarenis; vergeef haer myne liefde, en bespaer haer die scheidingen, welke als een dobbel snydend mes door het naberouwend geweten vlymen.

Hy begon binnen 's monds en zegepralend te lachen; na eene poos:

- Hoopt ge dan, dat ik met liefdebewyzen de genegenheid myner ega terugwinnen kan?... Neen jongen, heur hart is zedelyk by het uwe voor my begraven, en ik wil dat het lichamelyk met het uwe ten gronde ga. Uwe gezondheid is zwak even als de hare; welnu, myn wensch is dat dezelfde doodsklok over u beider lykbaer luide. Intusschen zoudt ge my waerlyk verpligten, indien ge dagelyks de vrolyke dingen kwaemt afluisteren, waermede ik allengskens het hart uwer liefdegenoote doodprikkel!

Door die vreedheid gewond, greep ik den beul vast, roepende:

- Ik zou u kunnen vermoorden! - Maer van dit

schelmstuk verschrikt, klonk eensklaps myne min stellige tael:

- Er is een van ons te veel rondom Emma; hoor, ik ben onervaren in den wapenhandel, des niettemin zal myne liefde, indien ge durft, tegen uwe jaloerschheid kampen, en God zal beslissen of de genegenheid dan wel de haet zal zegepralen.

Wouwerman aenzag me met verachtend medelyden en antwoordde:

- Een tweegevecht!..... Een tweegevecht!..... Is ons gesprek niet te ernstig om er dit flauwe oponthoud tusschen te voegen? Sedert wanneer is in ons land geduëlleerd, en zou ik myne faem en die myner vrouw op den punt eens degens moeten stellen? Kleingeestig mensch, die enkel verstands genoeg hebt om die kleingeestigheid te vatten, hoe beoordeelt ge den bedrogen echtgenoot welke, om zyne eer te herstellen, met den verleider in tweegevecht gaet en aldus van zyne huisschande eene landberuchte schande maekt? Hoe beoordeelt gy den bedrogen echtgenoot, die zich van den verleider dooden doet, en, van uit het graf, zyne ongedeerde ga met haer minnaer leven ziet..... Ik ben het niet die zoo zinneloos wezen zal!.... Ik verberg myne schande in huis..... Ik verteer alleen, buiten ieders weet, myn huwelykswee en myne vernedering!.... Ik zoek onfeilbare

vraek en, indien de minnaer toevallig aen myn haet ontsnapt, dan zal zy, welke my bedrogen heeft, toch de straf harer misdaed ondergaen.

Vernietigd, nam ik nederig de hand van den miskenden man. Smeekingen en gebeden rolden my over de bevende lippen, en de vreedaerd, alsof hy genade gunde, antwoordde op al myn geschrei:

- Welnu! ik zal myne verwytselen aen uwe teedere ooren sparen, en enkel dan zal ik Emma tergen, als ze alleen is met haren beleedigden echtgenoot en met God!

En na my dien pynlyken dolk in het hart geduwd te hebben, verliet hy eensklaps het kabinet.

Wouwerman heeft in myne tegenwoordigheid geen enkel bitsig woord meer gezegd; maer wat gaet er toch in myn arm hoofd om? Is het de echo van een enkelen klank geworden? Ik hoor niets meer dan nypende verwytingen aen Emma toegestuerd.... ze volgen my alsof ze in myne hersenen woonden en hoe lang ik ook met myn hoofd schud, ze vlugten nooit.... Wie zegt ze my in mynen slaep? Wie roept ze my na als ik waek? Waerom fluiten ze de boomen, wanneer ik in de dreven wandel, en wat spoort

de kruiden aen, ze my na te ritselen als ik door de velden loop?.....

Waer zal ik vlieden om aen dit oorverdoovend herhalen der zelfde dingen te ontsnappen?

De Schelde gudst my die verwytingen met de sprenkels der golven in het aenzigt, de heide schuifelt my ze na, als ik haer bezoek; en ik geloof zelfs dat Emma... Emma die ik zoo bemin!.... my ze herhaelt....

Sedert zoo lang hoor ik niets meer dan altyd het zelfde; wat beduidt dit?.... Zal ik geen stond rust meer hebben?.... God! God! een oogenblik slechts, een enkel oogenblik rust, opdat ik begrype wat me zoo lyden doet... Ik ben immers de schuld dier verwytselen aen myne geliefde
niet?.....

Emma!.... Emma! wat zyt ge nog voor my dan een verstoffelykt lyden, en wat ben ik anders dan een spiegel, waer in zich uwe smart wederkaetst?.... ik zie niets dan uwe treurige oogen.... ik voel niets dan uwe klamme handen.... uw gelaet schynt my zoo bleek, zoo afgeteerd? Emma! zyt ge dan inderdaed ziek, gelyk men het my wil wys maken?.....

Emma heeft my toch iets gezegd?

Ja! ze heeft me iets belangryks medegedeeld!

Dat ik me dit nu niet meer herinner?

Wat heeft Emma dan gezegd? Wacht ja! ik geloof.. 't was een verwyt!.... een verwyt aen my, die nooit in myn leven iets anders deed dan haer en myne moeder minnen!.....

Ik geloof: ze heeft me al weenende gezegd:

- De Heer heeft onze liefde niet gezegend, anders voorwaer! had ze ons ten minste een enkelen stond wezentlyk geluk gebaerd!.... Zyt ge soms eens gelukkig by my geweest, Arnold? Ik nimmer met u! want vooraleer myn gemael my onder zyne vraek deed krommen, was het Arnold, die my met jaloerschheid plaegde, en myne liefde moet wel misdadig en verachtelyk zyn, daer ze my het vertrouwen myns minnaers zoo min als dit myns echtgenoots behouden heeft.... Ik vergeef u, Arnold! ben ik door uw naïever gepynigd, uwe liefde heeft, door haer bitterzoet wee, het my al vergoed.... Weet nu, Arnold, nu dat de eenige regtveerdigheid me gaet regten, nu dat ik met open hart voor God ga verschynen - en deze zal zien of ik lieg - weet nu dat ik u alleen op aerde minde en dat uw argwaen op Jago valsch was.....

- Bemind! hebt ge dan toch my *alleen* bemind? Maer Emma, ik ook heb u alleen geliefd, meer dan

myn leven, meer dan myn verstand, meer dan myne zaligheid, meer dan - wat durf ik zeggen? Ja! ja! Emma, al is het eene grafschending! ik beminde u nog meer dan ik ooit myne moeder beminde!.....

Was het een droom? Moeder en de goede priester, die sedert zoo lang dood zyn, stonden dezen nacht aen myn bed te weenen.... vader stond daer ook en zyn blik scheen niet meer verbolgen, ik geloof dat hy medelyden had.

- Ja, moeder, ik heb uw gebod, van nooit eens anders gade te minnen, niet volbragt! Ja, achtbare ouderling, ik heb uwe aenbeveling, van de deugd myner geliefde nooit te wantrouwen, in den wind geslagen! Maer was dit misschien omdat ik de zonde myner moeder moest boeten, en dat myn vader van uit zyn graf zich op zyne ontrouwe echtgenoote vrook.... Wat geluk dat Emma kinderloos is!.....

Waerom hebben de dienaren met my gespot?.....

Ik bekende aen Emma dat ik geloofde dat ze dood was. Ze lag ook zoo aerdig op hare sponde; juist zoo

onbeweeglyk lydend en ter neêrgedrukt gelyk in oogenblikken van kwyning, op den sopha....

Ik heb tegen haer zoo lieftallig gelachen, ik heb haer zoo weemoedig toegesproken en zy hoorde niet; en ik weet niet waerom, ze wierp zelfs geen dier onuitlegbare blikken op my, welke me eens zoo verbitterden!

Toch wilde ik haer als eertyds onder bloemen begraven, want toen scheen het immers dat ze, als een schuldeloos kindje, door de maegden uit de buert met kransen vereerd, op het witte lykstroo lag.

Met voorzigtigheid heb ik al de bloemen, die op hare zwitsersche tafel terug gekomen waren, uit het zaeltje gehaeld, heb er haer een kranske van gevlochten, een tuiltje van gemaekt, en de overige over haer wit deken geworpen....

Ze was zoo lief met haer rood kroontje, waer ook wat doornen uitstaken, en ze liet het ruikerke zoo gedwee in hare linkerhand plaetsen, terwyl ze my de regte overliet.... En toch! ze lachte niet gelyk ik het had verwacht en, gewaer wordend dat ze my niet meer wilde toespreken, of zelfs bezien, hoopte ik dat ze met myne tranen medelyden zou hebben, en ben snikkend vóor haer bed op de knieën gevallen.

Ik had hare regterhand vast..... Maer wat was dit voor eene herinnering?... Voelde ik wezentlyk de

t.o. 224

Eugeen Zetternam, ***Arnold de Droomer***

marmeren hand van mynen afgestorven vader!.....

Vol schrik wilde ik vlugten; doch als ik aen een dienaer vroeg of Emma dood was, heeft hy my het tegendeel bevestigd en beweerd dat ik het my had ingebeeld.....

Nu zegt men my dat Emma dood is, dan verzekert men my van neen; hoe ga ik dit weten, daer men my haer niet meer bezoeken laet.....?

Myn hart, myn hart dat vroeger zoo iets uitleggen kon, meldt my niets meer... Wat is er dan toch in my omgegaen dat myn hart niet meer voelt?.....

Wie was dat dan ook weêr die my naer dit dorp bragt? De kerk was met zwart behangen en honderden keersen flikkerden in de duisterheid.... In 't midden stond eene zwarte baer, eene doodkist, en de geestelyken, door de orgel begeleid, zongen ernstige lofzangen naer den Heer....

Wie was dat dan ook, die my naer dit dorp bragt?

Ik ben plotseling over de kist gevallen als men ze in het graf liet nederdalen, en myn gejammer deed de boeren sidderen; maer Wouwerman heeft my weggenomen, beweerende dat Emma nog leeft.....

Wat zegt ge, Jago? Is Emma dood, is ze wezentlyk dood?.... Welnu, moordenaer, zeg dan aen heur moorder dat ik morgen met haer herleef!

Morgen!

Morgen!

Wat is morgen?

NOTA. *Op dit handschrift bestaen achter die duister aeneengebragte zinnen nog eenige regelen; doch, ze zyn zoo slecht geschreven en zoo onsamenhangend, dat Eug. Zetternam het noodig heeft geoordeeld ze weg te laten.*